

Luk

Nægkiariien sə rani mə nəfe i nəkukuə

Matiu, Mak, Luk, Jon irəha pam haməgkiari ia nimiruien səvəi Iesu Kristo, mətə Luk nəkukuə səvənhi rəpwəmwis. In mwi rımərai nəkukuə nəha kani mə Wok Me. Luk in tokta riti kınahatən amasan in rukurən pık nari. In rımərai nəkukuə i rerin ramrhi nəkur Kris mine nətəien səvənraha. Luk rokeikei mə nərmama tuhəukurən amasan nəgkiariien amasan səvəi Iesu Kristo ro nıpərhiendien. Fwe nukune nəkukuə səvənhi Luk raməgkiari ia nətuiien səvəi Iesu Kristo. In rini raka sə nəha marə mini mwi nimiruien səvəi Iesu meste nemhəien səvənhi. Luk rokeikei mə kıtaha tsəukurən mə Iesu Kristo rokeikei nərmama me pam. Luk raməgkiari pık ia nıpran me səməme hənətoni Iesu. In mwi raməgkiari ia nəkwərhakwərha me səməme hənətoni Iesu. Ia nusipekinien me səvənhi in rırai məgkiari pık ia nərmama nautə səvənraha riwən kamometə irəha. Luk 19:10 ramini mə, Iesu Kristo in iərmama pərhiendien riti sə rıməuvehe fwe kupwən mə trətui nərmama me səməme hənəruei muvei pen nimiruien vi minraha. Luk raməgkiari pık ia nagienien. Tikətoni nagienien nəha ia nıpu səvəi Meri, mətoni mwi ia nagelo me səməme hənamagian ia nəpin Iesu rınamətui irə. Tikətoni mwi nagienien nəha ia nərmama me səvəi Kristo səməme hənamrərig pen fwe Jerusalem mamhagian asori ti nəri nə mə Kristo

rinətui mwi ia nemhəien səvənhi. Ro nukurənien i mə Luk rokeikei mə trini irapw nəgkiariien amasan səvəi Kristo mahatən mə Kristo ruvehe ia təkure tıprənə i nəkur ərəha kamharə irə. In ruvehe mo irəha hagien, mamheitenhi nəri amasan riti truvehe nəpın kurirə, in truvehimiru irəha.

Nəgkiariien sə rakupwən

¹ *Nərmama həpik hənousari raka ti nırai penien ia nəkukuə narimnari me nəha Iesu rino fwe kupwən nəpın ramavən kımaha min.

² *Irəha həmərai pen nəgkiariien me nəha nərmama həukurən amasan irə həməni pehe tukumaha i. Fwe ia nukune wok səvənhi, nərmama me nəha həukurən amasan irə hənətoni Iesu ia nənimenraha, nənə mamhəvisau irapw nəgkiariien səvənhi. ³ Iou mwi iakinəskun pam raka narimnari me i mukurən amasan kınəfo irə fwe ia nukunen muvehe. Nənə təkwtəkwuni, iəmə asori Teofilas, iakregi ramasan mə pwəh iakrai pen ia nəkukuə riti mik. ⁴ Iakamo iamınhi irə mınuə tikukurən amasan nəgkiariien sə kınahatən ik irə. In ro nıpərhiendien.

Agelo riti rini irapw mə Jon Paptas trətui

⁵ *Ia nəpın nəha Herot ramərimənu ia tənə Jutia pris riti nəghin nə Sekaraea. In pris riti ia təmwen səvənraha kani mə Pris me səvəi Apia. Səvənhi iərmama in pran riti sə ruku pen ia kwənəkwus səvəi Eron. Nəghin nə Elisapet. ⁶ Irau pəri noien səvənrau ratukwatukw ia nəmri

---

* **1:1:** Wok Me 1:1   * **1:2:** Jon 15:27   * **1:5:** 1Kron 24:10

Kumwesən. Ia nəp̄in me krauesi pen atukwatukw pam nəfe nəgh̄in Loa səvəi İərimənu rani. ⁷ Mətə tin̄inrau riwən. Elisapet riṗkək̄wəhakwen mhə. In niṗrənemə. Sekaraea nərḡharə.

⁸ Nəp̄in riti Sekaraea irəha təmwen səvənhi kamhowok səvəi pris me ia nəmri Kumwesən ia nimwə səvənhi. ⁹ *Nənə irəha hesi pen noien səvəi pris me mhəuini nari riti sə ramahatən nari. Trahatən pen mə sin trevən fwe ia nəkwai nimwə səvəi İərimənu muvani nimwəkmwəki nari niṗek̄in rapein amasan ia təkure nifatə. Həuini pen nəri nəha nənə rahatən pen Sekaraea. ¹⁰ Ia nəp̄in atukwatukw sə kauvani nimwəkmwəki nari niṗek̄in rapein amasan irə nərmama me kamhəfwaki fwe iruə.

¹¹ Nənə agelo riti səvəi Kumwesən rier pehe mamərer ia niṗkare nifatə mwtuk ia nəri kauvani nimwəkmwəki nari niṗek̄in rapein amasan irə. ¹² Nəp̄in Sekaraea rətoni agelo nəha, rehek̄ir ṗik mətəm̄nimw̄in. ¹³ Mətə agelo rini pen tukwe in mə, “Sekaraea tikəṗwəh nehek̄irien. Kumwesən ruvəregi raka nəfwakiien səim. Səim iərmama Elisapet trərəhi tin̄imirau riti iərman. Nənə tikisegi pen nəgh̄in nə mə Jon. ¹⁴ Tikregi ramasan mamagien tukwe. Nəp̄in trətui, nərmama həṗik mwi rerinraha tragien tukwe. ¹⁵ *In truvehə mo iəmə asori ia nəmri Kumwesən. In triṗkən̄imwi mhə waen uə nənimwiien skai. Nəp̄in in ramarə ihi ia tiṗwi mama səvənhi rerin ruvəukuər raka ia Nənimw̄in İkinan. ¹⁶ In tro nəkur Isrel me həṗik hərər̄ig mhəuvehe ti İərimənu Kumwesən

---

* **1:9:** Eks 30:7   * **1:15:** Nam 6:3

səvənraha. ¹⁷ *In trakupwən ia Iərimənu. Nətərigien səvənhi mine niskaiien səvənhi trəmwhen ia nətərigien mine niskaiien səvəi Profet Elaeja. In tro tata me hərərig ia rerinraha mə rerinraha trirhi mwi nīpwnətınraha me. Nərmama səməme hamərui nəkwai Kumwesən in tro irəha hərərig mhəuvehe mhesi pen nətərigien səvəi nərmama hatukwatukw. Ro iamınhi irə in tro nərmama həpnəpenə ti nuveheien səvəi Iərimənu.”

¹⁸ *Miregi Sekaraea rini pen ti agelo i mə, “Takəfo mukurən mə nəri nəha tro iamınhi irə? Kwa iou iakinərgħarə səiou iərmama nīprənemə.”

¹⁹ *Miregi agelo rini pen tukwe in mə, “Iou i Kapriel. Iakamərer ia nəmri Kumwesən. In rərhi pehe iou mə takuvehe mægkiari pehe mik məvisau nəri amasan mik. ²⁰ *Mətə ti nəri nə mə ipkini mhə nīpərhienien ia nəgkiariien səiou, ətə ro, rerim triwən. Tipkægkiari mhə mesite nəri iakiməni pehe tukw ik i trier pehe. Trukuə ia nəpın atukwatukw səvənhi.”

²¹ Ia nəpın nəha, fwe iruə, nərmama kamheit-enhi Sekaraea. Hərkərinari mə in rəmak tui ia nəkwai nimwə səvəi Kumwesən. ²² Nəpın rier irapw iruə, ko rīpkægkiari mhə mınraha, mətə ramægkiari a ia rəgın. Hənətə həuvəukurən minuə in rınətə nari riti rəmwhen ia nəməkrəhaien fwe nəkwai nimwəfwaki.

²³ Nəpın nəha Sekaraea ramowok pris irə fwe ia nimwə səvəi Kumwesən ruvehe mukurau, nənə in rirərig mevən fwe imwəni. ²⁴ Kurirə irə rīpko

---

* **1:17:** Mal 3:1, 4:5-6, Mat 17:11-13   * **1:18:** Jen 18:11   * **1:19:** Dan 8:16, 9:21, Hip 1:14   * **1:20:** Luk 1:45

mhə tui, nənə səvənhi iərmama Elisapet ro tɪpwɪn. Nəpɪn rino tɪpwɪn, raməmak afafa ia nəkwai nimwə səvənhi mesite pen məkwə krirum səvənhi, mamini mə, ²⁵*“Iərimənu rino nəri miou. Nəpɪn rəti irapw mətə iakamauris ia nəmri nərmama ti nəri nə mə səiou iəkunouihhi riwən, rerin ragien ruvehi raka naurisien nəha ia nirak.”

Agelo riti rini irapw minua Iesu trətui

²⁶ Elisapet rino tɪpwɪn marə məkwə sikis. Ia nəpɪn nəha Kumwesən rərhi pen agelo riti nəghin nə Kapriel revən mə trətoni prənvi riti fwe ia taon riti ia tənə Kalili nəghin nə Nasaret. ²⁷*Prənvi nəha ramreirei ihhi iərman. Kınəsisəg raka in minua tresi pen iərman riti nəghin nə Josef. Josef in kwənəkwus riti səvəi Kig Tevit. Prənvi nəha nəghin nə Meri. ²⁸ Agelo nəha rier pen tukwe in, mini mə, “Meri. Tiko magien. Iərimənu ramasan tukw ik mamarə tukw ik.”

²⁹ Mətə Meri nətərigien səvənhi rəvsausini pik ti nəgkiariien nəha mamətərig mə rəfo agelo rini pen tukwe in iamihhi. ³⁰ Nənə agelo nəha rini pen tukwe in mə, “Meri tikəpwəh nehekieren. Kumwesən ramasan tukw ik. ³¹*Regi ro! Tiko tɪpwim, mərəhi nərim riti iərman. Tikisegi pen nəghin nə mə Iesu. ³² In truvehhe mo in iəmə asori. Tukəkwein in mə tɪni Kumwesən, Kumwesən sə rasori anan. Iərimənu Kumwesən səkimiaha truvehi pen nitətə səvəi rɪpwini Kig Tevit min. ³³*In trərimənu ia nuk nuk me ia nərmama me səməme

---

* **1:25:** Jen 30:23   * **1:27:** Mat 1:16,18, Luk 2:5   * **1:31:** Aes 7:14, Mat 1:21-23   * **1:33:** Dan 7:14, Maeka 4:7

həuku pen ia kwənəkwus səvəi Jekop. Nītətə səvənhi trīpkīwən mhə.”

³⁴ Miregi Meri rini pen ti agelo i mə, “Trəfo mo iamīnhi. Iou prənvi. Iakreirei iərman?”

³⁵ *Miregi agelo rini pen tukwe in mə, “Nənimwīn Ikinan truvehe ia niram. Kumwesən sə rasori anan nīskaiien səvənhi trəuiui ik. Ro iamīnhi irə tukəkwein pen iəkunouihi ikinan nəha tikərəhi mīnuə in Tini Kumwesən. ³⁶ Nənə regi ro. Ik riti fwe Elisapet nīprənemə, mətə in mwi rino tīpwīn trərəhi tini riti iərman. Kani in mə pran sə rīpkəkwhəkwen mhə, mətə ruvəuvehe mīpəmpəm marə məkwə sikis. ³⁷ *Narimnari me pam rīməru ti Kumwesən.”

Meri revən mətōni Elisapet

³⁸ Miregi Meri rini mə, “Iou pran sə iakamo tukwini nari m Iərimənu səiou. Pwəh rukuə ia nīrak rəmwhen ia sə ikīmāni.” Nənə agelo nəha rəpwəh in mamevən.

³⁹ Ia nəpīn nəha, rīpko mhə tui, Meri rier mevən akwauakw fwe ia rukwənu riti ia təkure tənə ia Jutia, ⁴⁰ mevən ia nəkwai nimwə səvəi Sekaraea, maməgkiari pen m Elisapet. ⁴¹ *Nəpīn Elisapet riregi Meri raməgkiari, tini rakurisei asori ia tīpwīn. Nənə Elisapet rerin ruvehe mukuər ia Nənimwīn Ikinan. ⁴² *Nənə in rəkwein əpwəmwīs mīni mə, “Meri Kumwesən ramasan tukw ik məpi raka pam nīpran me. Ramasan mwi ti nərim sə tikərəhi. ⁴³ Mama səvəi Iərimənu səiou ruvehe mətə iou. Rəfo ko nəri amasan ia nīrak iamīnhi? ⁴⁴ Regi ro, nəpīn ikapīrapw məkwein

---

* **1:35:** Mat 1:20 * **1:37:** Jen 18:14 * **1:41:** Luk 1:15 * **1:42:** Dut 28:4

iou, iakregi rerim, iakunouihi ia tipwik rakurisei asori ia nagienien. ⁴⁵ *Rerim tragien ti nari na ma ikimani ma niparhienien trucka ira ia nafe larimanu rimani pehe tukw ik i.”

Meri ragnagini Kumwesan

- ⁴⁶ *Miregi Meri rini ma,
 “Ia nimiruien pam saiou iakauvehi uta neghi
 larimanu saiou.
⁴⁷ Rerik ragien pik ti Kumwesan saiou sa rau-
 vehimiru iou.
⁴⁸ *Iou pran auer a sa iakamo tukwini nari min,
 matat rerin ramrhi iou.
 Takwtakwuni mine mamevan narmama pam
 tuhani iou
 ma iou pran sa rerik ramagien,
⁴⁹ ti nari na ma Kumwesan i sa riskai pik rino
 narimnari asori me miou.
 Neghin ro ikinan.
⁵⁰ *Napiien savanhi ramarat ti narmama me pam
 samame kamhasiai in,
 mamarat mwi ti nipwnatinraha me mine
 ninwipwinraha me mamevan.
⁵¹ *In ramo nimtätien me ia rugin asanin,
 mamakoui irapw narmama samame
 kamhafautat ia rerinraha.
⁵² *In rauvehi irapw kig asori me ia kwopun
 kamhakure ikin mamharimanu,
 marat mauvehi uta mwi namat auer a me.

---

* **1:45:** Luk 1:20   * **1:46:** 1Saml 2:1-10   * **1:48:** Luk 1:25,
 11:27   * **1:50:** Sam 103:13,17   * **1:51:** 2Saml 22:28   * **1:52:**
 Job 12:19, 5:11, Sam 147:6

53 *In rauvei pen nāveginien amasan m nārmama sāmame nukumhā ramahi irāha. Hani tipwinraha rāsisi.

Mətə sāmame nautə sāvənraha rasori in ramərhi irapw irāha, mipkuvei pen mhə nari riti minraha.

54 *In ramasitu ia kitaha nəkur Isrel. Kitaha nārmama me sāvənhi samo tukwini nari min.

In ramo iamīnhi irə ti nəri nə mə rerin ramrhi napiien sāvənhi

55 *rosi in riməni pen ti kaha kupwən me səkītaha.

In riməni pen ti Epraham mə in trapi Epraham mine nārmama me ia kwənəkwws sāvənhi ia nuk nuk me.”

56 Meri rarə irau Elisapet meste məkwə kahar rukurau, nənə kurirə irə rirərig mevən fwe imwəni.

Jon Paptaes rətui

57 Rineste nəpin sāvəi Elisapet trərəhi tini irə. Rərəhi tini iərman. 58 Nārmama me ipaka tukwe mine nīpərin me həregi mə Kumwesən rinapi asori in. Həuvehe mhətə in mamhagien pəri.

59 *Nəpin iəkunouihi sāvənhi reste nəpin eit, həuvehi mhəuvehe mə tukuvehi ninhum min. Nətərigien sāvənraha mə tuhəsegi pen nəghin nə Sekaraea, nəpwinhi tata sāvənhi. 60 *Mətə sāvənhi mama rini mə, “Rekəm. Tsəsegi pen nəghin nə mə Jon”

---

* **1:53:** 1Saml 2:5, Sam 34:10, Sam 107:9 * **1:54:** Aes 41:8, Sam 98:3 * **1:55:** Maeka 7:20, Jen 17:7, 18:18, Jen 22:17 * **1:59:** Jen 17:12, Lev 12:3, Luk 2:21 * **1:60:** Luk 1:13

⁶¹ Miregi irəha həni pen tukwe in mə, “Mətə rəfo? Nahag nəha riwən ia kwənəkwus səim.”

⁶² Nənə irəha həgkiari pen m tata səvənhi ia rəginraha, mhəres nəfe nahag in rokeikei mə tuhəsegi pen ia iəkunouihi. ⁶³ Sekaraea rəres nəri kamrai pen nari irə. Kuvehi pen min. Nənə rirai pen ianhi mə, “Nəghin nə Jon.” Nənə irəha pam hərkərinari irə. ⁶⁴ Ia nəp̄in nəha Sekaraea rerin rinarə mwi. Nənə in rinaməgnəgini Kumwesən. ⁶⁵ Nərmama me ia n̄ikarkare rukwənu həregi həhek̄ir. Nəgkiariien nəha ruvir̄is ia kwopun me pam ia təkure tənə ia Jutia. ⁶⁶ Nərmama me pam səməme həregi nəgkiariien nəha hamətərig irə mə, “Iəkunouihi nəha trəfo irə? Mətə in nə n̄iskaiien səvəi Iərimənu ramarə irə.”

Sekaraea r̄ini irapw nəgkiariien sə ruku pen ti Nənimw̄in Ikinan

⁶⁷ Ia nəp̄in nəha Nənimw̄in Ikinan ruvehe mukuər ia reri Sekaraea, tata səvəi Jon, muvei pen nəgkiariien min. Nənə Sekaraea r̄ini mə,

⁶⁸ * “Pwəh səgnəgini Iərimənu Kumwesən səkitaha nəkur Isrel.

In ruvehe masitu ia kitaha nərmama me səvənhi meivinari ia kitaha.

⁶⁹ * In ruvehi utə iəmə skai riti sə truvehim̄iru kitaha.

Iəmə skai nəha in kwənəkwus riti səvəi Kig Tevit sə rinamo tukwini nari m Kumwesən fwe kupwən.

---

* **1:68:** Sam 41:13, Sam 72:18, Sam 106:48, Luk 7:16

* **1:69:** Sam 18:2

- 70 Nəri nəha ramesi pen nəgkiariien me səməme Kumwesən rīməni pehe tukutaha i ia tərhui profet ikinan me səvənhi fwe kupwən.
- 71 *In rīməni mə truvehimīru kitaha, muvehi raka kitaha ia rəgi nərmama me pam səməme kamhometə kitaha, mamhəmwəki kitaha.
- 72 *In rīməni mə trapi kaha kupwən me səkitaha, məpwəh nenouenouien nəgkiariien ikinan səvənhi.
- 73 *Promes nəha in rīməuvei pen m kaha kupwən səkitaha Epraham, mauvehi kwəsuahe tukwe.
- 74 In rīməni mə nəpīn truvehi raka kitaha ia rəgi nərmama səməme haməmwəki kitaha, in trəsəni kitaha tso tukwini nari min, mhəpwəh nehekīrien.
- 75 *Kitaha tsəmher mhatukwatukw ia nənimen ia nəpīn me pam ia nīmīruien səkitaha.
- 76 *Nənə ik, nərik, tukini mə Kumwesən sə rasori anan, profet riti səvənhi nə ik, ti nəri nə mə tikukupwən məpərhi suatuk me səvəi lərimənu səkitaha, nənə in trukurirə.
- 77 *Tikini irapw ti nərmama me səvənhi mə Kumwesən truvehimīru irəha, məpwəh nərpwīnien noien ərəha me səvənraha.
- 78 *Kumwesən səkitaha in ramasan pik, mamapi kitaha.

---

* **1:71:** Sam 106:10   * **1:72:** Jen 17:7, Lev 26:42, Sam 105:8-9,
 Sam 106:45   * **1:73:** Jen 22:16-17, Maeka 7:20   * **1:75:** Taet
 2:12-14   * **1:76:** Aes 40:3, Mal 3:1, Mat 3:3   * **1:77:** Jer 31:34
 * **1:78:** Aes 60:1-2

Ia napiien naha sāvənhi in trərhi pehe Kristo ruku
pen fwe ia neiai,
muvehe tukutaha rəmwhen ia meri rautə ia
nəpnəpin.

79 *In truvei pen nukuraanien m nərmama
səməme kamhəkure ia nəpitəvien mine
təmwkəmwī nēmhəien.

In triri nisutaha ia suatuk sāvəi nəmərīnuien.”

80 *Nənə iəkunouihi naha rapwinari, mauvehe
miskai ia nənīmwīn. Ia nəpin me ramarə fwe ia
kwopun akwesakwes ikin meste nəpin naha in
rier irapw ia nəmri nəkur Isrel.

2

Iesu rətui

1 Nəpin Jon rinətui raka, Kig Sisa Okastas, iəmə
Rom sə ramərimənu ia tənəmtənə me, rini nəkwan
minuə nərmama me ia kwopun me tuhaməkeikei
mhərərīg pen fwe imwənraha atukwatukw minuə
tukəvsini irəha. 2 Noien naha kiməkupwən ko
ia nəpin naha Kwaerinas ramərimənu ia tənə
Siria. 3 Nərmama me pam hərərīg mamhəuvən
imwənraha me minuə tuhəuvehi pen nəghinraha.
4 Josef rier ia taon naha Nasaret ia tənə Kalili,
mėvən ia tənə Jutia ia taon sāvəi Kig Tevit fwe
kupwən kani mə Petlehem, mamevən fwe ikin
ti nəri nə mə ruku pen ia kwənəkwas sāvəi Kig
Tevit. 5 *Krauevən irau Meri minuə tukuvehi
nəghinrau. Josef rinəsisəg raka Meri. Meri rino
tipwīn. 6 Nəpin irau krouarə ikin, Meri rineste
nəpin atukwatukw sāvənhi mə trərəhi iəkunouihi

---

* 1:79: Aes 9:2, 58:8, Mat 4:16 * 1:80: Luk 2:40, Mat 3:1 * 2:5:
Luk 1:27

irə. ⁷ *Rərəhi tini iərman, nəmritaiik. Rərəhi, muvegi ia tinari, məmri pen ia nitətə kaməkwməni nərımıru me irə. In ro iamınhi irə ti nəri nə mə nimwə nəha nərmama kamhərəkū pen mamhapri ikin ruvəukuər.

⁸ Ia kwopun nəha nərmama nepwın sə kamhətui ti sipsip kamhəmak ia nıkare taon nəha iruə, mamhətui ti sipsip me səvənraha ia nəpın.

⁹ Agelo riti səvəi Iərimənu reiwaiu pehe mərər ia nıkarenraha. Nukuraanien səvəi Iərimənu rəhiəpwın irəha. Nənə irəha həhekır pik. ¹⁰ Mətə agelo nəha rini pen ti nirəha i mə, “Kımiaha tihəpwəh nehəkərien. Həregi ro! Iou takəvisau nəgkiariien amasan anan m kımiaha. Nərmama pam tuhagien asori tukwe. ¹¹ Ipwet ia taon səvəi Kig Tevit kupwən kwəti iəkunouihi riti rinətui. In Kristo, Iərimənu səkitaha. Kumwesən ruvərfi raka in mə truvehe tukumiaha muvehimıru kımiaha. ¹² Nəri tro nımtətien m kımiaha. Tihəuvən mhətoni kwəti iəkunouihi kuvegi ia tinari raməmak ia nitətə kaməkwməni nərımıru me irə.”

¹³ Agelo nəha rəgkiari pam, nənə təkwtəkwuni a mwi irə nagelo me həpik həuku pen fwe ia neiai mhərər irəha min, mamhəgnəgini Kumwesən mamhani nıpu mə,

¹⁴ * “Kaməgnəgini Kumwesən fwe irənhə anan.

Ia tiprənə i nəmərinuien trarə ti nərmama me səməme Kumwesən rerin ragien ti nirəha.”

¹⁵ Nəpın nagelo me həpwəh irəha mhərərıg pen fwe ia neiai, nərmama me nəha səməme kamhətui ti sipsip me hani pen ti nirəha me i mə, “Pwəh səuvən fwe Petlehem mhətə ro nəri Iərimənu rıməni pehe tukutaha i.”

* 2:7: Mat 1:25 * 2:14: Luk 19:38

16 *Nənə irəha havən akwauakw mhəuvən mhətoni Meri mine Josef mine kwəti iəkunouihi sə ramapri ia nitətə kaməkwməni nərimiru me irə.
 17 Nəpən hətoni iəkunouihi nəha, həni irapw nəfe agelo rıməni pen ti nirəha i. 18 Nənə nərmama me pam səməme hamregi həkərinari ia nəgkiariien səvənraha. 19 *Mətə Meri rəkwtəmhiri pam narimnari me nəha ia rerin mamətərig tukwe.
 20 Nənə nərmama me nəha səməme kamhətui ti sipsip hamətərig mamhəgnəgini Kumwesən mamhəuvehi utə nəghin ti narimnari me nəha hənətoni mhəregi rosi kiməni pen ti nirəha i.

Kuvehi ninhum m Iesu

21 *Nəpən sə ro eit irə kuvehi ninhum m iəkunouihi nəha, ksegi pen nəghin nə mə Iesu, nəhag sə agelo rıməkupwən muvei pen m Meri nəpən rıpkə mhə ihi tıpwın.

22 *Nənə rino nəpən sə Josef mine Meri tro narimnari me nəha Loa səvəi Moses rini mə tro irau krouvehe rouəmher mwı ti nəfwakiien. Ia nəpən nəha krouərəhi Iesu, rouevən fwe ia Jerusalem mə trouvei pen m İərimənu. 23 *Noien nəha ramesi pen nəgkiariien i kimərai pen ia Loa səvəi İərimənu. Rini mə, “Nəmritaik me pam nərman me tukəkwein irəha mə nəkwərhakwərha ikinan me səvəi İərimənu.” 24 *İrau krouevən mwı mə trouvei pen nərimiru riti tukousi əpune kuvei pen m İərimənu. Noien nəha ramesi pen nəgkiariien i sə raməmak ia Loa səvənhi. Rini mə, “Nərmama

---

* 2:16: Luk 2:10-12   * 2:19: Luk 2:51   * 2:21: Luk 1:31,59
 * 2:22: Lev 12:1-8   * 2:23: Eks 13:2,12,15   * 2:24: Lev 12:8

me iam̄inhi tuhəuvei pen mak kəru uə kwəti menu kəru.”

Simeon rətoni Iesu məgnəgini Kumwesən tukwe

25 *Iərmama riti ia Jerusalem nəghin nə Simeon. In iaməfwaki riti. Noien səvənhi ratukwatukw. In rameitenhi nəp̄in nəha iamə nəha kani mə Kristo truvehē irə, nənə muvehim̄iru nəkur Isrel. Nən̄imw̄in Ikinan rarə ia Simeon. 26 Nən̄imw̄in Ikinan nəha rinahatən raka in mə ko in ripkemhə mhə meste trətoni Kristo nəha Kumwesən r̄iməni mə trərhi pehe i. 27 Nən̄imw̄in Ikinan riri pen Simeon revən ia nəkwai nimwə səvəi Kumwesən. Nəp̄in Josef m̄ine Meri krouərəhi iəkunouihi nəha Iesu, rouuvnimwə pehe mə tro narimnari me nəha Loa səvəi Iərimənu r̄ini, 28 Simeon rərəhi pehe Iesu ia rəgin mi, məgnəgini Kumwesən tukwe, m̄ini mə, 29 “Iərimənu. Ikinə nəgkariien səim ruvəuvehe muvəukuə.

Iou iərmama sə iakamo tukwini nari mik. Təkwtək̄wuni nəha iakukurən nemhəien, mətə nəmər̄inuien trarə tukw iou.

30 *Nənimek rinətoni suatuk səim sə tikuvehim̄iru nərmama me irə.

31 Ikinəpnəpenə raka suatuk i ia nəmri nərmama ia kwopun me pam.

32 *Iəkunouihi i truvei pen nukuraanien m̄ine nərmama ripko mhə irəha nəkur Isrel.

Irəha tuhətə nari, mhəgnəgini səim nərmama me nəkur Isrel tukwe.”

33 Nəp̄in Josef m̄ine Meri krouregi nəgkariien nəha Simeon rani ia iəkunouihi səvənrau,

* 2:25: Aes 40:1, 49:13 * 2:30: Aes 52:10, Luk 3:6, Taet 2:11

* 2:32: Aes 42:6, 49:6, Aes 52:10

krouærkærinari irä. ³⁴ *Nənə Simeon rækwein amasan mwi ia nirau, m̄ini pen ti Meri mama sāvai iækunouihī nəha mə, “Regi ro! Kumwesən ruvərfi raka iækunouihī i mə tro nəkur Isrel həpik həmwei, nənə marə mo mwi həpik hərer. In trəmwhen ia n̄imtətien riti. Nərmama həpik tuhəni ərəha in, ³⁵ nənə mho nərmama hətoni nətərigien me sāvənraha sə kamhərkwafə ia rerinraha. Nənə ik mwi tikregi nəmisiəien fwe ia rerim rəmwhen kəpi ik ia nau.”

Ana rətoni Iesu məgnəgini Kumwesən tukwe

³⁶⁻³⁷ *Pran riti nəha ik̄in nəghin nə Ana. In profet riti. Tata sāvənhi nəghin nə Fanuel. In kwənək̄wus riti sāvai Aser fwe kupwən.^a Nəp̄in Ana rinaməprən vi ihi, in rerə, mamarə irau sāvənhi iərman nuk sefen. Kurirə irə iərman sāvənhi remhə məpwəh in. Nənə prən nəha rarə iam̄inhi muvehe meste in rinəprənemə. Nuk sāvənhi eiti foa. Ia nəp̄in me Ana ripkier mhə ia nəkwai nimwə sāvai Kumwesən. Mətə ia nəp̄in m̄ine ia ran ramsiai Kumwesən, maməpwəh nəveginien, maməfwaki. ³⁸ *Nəp̄in Simeon raməgkiari ia iækunouihī nəha, təkwtək̄wuni a mwi Ana rier pehe, m̄inani tanak ti Kumwesən, m̄inaməgkiari ia iækunouihī nəha m nərmama səməme kamheitenhi Kristo mə truvehe meivinari ia Jerusalem.

Josef m̄ine Meri krouər̄ig rouevən fwe Nasaret

* **2:34:** Aes 8:14, Mat 21:42, 1Kor 1:23, 1Tes 2:8 * **2:36-37:** 1Tim 5:5 a **2:36-37:** Aser in kwənək̄wus riti sāvai nəkur Isrel. * **2:38:** Aes 52:9

39 *Nəpɪn Josef mɪne Meri krɪno pam narimnari me nəha Loa səvəi Iərimənu rɪni, krouərəig rouevən fwe tənə Kalili ia taon səvənrau Nasaret. 40 *Nənə iəkunouihɪ nəha rapwinari. Nɪpwrən ruvehe mamskai. Nukurənien səvənhi rautə pehe. Ia nəpɪn me Kumwesən raməkwein amasan irə.

Iesu rɪmətəmaruə mevən fwe Jerusalem

41 *Ia nuk me pam tata mɪne mama səvəi Iesu krauesi pen narəien səvəi nəkur Isrel, rauevən fwe Jerusalem nəpɪn kamho nəveginien asori nəha Pasova. 42 Nəpɪn Iesu səvənhi nuk twelef, həutə pen fwe ikin rəmwhen kamho ia nuk me pam. 43 *Nəpɪn həno pam nəveginien asori nəha, nərmama me kamhərəig mamhəuvən fwe imwənraha me, mətə təmaruə nəha Iesu ramo a fwe Jerusalem. Səvənhi tata mɪne mama kroureirei. 44 Rerɪnrau ramrhi mə ramavən irəha nərmama səməme kamhərəig mamhəuvən fwe imwənraha. Ia nəpɪn pekɪn kamhəuvən iamɪnhi, nənə irau krɪnauətui in ia kwənəkʷus səvənrau mɪne nərmama səməme krouukurən amasan irəha. 45 Nəpɪn krouəpwəh nətəien Iesu, krouərəig, rouevən fwe Jerusalem, rouətui in. 46 Nəpɪn kahar rukurau, nənə krouətə in fwe ia nəkwai nimwə səvəi Kumwesən. Raməkure ia kurkwai nahatən me səvəi nəkur Isrel, mamətərig irəha, maməres irəha nəresien me nepwɪn. 47 Nərmama me pam səməme kamhətərig in, nənimenraha rier tɪ nəri nə mə Iesu ramərai pen amasan nɪpwrɪ nəkɪariien mɪnraha, mukurən amasan nari.

---

* **2:39:** Mat 2:23 * **2:40:** Luk 1:80, 2:52 * **2:41:** Eks 12:24-27, Eks 23:14-17, Dut 16:1-8 * **2:43:** Eks 12:18

48 Nəp̄in tata m̄ine mama səvənhi krouətə in, irau mwi nənimenrau rier. Nənə mama səvənhi rini pen tukwe in mə, “Nərik, rəfo iko iam̄inhi irə ia k̄imrau? Ətə ro! K̄imrau tata səim iarouətui əmisə ik, rouhek̄ir p̄ik.”

49 *Miregi Iesu rini pen ti nirau i mə, “Rəfo k̄imirau irouətui iou? Rosi iroureirei mə takaməkeikei marə ia nəkwai nimwə səvəi Tata səiou?”^b 50 Mətə irau kroueirei n̄ipwrai nəgkiariien nəha Iesu rani pen ti nirau i.

51 *Kurirə irə Iesu reiwaiu mevən fwe ia Nasaret irəhar m̄inrau, mamsiai irau. Ia nəp̄in me mama səvənhi rer̄in ram̄rhi narimnari me nəha, mamətərig tukwe. 52 *Nənə Iesu n̄ipwran m̄ine nukurənien səvənhi krouvehe rouasori. Kumwesən m̄ine nərmama kamhəkwein amasan irə.

3

Jon Paptaes raməvisau fwe ia kwopun akwesakwes ik̄in

¹Taepirias Sisa, kig səvəi nəkur Rom, rinərimənu raka nuk fiftin. Ia nəp̄in nəha Ponjes Paelat in iəmə Rom sə ramərimənu ia tənə Jutia. Herot in iəmə Rom sə ramərimənu ia tənə Kalili. Piəvi Herot nəghin nə Filip in iəmə Rom sə ramərimənu ia kwopun mi nəha kəru Ituria m̄ine Trakonaetas. Lisantias in iəmə Rom sə ramərimənu ia Apilin.

²*Anas m̄ine Kaeafas irau iəmə Isrel mi sə krauvehi wok səvəi pris asori anan ia Jerusalem. Nəp̄in

---

* **2:49:** Jon 2:16   **b 2:49:** Suatuk riti mwi ti n̄inien nəgkiariien i in i mə “Rosi k̄imirau iroureirei mə takaməkeikei mamə wok səvəi Tata səiou.”   * **2:51:** Luk 2:19   * **2:52:** 1Saml 2:26, Prov 3:4,

Luk 1:80   * **3:2:** Luk 1:80

irau krouvehi wok nəha, Kumwesən rəgkiari m Jon tini Sekaraea ia kwopun akwesakwes ikin.

³ *Nənə Jon revən ia kwopun me pam ipaka ti nui aris Jotan, mamini irapw ti nərmama mə, “Kimiaha tihaməkeikei mhərərīg ia noien ərəha me səkimiaha, mho paptas, nənə Kumwesən trəpwəh nərpwinien noien ərəha me səkimiaha.”

⁴ Nəri nəha ramesi pen nəgkiariien i kimərai pen ia nəkukuə səvəi Profet Aesea. Rini mə, “Iərmama riti raməkwein əpwəmwis ia kwopun akwesakwes ikin mamini mə, ‘Kimiaha tihaməkeikei mhəpərhi suatuk səvəi Iərimənu səkitaha, mhəmri atukwatukw suatuk ouihi me səvənhi.

⁵ Nəkwətənə me pam tukərhavən irəha.

Təkuər me mine nahakw me tukuvehi irapw pam irəha.

Suatuk ikou me tuko irəha həuvehe mhatukwatukw.

Suatuk me kamhapətiapəti tukeipeni irəha pwəh həuvehe mhəpwia,

⁶ nənə nərmama me pam tuhətə suatuk sə Kumwesən truvehimiru nərmama me irə.’”

⁷ *Nərmama həpik həuvən ti Jon mə tro paptas ia nirəha. In rani pen ti nirəha i mə, “Kimiaha hiəmwhen ia snek me kamhahi əpune nərmama. Kumwesən niemaha rəpi. Rəpko mhə tui in trərpwin noien ərəha me səkimiaha. Sin rini pehe tukumiaha i mə tihap raka irə? ⁸ *Kimiaha tihaməkeikei mho noien amasan me trahatən pen

---

* **3:3:** Wok Me 13:24, 19:4   * **3:7:** Mat 12:34, 23:33   * **3:8:** Jon 8:33,39

mə kímiaha hiənəpwəh pərhiən noien ərəha me səkímiaha. Rərəha kímiaha tihəni pen tukumiaha me i mə Epraham in kaha səkímiaha. Iakani pehe tukumiaha i mə Kumwesən rukurən nuvehien kəruətərei me i, mo nīpwnəti Epraham me ia nirəha. ⁹ *In rīnərpwi pen raka paha səvənhi ia nuai nei me na trərai. Nei me pam səməme həkukuə mhə nukwai nei amasan in trərai əmwesi, mousə pen irəha ia napw.”

¹⁰ Nərmama me nəha hərəs pen Jon i mə, “Nəfe nəha kímaha taho?”

¹¹ Miregi Jon rīni pen tī nirəha i mə, “Iərmama karkahu səvənhi kəru traməkeikei muvehi pen riti m iərmama karkahu səvənhi riwən. Iərmama nəvegīnien sənəni rasori traməkeikei mo mwi iamīnhi masitu ia iərmama nəvegīnien sənəni riwən.”

¹² *Ia nəpīn nəha nərmama nepwīn səməme kaməraku pen takis mīnraha irəha mwi həuvehe mə Jon tro paptaes ia nirəha. Irəha hənī pen tukwe in mə, “Iahatən, nəfe nəha kímaha taho?”

¹³ Miregi Jon rīni pen tī nirəha i mə, “Kímiaha tihəpwəh nuvehien mane rəpi raka sə kíməni mə tihəuvehi.” ¹⁴ Naruagən me nepwīn irəha mwi hərəs pen Jon i mə, “Nənə kímaha, kímaha taho nəfe?”

Miregi Jon rīni pen tī nirəha i mə, “Kímiaha tihəpwəh nəkeikeien m nərmama mheikuə ia nirəha mə tiho nəmisəien mīnraha trīni mīnuə həkukei pehe mhə mane m kímiaha. Rerímiaha traməkeikei magien tī nərəkuien səkímiaha.”

---

* **3:9:** Mat 7:19   * **3:12:** Luk 7:29

15 Ia nəpɪn nəha nərmama me kamheitenhi mə Jon tro nari riti. Nərmama me pam rerɪnraha rarhi mə rosi Jon in Kristo, iəmə nəha Kumwesən rɪməni mə trərhi pehe i. 16 *Mətə Jon rɪni pen ti nirəha i mə, “Iou iakamo paptas ia kimiaha ia nui, mətə iərmama səvənhi nɪskaiien rasori məpi raka iou, in nə rauvehe kurirə ia nirak. Iou iapkəmwhen mhə mə takifi raka nəkwus ia səvənhi put. In tro paptas ia kimiaha ia Nənɪmwɪn Ikinan mɪne ia napw. 17 Fok səvənhi, in rarukwi utə nuni nari me irə rɪnəmāk raka ia rəgɪn, na trɪrukwi utə nuni nari me səvənhi irə ti nuaiien nunɪn mɪne tekɪn. In trɪpeki nuni nari me sə ramasan mevən ia nɪmwə səvənhi sə ramoeite nəvegɪniien ikɪn, mətə tekɪn sə rərəha in trɪhiiai pen napw irə, napw sə trɪpkɪfwə mhə.” 18 Ia nəgkiariien me rɪpɪk mwi Jon raməvisau irapw nəgkiariien amasan m nərmama, mamousari mə tro irəha hərərig ia noien ərəha me səvənraha.

19 *Mətə ia nəpɪn nəha Herot, iəmə Rom sə ramərimənu ia tənə Kalili, rakres pran səvəi piəvni. Prən nəha nəghɪn nə Herotias. Jon rəgkiari m Herot, mɪni mə noien nəha mɪne noien me rɪpɪk mwi Herot rɪno hərəha. 20 Nənə Herot rarə makutan pen mwi nərəhaien riti mwi ia nərəhaien me nəha səvənhi, muvehi puvnimwə Jon ia kalapus.

Jon ro paptas ia Iesu

21 Nəpɪn Jon ramo paptas ihi ia nərmama, ro paptas mwi Iesu. Ia nəpɪn nəha Iesu raməfwaki, mətoni kəpuapen rəkwaɡ, 22 *Nənɪmwɪn Ikinan

---

* **3:16:** Wok Me 13:25   * **3:19:** Mat 14:3-4, Mak 6:17-18

* **3:22:** Jon 1:32, Mat 17:5, Luk 9:35

rosi mak inhəripw reiwaiu pehe məkure irə, nənə reri Kumwesən ruku pen ia neiai, mini mə, “Ik nərik keikei. Rerik ragien tukw ik.”

Kaha me səvəi Iesu Kristo

²³ *Nəpin Iesu rinamostat wok səvənhi, wok səvəi nəvisaiien, nuk səvənhi rəmwhen ia toti. Nərmama me rerinraha ramrhi mə in tini Josef. Josef in tini Heli.^a

²⁴ Heli in tini Matat. Matat in tini Livae. Livae in tini Melki. Melki in tini Janae.

Janae in tini Josef. ²⁵ Josef in tini Matatias. Matatias in tini Amos. Amos in tini Neham. Neham in tini Esli. Esli in tini Nangae.

²⁶ Nangae in tini Mahat. Mahat in tini Matatias. Matatias in tini Semein. Semein in tini Josek.

Josek in tini Jota. ²⁷ *Jota in tini Joanan. Joanan in tini Resa. Resa in tini Serupapel. Serupapel in tini Sealtiel. Sealtiel in tini Neri.

²⁸ Neri in tini Melki. Melki in tini Ati. Ati in tini Kosam. Kosam in tini Elmatam. Elmatam in tini Ere. ²⁹ Ere in tini Josua.

---

* **3:23:** Luk 4:22, Jon 6:42   **a 3:23:** Sətoni mə Matiu in mwi rimərai pen kwənəkwus səvəi Iesu ia nəkukuə səvənhi (Mat 1:1-17), mətə kwənəkwus nəha Matiu rimərai ropə ia kwənəkwus i Luk rimərai. Kwənəkwus mi nəha kroupkəmwhen mhə ti nəri nə mə Matiu rostat ia Epraham mauvehe mamesi pen kwənəkwus səvəi Kig Tevit mine tini nəghin nə Solomon, mətə Luk rostat ia Iesu mamrərig mamesi pen kwənəkwus səvəi Kig Tevit mine tini nəghin nə Natan. Rosi Luk in rani kwənəkwus səvəi Meri, mətə Matiu in rani kwənəkwus səvəi Josef. Mə nipərhiien Luk rani kwənəkwus səvəi Meri, suatuk riti mwi ti niniien kwəti nəghiarriien ia vas 23 in i mə: “Nərmama me rerinraha ramrhi mə in tini Josef, mətə rekəm. In tini Meri. Tata səvəi Meri in Heli.” * **3:27:** 1Kron 3:17,19, Esra 3:2

Josua in t̄ini Elieser. Elieser in t̄ini Jorim.
 Jorim in t̄ini Matat. Matat in t̄ini Livae.
³⁰ Livae in t̄ini Simeon. Simeon in t̄ini Juta.
 Juta in t̄ini Josef. Josef in t̄ini Jonam.
 Jonam in t̄ini Eliakim. ³¹ *Eliakim in t̄ini Melea.
 Melea in t̄ini Mena. Mena in t̄ini Matataha.
 Matataha in t̄ini Natan. Natan in t̄ini Kig Tevit.
³² Kig Tevit in t̄ini Jese. Jese in t̄ini Opet.
 Opet in t̄ini Poas. Poas in t̄ini Salmon.
 Salmon in t̄ini Nason. ³³ *Nason in t̄ini Aminatap.
 Aminatap in t̄ini Atmin. Atmin in t̄ini Arni.
 Arni in t̄ini Hesron. Hesron in t̄ini Peres.
 Peres in t̄ini Juta. ³⁴ Juta in t̄ini Jekop.
 Jekop in t̄ini Aesak. Aesak in t̄ini Epraham.
 Epraham in t̄ini Tera. Tera in t̄ini Nehor.
³⁵ Nehor in t̄ini Serug. Serug in t̄ini Rehu.
 Rehu in t̄ini Pelek. Pelek in t̄ini Epar.
 Epar in t̄ini Sela. ³⁶ *Sela in t̄ini Kaenan.
 Kaenan in t̄ini Apaksat. Apaksat in t̄ini Sem.
 Sem in t̄ini Noa. Noa in t̄ini Lamek.
³⁷ Lamek in t̄ini Metusela. Metusela in t̄ini Inok.
 Inok in t̄ini Jaret. Jaret in t̄ini Mahalalel.
 Mahalalel in t̄ini Kenan. ³⁸ *Kenan in t̄ini Enos.
 Enos in t̄ini Set. Set in t̄ini Atam.
 Atam in t̄ini Kumwesən.

4

Setan rəmwur mə tro Iesu r̄imwei ia nər̄ahaien

¹ Nəp̄in Iesu rəp̄wəh nui aris Jotan mə tr̄ir̄er̄ig
 mevən ia tənə Kalili, rer̄in rukuər ia Nən̄imw̄in
 Ikinan. Nən̄imw̄in nəha riri pen in revən fwe

* **3:31:** 2Saml 5:14   * **3:33:** Jen 29:35   * **3:36:** Jen 11:10-26

* **3:38:** Jen 4:25–5:32

ia kwopun akwesakwes ikin. ² Ia kwopun naha Setan rəmwur nəpın foti mə tro Iesu rımwei ia nərəhaien. Ia nəpın naha Iesu rəpwəh nəniien nari. Nəpın foti me naha həuwehe mhəukurau pam, nənə in rıregi nukumhə rınahi.

³ Nənə Setan rini pen tukwe in mə, “Trini minuə ik Tini Kumwesən pərhiēn, ni pen tı kəpwier i mə truvehe mo nəveginien irə.”

⁴ *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan mə, ‘Iərmama trəpwəh nimiruiēn ia nəveginien əpa.’”

⁵ Ia nəpın naha Setan ruvehi Iesu mutə mahatən nitətə me pam kig me kamhərimənu ia nirəha ia təkure tıprənə i, ⁶ *nənə mini pen tukwe in mə, “Takuvei pehe nasoriēn mik ikərimənu ia nitətə me pam naha. Nautə amasan me pam ia nirəha tuho səim ia nirəha. Nautə me naha hənəmak raka ia rəgik. Iakukurən nuvei peniēn m sin nəghin iakokeikei mə takuvei pen min. ⁷ Ro iaminhı irə trini minuə ikisiai iou, minimwi nukurhum mi ia nənimek, narimnari me pam naha tuhəuwehe mho səim irə.”

⁸ *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan mə, ‘Tikisiai Iərimənu Kumwesən səim, minimwi nukurhum mi ia nənimen. In əpa nə tiko nəkwan.’”

⁹ Ia nəpın naha Setan ruvehi Iesu mevən fwe ia Jerusalem, mukurei pen in ia kwopun riti irənhə anan ia təkure nimwə səvəi Kumwesən, nənə mini pen tukwe in mə, “Trini minuə ik Tini Kumwesən

---

* **4:4:** Dut 8:3   * **4:6:** Mat 28:18   * **4:8:** Dut 6:13-14

pərhiən, ivə irapw ia kwopun i. ¹⁰ Kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan mə, 'Kumwesən trini pen ti nagelo me səvənhi mə irəha tuhaməkeikei mhətui amasan tukw ik,

¹¹ mhəuvehi utə ik ia rəginraha, kamo ikouini nisum ia kəruətərei riti.' ”

¹² *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Nəkukuə Ikinan rani mə, 'Tikəpwəh neipweipwien Iərimənu Kumwesən səim.' ”

¹³ *Setan rəmousari iamihhi irə mə tro Iesu rimwei ia nərhəhien me nəha. Nəpin ro sampam, rəpwəh Iesu mamevən mə ti nəpin riti ruvehe mwi tukwe.

Nəpənə Iesu rənaməvisau ia tənə Kalili

¹⁴ Kurirə irə Iesu rirərig, mevən ia tənə Kalili, niskaiien səvəi Nənimwəin Ikinan rarə irə. Nəgkiariien sə raməvisau in ruviris mevən ia kwopun me pam ia tənə nəha. ¹⁵ Nənə in ramahatən nərmama ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel. Nərmama me pam kəmhəuvehi utə nəghin.

Nəkur Nasaret həpkisaii mhə Iesu

¹⁶ Nənə Iesu ruvehe ia Nasaret, kwopun nəha in riməpwinari ikin. Ia Sapat in ruvnimwə ia nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel rəmwhen ramo ia Sapat me pam, mərer mə trəvsini irapw Nəkukuə Ikinan. ¹⁷ Nənə iərmama riti ruvehi nimwai nəkukuə nəha kinarfe kirai pen nəgkiariien səvəi Profet Aesea irə, muvehi muvei pen m Iesu. Nənə Iesu ruvehi mivi atukw i, mətui mətoni kwopun kimərai pen nəgkiariien i rini iamihhi irə minuə:

* **4:12:** Dut 6:16, 1Kor 10:9   * **4:13:** Hip 2:18, 4:15

18 “Nənimwɪn səvəi Iərimənu ramarə ia nirak,
 ti nəri nə mə in ruvərfi raka iou mə
 takaməkeikei mini irapw nəgkariien
 amasan ti nərmama nautə səvənraha riwən.
 In rərhi pehe iou iakuvehe mə takini irapw
 iamɪnhi irə mə, ‘Kɪmiaha səməme hiamarə
 ia kalapus takeivinari ia kɪmiaha,
 nənə səməme nənimemiaha rɪfwə tako
 kɪmiaha hiətui mhətə nari.’

In rərhi pehe iou iakuvehe mə takeivinari ia
 nərmama səməme kamometə irəha,

19 nənə mini irapw

mə nuk nəha Iərimənu truvehimɪru nərmama
 me səvənhi irə ruvəuvehe.”

20 Nəpɪn Iesu rəvsini irapw pam nəgkariien
 nəha, rəsisəg nəkukuə, muvei pen mine iərmama
 sə ramətui ti nəkukuə me, nənə məkure. Nərmama
 me pam ia nəkwai nimwəfwaki nəha səvəi nəkur
 Isrel nənimenraha revən tukwe. 21 Nənə Iesu rini
 pen ti nirəha i mə, “Nəgkariien i ia Nəkukuə Ikinan
 kɪmiaha hiamregi ipwet i ruvəuvehe muvəukuə.”

22 *Nərmama me pam nəha haməni amasan
 Iesu. Irəha hamərkərinari ia nəgkariien amasan
 me səməme kamhəuku pen ia tərhun. Mətə kurirə
 həni mə, “Rosi a mə tɪni Josef nəha uə?”

23 *Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iakregi
 kɪmiaha hiokeikei mə tihəni pehe tukw iou i
 nəgkariien i kani rerɪn mə: ‘Tokta. Tikukupwən
 muvehimɪru atukw a ik pwəh kɪmaha iahəni
 nɪpərhiəniəniəni ia niram.’ Rosi nəgkariien riti mwi
 kɪmiaha tihəni pehe tukw iou i in i mə, ‘Nimtətien
 me nəha kɪmaha iahamregi ikino fwe ia taon nəha

* 4:22: Luk 3:23, Jon 6:42   * 4:23: Mat 4:13, Jon 2:12

Kapaneam, ramasan mə iko mwi ia kwopun i imwam.’”

²⁴ *Iesu rarə mini mwi mə, “Iakani n̄pərhienien tukumiaha i profet riti n̄kur imwəni me ko h̄əpkisiai mhə in. ²⁵ *Mətə p̄ərhien iakani pehe tukumiaha i fwe kupwən ia n̄p̄in s̄əv̄ai Profet Elaeja n̄pran me h̄əp̄ik s̄əməme n̄ərman me s̄əv̄ənraha hemhə mh̄əpw̄əh ir̄əha kamharə ia tənə Isrel. Nesən r̄ipkauər mhə nuk kahar məkwə sikis nukumhə asori ruvehe mahi n̄ərmama pam ia tənə nəha ²⁶ *mətə Kumwesən r̄ipkərhi pen mhə Elaeja mə trasitu ia n̄ir̄əha riti. In r̄ərhi pen in revən əpa fwe ia rukwənu nəha Jerefat ia tənə Saeton mə trasitu ia pran riti s̄ə iərman s̄əv̄ənhi remhə m̄əpw̄əh in. ²⁷ *Kurirə ir̄ə ia n̄p̄in s̄əv̄ai Profet Elisa n̄ərmama h̄əp̄ik s̄əməme nemh̄əien skai ro tek̄inraha kamharə ia tənə Isrel. Mətə Elisa r̄ipko mhə ir̄əha riti ruvehe məmher. In ro Neman əpa iəmə Siria ruvehe məmher.”

²⁸ N̄əp̄in n̄ərmama me ia n̄əkwai nimwəfwaki h̄əregi n̄əgkiariien me nəha, ir̄əha pam niemaha r̄əpi ir̄əha. ²⁹ H̄əskəmter, mh̄əkw̄təmhiri Iesu, mh̄əsua in, mh̄əier ia taon s̄əv̄ənraha, mh̄əuv̄ən ia n̄ip̄əsegi t̄əkuər s̄ə h̄əno taon s̄əv̄ənraha ik̄in mə tuh̄əsua irapw i. ³⁰ Mətə Iesu ravən amasan a ia kurkwanraha, mamevən.

Iesu r̄əkoui irapw n̄ənimw̄in ər̄əha ia iərmana riti

³¹ *Iesu reiwaiu mevən ia Kapaneam taon riti ia tənə Kalili, nənə ia Sapat ramahatən n̄ərmama.

---

* **4:24:** Jon 4:44   * **4:25:** 1King 17:1,7, 1King 18:1   * **4:26:** 1King 17:8-16   * **4:27:** 2King 5:1-14   * **4:31:** Luk 4:23

32 *Irəha həkəri asori nari ia nahatənien səvənhi, ti nəri nə mə nəgkiariien səvənhi niskaiien səvəi Kumwesən ramarə irə.

33 *Iərmama riti ia nəkwai nimwəfwaki nəha səvəi nəkur Isrel nənimwɨn ərəha ramarə irə. Iərmama nəha rəkwein əpwəmwɨs mini mə,

34 *“Iesu iəmə Nasaret! Ikuvehe mə tiko nəfe ia kimaha? Ikuvehe mə tikouraha kimaha uə? Iakukurən ik. Ik iəmə ikinan səvəi Kumwesən.”

35 Mətə Iesu rinise nənimwɨn ərəha nəha, mini mə, “Əpwəh nəgkiariien, mier ia iərmama i.” Iəremhə ro iərmama nəha rɨmwei ia kurkwannahə, mier irə, məpwəh nourahaiien in.

36 Nərmama me nənimenraha rier. Həni pen ti nirəha me i mə, “Nəfe i nəgkiariien? Iəmə i rauvehi nasoriien mine niskaiien sə ruku pen ti Kumwesən, məgkiari m nənimwɨn ərəha me mə tuhəier ia iərmama, nənə irəha həier.” 37 Kurirə nəgkiariien kani ia Iesu rier mevən ia kwopun me pam ia tənə nəha.

Iesu romasan nərmama həpik səməme kamhəmhə

38 Iesu rərer, mier ia nimwəfwaki nəha səvəi nəkur Isrel, mevən muvnimwə ia nimwə səvəi Saemon. Kaka pran səvəi Saemon raməmhə, maməkwiiei fifa. Nənə irəha həgkiari pen m Iesu tukwe. 39 Iesu revən mərərer pen ipaka ti prən nəha ia kwopun ramapri ikɨn, minise nemhəien, nənə nemhəien raraka irə. Təkwtəkwwuni a prən nəha riskəmter, minasui raka nəveginien sənənraha.

40 Nəpɨn meri ruvəivə, nərmama pam kamhəuvehi irəha me nəpwɨn səməme nemhəien

* 4:32: Mat 7:28-29, Jon 7:46

* 4:33: Mat 8:29, Luk 8:28

* 4:34: Jon 6:69

me səpəmsəpə kamharə ia nirəha, həuvehi irəha, mhəuvehe ti Iesu. Nənə Iesu rəmrutə rəgin mi ia nirəha kuation kuation, mo irəha pam həuvehe mhəsani. ⁴¹*Nəremhə me mwi həier ia nərmama həpik, mamhəkwein əpwəmwis mə, “Ik Tini Kumwesən!” Mətə Iesu rinise irəha mə tuhəpwəh nəgkiariien, ti nəri nə mə irəha həukurən in mə in Kristo.

Iesu raməvisau fwe ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel

⁴² Nəpən rinamran, Iesu rier mevən ia kwopun riti sə nərmama həiwən ikin. Nənə nərmama kamhətui in. Nəpən hətoni, hokeikei mə tuhənise in mə trəpwəh nəpwəhien irəha. ⁴³*Mətə in rini pen ti nirəha i mə, “Takaməkeikei mevən ia taon me nepwən mwi, məvisau irapw nəgkiariien amasan sə raməgkiari ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. In i wok Kumwesən rinərhi pehe iou tukwe.” ⁴⁴*Ro pen Iesu revən maməvisau ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel ia tənə Jutia.

5

Iesu rəkwein nərmama nepwən mə tuhəkuriə in

¹*Nəpən riti, nəpən Iesu ramərer ia nikare nui asori nəha Kenesaret, nərmama həpik housəsimwən pen irəha ipaka tukwe mə tuhətərig nəgkiariien səvəi Kumwesən. ² Nənə Iesu rətoni nitətə ouihi kəru krouəmak ia nikare nui. Nərmama səvəi nivien nəmu me hənəpwəh irau,

---

* **4:41:** Mat 8:29, Mak 3:11-12   * **4:43:** Luk 8:1   * **4:44:** Mat 4:23   * **5:1:** Mat 13:1-2, Mak 3:9-10, 4:1

mamhaikuas ia net me sāvənraha. ³ Nītətə ouihi mi nəha riti sāvəi Saemon. Iesu rəputə irə, mares pen Saemon mə trarhīr i pwəh ruveraha ouihi kwopti. Nənə Iesu rəkure ia nəkwai nītətə ouihi nəha, minamahatən nərmama.

⁴ Nəpīn rəgkiari pam, mīni pen ti Saemon i mə, “Kīmīaha tihəsua mhəuvən ia kwopun əmwhenimw, merukw irapw net me səkīmīaha, mhəvi nəmu me nepwīn.”

⁵ *Miregi Saemon rini mə, “Iərimənu. Kīmaha iahəmwur meste rīran mhəpkuvi mhə nəmu riti. Mətə ti nəri nə mə ikani pwəh iakevən mwi mherukw irapw net me səkīmaha.”

⁶ Nəpīn irəha həuvən mho iamīnha irə, nəmu me həuvən pīk ia net me sāvənraha. Ti nəri nə mə nəmu me həpīk anan net me sāvənraha hənəməkw əmsəmweris. ⁷ Irəha həkwein nərmama səməme kamhəvi pəri nəmu me irəha mīnraha fwe ia nītətə ouihi əpə mə tuhəuvehe mhasitu. Irəha həuvehe, harki pen nəmu me ia nītətə ouihi mi sāvənraha rukuə. Ipaka nītətə ouihi mi krouəmwhenimw.

⁸ Nəpīn Saemon Pita rətoni, rīnimwi nukurhun mi ia nəmri Iesu, mīni mə, “Iərimənu. Evən isipwīn tukw iou. Iou iəmə ərəha i.” ⁹ Pita rəgkiari iamīnhi irə ti nəri nə mə in mīne nərmama me ia nəkwai nītətə ouihi sāvənhi hətə nəmu me nəha həvi, mhətoni həpīk anan. Nənimenraha rier. ¹⁰ *Nənə Jemes mīne Jon, tīni Sepeti mi sə kamharəvi pəri nəmu irəhar Saemon, nəmri nrau mwi rier.

Mətə Iesu rini pen ti Saemon i mə, “Tikəpwəh nehekīrien. Ik iərmama sāvəi nīvīien nəmu, mətə təkwtəkwuni nəha mamevən tikuvi nərmama.”

* 5:5: Jon 21:3-8 * 5:10: Mat 13:47

11 *Nənə irəha həvi parei nitətə ouihi mi nəha, mhəpwəh pam narimnari me səvənraha, mhəkuriṛə Iesu.

Iesu ro iərmama riti nemhəien skai ro tekɪn ruvehe məsanɪn

12 Nəpɪn riti Iesu revən ia taon riti. Iərmama riti ruvehe nemhəien skai ramo tekɪn mamouraha nɪpwran me pam. Nəpɪn rətoni Iesu, rɪmwei mɪnɪmwi irapw nənimen ia tɪprənə, mamase in mə, “Iərimənu. Mə rerɪm ragien, ko iko iou ikəmher?”

13 Nənə Iesu rosə pen rəgɪn, mɪrapi in, mɪni mə, “Rerɪk ragien. Tiko məmher.” Təkwtəkɪwuni a nəmhien raraka ia iərmama nəha.

14 *Nənə Iesu rɪnise in, mɪni mə, “Tikəpwəh nɪniien nəfe iakɪno mik tɪ iərmama riti, mətə tikevən atukwatukw tɪ pris pwəh in rətoni nɪpwram mə rəmher. Tikuvei pen nəfe m Kumwesən sə Moses rɪməni. Nərmama me tuhətoni həukurən mə nemhəien i ruvəiwən ia nɪpwram.”

15 Mətə nəgkiariien sə raməvisau Iesu rier mevən mwi ia kwopun me. Nənə nərmama həpɪk anan həuvehe ia kwopun kuatia mə tuhətərig in, mhəuvehe mwi mə truvehi raka nemhəien me səvənraha, mo irəha həuvehe mhəsənɪn. 16 *Mətə ia nəpɪn me Iesu ramier mamevən ia kwopun me nərmama həiwən ikɪn maməfwaki.

Iesu ro iərmama riti nɪsun mi krouemhə ruvehe məsanɪn

17 Nəpɪn riti Iesu ramahatən nərmama me. Farisi me mɪne nahatən me səvəi Loa kamhəkure

* 5:11: Mat 19:27 * 5:14: Lev 14:1-32 * 5:16: Mak 1:35

mamhətərig in. Irəha həməier ia Jerusalem mine rukwənu me ia tənə Kalili mine tənə Jutia mhəuvehe. Niskaiien səvəi Kumwesən ramarə ia Iesu, nənə in ramo nərmama səməme nemhəien ramarə ia nirəha həuvehe mhəsanin. ¹⁸ Ia nəpin nəha nərmama nepwin həuvehi iərmama riti ramapri ia niməhan səvənhi nisun mi krouemhə. Hokeikei mə tuhəuvehi, mhəuvnimwə, mhəmri pen in ia nəmri Iesu, ¹⁹ mətə həpkətə mhə suatuk riti ti nəri nə mə nərmama həpik anan. Ro pen irəha həputə ia təkure nimwə, mho ruei nimwə riti, mhəuvehi irapw iərmama nəha irau niməhan sə in ramapri irə, kroueiwau rouəmak ia nəmri Iesu ia kurkwanraha.

²⁰ *Nəpin Iesu rətə nahatətəien səvənraha, in rini mə, “Iərman. Iakinenouenou raka noien ərəha me səim.”

²¹ *Nəpin nahatən me səvəi Loa mine Farisi me həregi nəgkiariien nəha, hənaməres irəha me i mə, “Sin i iərmama i rani ərəha Kumwesən iaminihi? Kumwesən əpa rukurən nenouenouien noien ərəha me. Sin mwi rukurən noien?”

²² Mətə Iesu ruvəukurən raka nətərigien səvənraha, mini pen ti nirəha i mə, “Rəfo rerimiahaha ramrhi iaminihi? ²³ Nəgkiariien mi sə pəku nəha riməru tukw iou ti ninien ti iərmama i nisun mi krouemhə: nəgkiariien i mə, ‘Iakinenouenou raka noien ərəha me səim,’ uə nəgkiariien i mə, ‘Ərer mavən’? ²⁴ *Mətə iakokeikei mə kimiahaha tihəukurən mə iou, Iəməti Iərmama, iakauvehi nasoriien ia tiprənə i. Iakukurən nenouenouien noien ərəha me.” Nənə Iesu rini pen ti iərmama sə

---

* **5:20:** Luk 7:48   * **5:21:** Luk 7:49, Aes 43:25   * **5:24:** Jon 5:8

n̄isun mi krouemhə mə, “Iakani pehe tukw ik i mə ərer, muvehi n̄iməhan səim, mavən mamevən fwe imwam.”²⁵ Təkwətəkwuni a iərmama nəha rərer ia nəm̄rinraha, muvehi n̄iməhan səvənhi, mamevən fwe imwəni, maməgnəgini Kumwesən.²⁶ Nərmama me pam hətoni, həhek̄ir. Nənimenraha rier. Həuvehi utə nəghi Kumwesən, mamhəni mə, “Kwa kitaha i sənətoni narimnari me nepw̄in ipwet rusəpə.”

Iesu rəkwein Livae mə trukurirə in

²⁷ Kurirə irə Iesu rier mətoni iərmama riti sə kamərəku pen takis min. Nəghin nə Livae. Raməkure ia nimwə kamərəku pen takis ik̄in. Iesu rini pen tukwe in mə, “Kurirə iou.”²⁸ Nənə in rəpwəh narimnari me pam səvənhi, m̄iskəmter, mukurirə in.

²⁹ Kurirə irə Livae ro nəveginien asori ia nəkwai nimwə səvənhi sənəi Iesu. Nərmama kamərəku pen takis m̄inraha m̄ine nərmama nepw̄in mwi həp̄ik kamhani pəri nari irəha m̄inrau.³⁰ *Nənə Farisi me m̄ine nepw̄in mwi ia nirəha nahatən me səvəi Loa rerinraha ripkagien mhə. Həni pen ti nərmama me səvəi Iesu i mə, “Rəfo kimiaha hiamani nari kimiaha nərmama kamərəku pen takis m̄inraha m̄ine nərmama ərəha me nepw̄in mwi?”

³¹ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nərmama həsanin tuhətui tokta ti nəfe? Mətə nərmama kamhemhə kamhətui tokta.³² Iou iapkuvehe mhə mə takəkwein nərmama atukwatukw me, mətə iakuvehe mə takəkwein nərmama ərəha me, mə irəha tuhərər̄ig ia noien ərəha me səvənraha.”

---

* 5:30: Luk 15:1-2

Noien vi ko riṗkuvehe mhə mo kuation irau noien iviṣ

³³ Nənə irəha həni pen ti Iesu i mə, “Nəṗin riṗik nərmama me səvəi Jon Paptəes həṗwəh naniien nari ti nəfwakiiēn. Nərmama me səvəi Farisi me irəha mwi kamho iaminihi. Mətə rəfo səim me nərmama me kamhəvegin mamhənimwi?”

³⁴* Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nərmama ia nəveginien kamo ti narə viien səvəi iərman mine pran tuhaməkeikei mhani nari, mamhagien, ti nəri nə mə iərman sə riṗkarə vi a irau pran səvənhi ramarə irəha minraha. Riṗkatukwatukw mhə mə tihəkeikei minraha mə tuhəṗwəh naniien nari ia nəṗin nəha. ³⁵ Mətə triṗkuvehe ia nəṗin sə tukuvehi raka iərman sə riṗkarə vi a irau pran səvənhi triṗkarə mhə mwi irəha minraha. Ia nəṗin nəha irəha tuhəṗwəh naniien nari.”

³⁶ Iesu rini mwi nusipekinien riti ti nirəha i mə, “Iərmama riti riwən ko reitehi raka niṗəri tinari vi mitiri tukuahag ia ruei tinari iviṣ. Trini minuə ro iaminihi irə, trouraha tinari vi səvənhi, nənə niṗəri tinari vi ko riṗkriṗin amasan mhə ia tinari iviṣ səvənhi. ³⁷ Iərmama riti riwən ko rətəgi pen waen vi ia tiki waen tui me sə kino ia teki nəni. Trini minuə ro iaminihi irə, waen vi trəse tiki waen tui me həsihi mhəṗəruə. Nənə tiki waen tui me mine waen vi irau pəri trouəraha. ³⁸ Mətə waen vi tukətəgi pen ia tiki waen vi me. ³⁹ Nənə iərmama riti mwi riwən nəṗin rinənimwi raka waen tui rokeikei mə trənimwi waen vi, ti nəri nə mə in rini mə, ‘Sə tui ramasan ṗik.’”

---

* **5:34:** Jon 3:29

6

Iesu in Iærimænu sævai Sapat

¹ *Næþin riti ia Sapat Iesu ravæn mamæpi simwîn ia nimeî wit me nepwîn, nænə nærmama me sævænhi kamhesi raka tîpwe wit me, mamhæveri raka tekinraha ia ræginraha, mamhani kwænunin me. ² *Mætə Farisi me nepwîn hani mæ, “Ræfo kîmiaha hiamo noien riti ripkatukwatukw mhə ia Loa sækîtaha mæ tuko ia Sapat?”

³ *Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mæ, “Rosi kîmiaha hiæpkævsini raka mhə ia Nækukuə Ikinan næfe Kig Tevit rino fwe kupwæn uə? Næþin nukumhə ramahi in mine nærmama me sævænhi, ⁴ *ruvnimwə ia nimwə sævai Kumwesən, muvehi bred ikinan sə raməmak ia nifatə. Ripkatukwatukw mhə ia Loa sækîtaha mæ in trəni bred nəha, pris me əpa hæukurən naniien. Mætə Kig Tevit rəni, muvei pen mwi m nærmama me sævænhi hani” ⁵ Nænə Iesu rini pen ti nirəha i mæ, “Iou, Iəmæti Iærmama, iakamærimænu ia Sapat.”

Iærmama riti rægin rærfə

⁶ Ia Sapat riti mwi Iesu ruvnimwə ia nimwəfwaki sævai nækur Isrel, mamahatən nærmama. Iærmama riti ia nækwai nimwəfwaki nəha rægin rærfə. ⁷ *Nahatən me sævai Loa mine Farisi me kamhætə amasan Iesu mæ tuhətoni mæ træfo irə mine. Trini minuə romasan iærmama nəha ia Sapat, tuhəni ərəha in tukwe. ⁸ *Mætə Iesu ruvæukurən raka nətərigien sævənraha, mini

---

* **6:1:** Dut 23:25   * **6:2:** Jon 5:10   * **6:3:** 1Saml 21:1-6   * **6:4:** Lev 24:5-9   * **6:7:** Luk 14:1   * **6:8:** Luk 5:22, 9:47

pen ti iærmama sæ rægīn rærfē mæ, “Uvehe, mærer ia kurkwai nærmama.” Iærmama næha ruvehe, mærer ia kurkwandraha.

⁹ Nænæ Iesu rīni pen ti niræha i mæ, “Iakuæ takæres kīmiaha nari riti. Ratukwatukw ia Loa sækītaha mæ ia Sapat tuko noien amasan uæ tuko noien æræha? Ratukwatukw mwī mæ tukuvehimīru iærmama uæ tukousi æpune in?”

¹⁰ Næpīn Iesu ræti ærari mætæ pam raka iræha, mīni pen ti iærmama sæ rægīn rærfē mæ, “Tiko mīvi atukw rægīm.” Nænæ in rīvi atukw rægīn. Rægīn ruvehe mamasan mwī. ¹¹ Mætæ nærmama me næha niemaha ræpi pik iræha. Hænamægkiari mīnraha me, mamhæres mæ tuhæfo ia Iesu.

Aposol me sævai Iesu Kristo

¹² Ia næpīn næha Iesu rier mutæ ia tækuær riti mæ træfwaki. In ræfwaki m Kumwesæn næpīn pekīn ia næpīn. ¹³ *Næpīn rinamran, rækwein nærmama me sævænhi, nænæ mærpwi rægīn ia nepwīn iræha pam twelef, mīsegi pen næghīnraha mæ aposol me. ¹⁴ Næghīnraha me i: Saemon (iæmæ sæ Iesu rīsegi pen næghīn sæ vi mæ Pita), mīne Antru piævi Saemon, mīne Jemes mīne Jon, mīne Filip, mīne Patolomiu, ¹⁵ mīne Matiu, mīne Tomas, mīne Jemes tīni Alfeas, mīne Saemon (iæmæ sæ kupwæn rakuriræ ia sæmæme hamæmwur mæ tuhækoui irapw nækur Rom), ¹⁶ mīne Jutas tīni Jemes, mīne Jutas Iskariot (iæmæ sæ ruvei pen Iesu ia rægi nærmama sæmæme hamæmwæki in).

Iesu ramahatæn nærmama, mamomasan sæmæme kamhemhæ

---

* **6:13:** Jon 6:70

17 Nənə Iesu mine nərmama me nəha səvənhi heiwaiu pehe ia təkuaɾ, mamhərer ia kwopun rətəni ikɪn irəha nərmama həpɪk mwi səvənhi mine nərmama həpɪk mwi səməme haməuku pen ia tənə Jutia mine Jerusalem mine ia nɪkare təsi ipaka tɪ taon mi nəha Taea mine Saeton. 18 Irəha nəha həuvehe mə tuhətərig Iesu, mhəuvehe mwi mə in tro irəha səməme nemhəien rarə ia nɪrəha həuvehe mhəsənɪn. Nənə səməme nənimwɪn ərəha me kamhouraha irəha, Iesu romasan irəha. 19 Nərmama me pam hamousari mə tuhərapi in tɪ nəri nə mə nəgsen raku pen irə, mamə irəha pam həuvehe mhəsənɪn.

Iesu rəkwein amasan ia nərmama nepwɪn, məkwein ərəha mwi ia nepwɪn

20 Nənə Iesu rəti pen mamətə nərmama me səvənhi, mɪni mə,
 “Kɪmiaha səməme nautə səkɪmiaha riwən rerɪmiaha tragien,
 tɪ nəri nə mə nɪtətə sə Kumwesən ramərɪmənu irə səkɪmiaha.

21 *Kɪmiaha səməme nukumhə ramahi kɪmiaha ipwet mine rerɪmiaha tragien,
 tɪ nəri nə mə tɪpwɪmiaha trəsisi.

Kɪmiaha səməme hiamasək ipwet mine rerɪmiaha tragien,
 tɪ nəri nə mə kɪmiaha tiharɪs.

22 *Rerɪmiaha tragien nəpɪn nərmama tuhaməmwəki kɪmiaha,
 uə tuhəpkəsəni mhə kɪmiaha mə kɪmiaha tihəuvehe mho kuatia kɪmiaha mɪnrəha,

---

* 6:21: Rev 7:16-17, Sam 126:5-6, Aes 61:3   * 6:22: Jon 15:19, 16:2

uə tuhəni ərəha kɪmiaha, mhəni nəghɪmiaha
 mə kɪmiaha nəremhə me,
 ti nəri nə mə kɪmiaha nərmama me səiou, Iou
 ləməti lərmama.

²³ Ia nəpɪn nəha kɪmiaha tihagien, mho tanis.
 Nərəkuien səkɪmiaha rasori fwe ia neiai. Kaha
 kupwən me səvənraha həno iamɪnha irə ia profet
 me.

²⁴ *Mətə kɪmiaha səməme nautə səkɪmiaha rasori
 trərəha anan tukumiaha,
 ti nəri nə mə kɪmiaha hiəuvəuvehi raka
 nimiruien səkɪmiaha sə rɪməru.

²⁵ Kɪmiaha səməme tipwɪmiaha raməsisɪ ipwet
 mɪne trərəha anan tukumiaha,
 ti nəri nə mə nukumhə trahi kɪmiaha.

Kɪmiaha səməme hiamarɪs ipwet mɪne trərəha
 anan tukumiaha,
 ti nəri nə mə kɪmiaha tihəregi rərəha mhasək.

²⁶ Trərəha anan tukumiaha nəpɪn nərmama me
 pam kamhəni amasan kɪmiaha.

Kaha kupwən me səvənraha həno iamɪnha irə
 ia profet eikuə me.”

*Iesu rɪni mə nərmama səvənhi tuhaməkeikei
 mhokeikei nərməpə me*

²⁷ “Mətə iou iakani pehe tukumiaha i səməme
 hiamətərig ia nirak mə kɪmiaha tihaməkeikei
 mhokeikei nərmama səməme haməmwəki
 kɪmiaha, nənə mho noien amasan m nərmama
 səməme kamho noien ərəha m kɪmiaha.

²⁸ Kɪmiaha tihaməkeikei mhəkwein amasan ia
 nərmama səməme kamhəkwein ərəha ia kɪmiaha,
 nənə mhəfwəki ti nərmama səməme kamhometə
 kɪmiaha. ²⁹ Trɪni mɪnuə iərmama riti rəpwi
 nɪkare nɪkapwɪm, tikuvei pen mwi nɪkaren min.

* **6:24:** Jem 5:1

Trini minua iarmama riti ruvehi raka saim kot, ramanan ma ikuvei pen mwi karkahu saim min. ³⁰ Trini minua iarmama riti reres ik nari riti, ikuvei pen min. Trini minua iarmama riti ripeki raka narimnari me saim, tikapwah neresien in ma tripeki pehe mwi. ³¹ *Nafe noien kimiaha hiokeikei ma narmama tuho ia kimiaha, kimiaha mwi tiho ia niraha.

³² Trini minua kimiaha hiokeikei a narmama me samame hokeikei kimiaha, Kumwesan tragnagini kimiaha ti nafe? Nakur araha me iraha mwi hokeikei narmama me samame hokeikei iraha! ³³ Trini minua kimiaha hio noien amasan mine narmama samame ho noien amasan m kimiaha, Kumwesan tragnagini kimiaha ti nafe? Nakur araha me iraha mwi kamho iaminha ira. ³⁴ Trini minua kimiaha hiauvei pen mane m iarmama riti sa hiatigite ira ma trarpwin pehe mwi m kimiaha, Kumwesan tragnagini kimiaha ti nafe? Nakur araha me iraha mwi kamhauvei pen mane me minraha me ma tukarpwin pen tai mane atukwatukw minraha me. ³⁵ *Matə kimiaha tihaməkeikei mhokeikei narmama samame haməmwəki kimiaha, mho noien amasan minraha, mhauvei pen mane minraha, mhəpwəh nətərigien ma tihəuvehi nari riti rəmwhen ia tain. Kimiaha tiho iamihhi ira nənə nərəkuien səkimiaha trasori. Tukini ma Kumwesan sə rasori anan nipwnətin me nə kimiaha ti nəri nə mə in ramo noien amasan m narmama samame həpkini mhə tanak tukwe mine narmama araha me. ³⁶ Kimiaha tihaməkeikei mhapi narmama rəmwhen ia Tata səkimiaha ramapi iraha.”

---

* **6:31:** Mat 7:12   * **6:35:** Lev 25:35-36

Nəkiriien nərmama ti noien ərəha me səvənraha

³⁷ * “Kimiaha tihəpwəh nəkiriien nərmama ti noien ərəha me səvənraha, nənə Kumwesən trəpwəh nəkiriien kimiaha ti noien ərəha me səkimiaha. Tihəpwəh nəripwinien noien ərəha me səvəi nərmama, nənə Kumwesən trəpwəh nəripwinien noien ərəha me səkimiaha. Tihenouenou noien ərəha me səvəi nərmama, nənə Kumwesən trenouenou noien ərəha me səkimiaha. ³⁸ * Kimiaha tihaməkeikei mhəriari pen narimnari me m nərmama, nənə Kumwesən trəriari pehe narimnari me m kimiaha. In truvei pehe rasori pik ia rəgimiahə rəmwhen ia iərmama rarigin pen ia tənəripw, mikiukiu irə meste ruvehe mukuər məsas. Trini minuə kimiaha hiəriari pen asori, Kumwesən trəriari pehe rasori m kimiaha. Mətə mə kimiaha hiəriari pen ouihi, in trəriari pehe m kimiaha rouihi.”

Noien atukwatukw

³⁹ * İesu rini mwi nusipekinien riti ti nirəha i mə, “Rəfo, ko iərmama riti sə nənimen rifwə ramiri pen iərmama riti mwi nənimen rifwə ia suatuk sə trouesi? Tuko ro iamınhi irə irau pəri krouivə irapw ia rui tənə. ⁴⁰ * İərmama sə kamahatən in ripkasori mhə ia iahatən səvənhi. Mətə mə kamahatən in keste rukurən pam nari, in trəmwhen ia iahatən səvənhi.

⁴¹ Rəfo ikamətə nımwəkmwəki nei sə raməmak ia nəmri piam, mətə ipkətə mhə nıpəri nei asori sə raməmak ia nənimem? ⁴² Trini minuə nıpəri nei asori raməmak ia nənimem, rəfo iakamini

* **6:37:** Mat 6:14   * **6:38:** Mak 4:24   * **6:39:** Mat 15:14

* **6:40:** Mat 10:24-25

pen ti piam mə, ‘Piak, əseni iou pwəh iakiskəri raka nımwəkmwəki nei sə raməmak ia nənimem’? Ik iərmama sə ikamo kəuətkəsua tikaməkeikei mukupwən muvehi raka nıpəri nei asori sə raməmak ia nənimem, kurirə irə ikətə amasan nari mə tikiskəri raka nımwəkmwəki nei sə raməmak ia nəmri piam.

⁴³ Nei amasan riti riwən rukuə kwənkwai nei ərəha. Rəmwhen a mwi nei ərəha rəpwəh nukuəien kwənkwai nei amasan. ⁴⁴ Nərmama hətə sas ia nei me ia kwənkwanraha. Kıpkesi raka mhə kwənkwai niemis ia rəhi, uə kwənkwai krep ia nəkwus ərəha. ⁴⁵ Rəmwhen a mwi iərmama amasan rani irapw nəgkiariien amasan ti nəri nə mə rerin rukuər ia nətərigien amasan. Iərmama ərəha rani irapw nəgkiariien ərəha ti nəri nə mə rerin rukuər ia nətərigien ərəha. Iakani iaminihi irə ti nəri nə mə iərmama raməgkiari, ramini irapw a nəfe nətərigien rerin rukuər irə.”

Iərmama kəru sə krauvrhəkin nimwə

⁴⁶*“Rəfo kimiaha hiaməkwein iou mə ‘Iərimənu, Iərimənu,’ mətə hiəpwəh noien nəfe iakini pehe tukumiaha i? ⁴⁷ Iərmama sə ruvehe tukw iou, miregi nəgkiariien me səiou, mamə nəfe iakiməni, pwəh iakini irapw noien səvənhi tukumiaha. ⁴⁸ In rəmwhen ia iərmama sə rauvrhəkin nimwə səvənhi. In reri ruə rəmwhenimw, məmri nəri sə nimwə trərer pen irə ia kəruətəri. Nəpən nesən asori rauər, iapiwən raiu muvehe meri nimwə nəha mətə ko rıpkikiukiu mhə irə, ti nəri nə mə iərmama nəha rıməuvrhəkin amasan nimwə nəha. ⁴⁹ Mətə iərmama sə rıregi nəgkiariien səiou, məpwəh noien narimnari me iakiməni,

* **6:46:** Mal 1:6, Mat 7:21

rəmwhen iərmama sə ruvrhəkin nimwə səvənhi ia təkure tīprənə, mətə rīpkəmri pen mhə nari sə raməkwtəmhiri əknekīn nīsui nimwə. Nəpīn iapiwən raiu muvehe meri nimwə nəha, təkwtəkwni a nimwə nəha rīmwei. Nənə nəpīn rīmwei irə, ruvehe mərəha pam.”

7

Iaruagən riti səvəi nəkur Rom rahatətə pərhiēn ia Iesu

¹ Nəpīn Iesu rīni pam nəgkīariēn me nəha tī nərmama, revən mapirapw ia taon nəha Kapaneam. ² Iaruagən riti səvəi nəkur Rom nəha ikin in rasori ia naruagən me irəha pam hantret. Səvənhi fwe iərmama sə ramo tukwini nari min. In rokeikei pīk iərmama nəha, mətə ramemhə na tremhə. ³ Nəpīn iaruagən nəha rīregi kani mə Iesu ruvəuvehe, rərhi pen nəmə asori me nepwīn səvəi nəkur Isrel həuvən mə tuhəres in mə ko ruvehe mə iərmama sə ramo tukwini nari min rəsānīn. ⁴ Nəpīn irəha həuvehe tī Iesu, kamhase in, mamhəni mə, “Ramasan mə tikasitu ia iəmə nəha ⁵ tī nəri nə mə in rokeikei pīk kitaha nəkur Isrel. Iəmə nəha in nəha rīməuvei pehe mane masitu ia kīmaha iahəuvrhəkin nimwəfwaki səkīmaha ia kwopun i.” ⁶ Nənə Iesu rukurirə irəha.

Nəpīn ruvehe ipaka tī nimwə nəha, iaruagən nəha sə in rasori ia naruagən me irəha pam hantret rərhi pen in me nepwīn həuvən, mhəni pen tī Iesu i mə, “Iərimənu. Tikəpwəh nəmwurien iamīnhi. Rīpko mhə iou iəmə amasan riti. Iapkwəwhen mhə mə tikuvehe, muvnimwə ia nimwə səiou. ⁷ Ro iamīnhi irə iou iakregi mə ko iou iapkuvehe mhə tukw ik. Mətə tikini a nəkwam

pwəh səiou iotukwiniari ruvehe məsanin. ⁸ Iou mwi iərmama riti iakamarə tegin nəmə asori me. Naruagən me nepwin mwi kamharə tegin iou. Nəpin iakini pen ti riti mə 'Evən,' in trevən. Nəpin iakini pen ti riti mwi mə 'Uvehe,' in truvehe. Nəpin iakini pen ti iərmama sə ramo tukwini nari miou mə 'O nəri,' in tro."

⁹ Nəpin Iesu riregi nəgkariien nəha, rərkərinari ia iəmə nəha, muvsini mətoni nərmama səməme kamhəkuriə in, mini mə, "Iakani niperhienien tukumiaha i mə iou iapkətə raka mhə iəmə Isrel riti nahatətəien səvənhi riskai rəmwhen ia nahatətəien səvəi iəmə Rom i." ¹⁰ Nənə nəpin nərmama me nəha iaruagən nəha rərhi pen irəha hərəriğ mhəpirapw ia nimwə səvənhi, hətoni iərmama sə ramo tukwini nari min rinəsanin.

Iesu rəsəpwiri iəkunouihi riti sə ruvamhə

¹¹ Kurirə irə nəpin ouihi a rukurau Iesu revən fwe ia taon riti nəghin nə Naen. Nərmama səvənhi me mine nərmama nepwin mwi həpik həkurirə in. ¹² Nəpin Iesu ruvehe ipaka ti kwəruə asori səvəi taon nəha, rətoni nərmama kamhəier irə, mamhəuvehi iəkunouihi riti sə remhə, mamhəuvən mə tuhənimwi. Mama səvəi iəkunouihi nəha tini riti mwi riwən. Səvənhi iərman ruvamhə raka, məpwəh in. Nərmama həpik ia taon nəha kamhəkuriə prən nəha. ¹³ *Nəpin Iərimənu səkitaha rətə prən nəha, rerin rərkwəpir tukwe. Nənə in rini mə, "Prən i, tikəpwəh nasəkien."

¹⁴ *Nənə Iesu revən ipaka, mirapi nikoukau səvəi iəkunouihi nəha. Nərmama səməme kamhəuvehi

* 7:13: Luk 8:52 * 7:14: Luk 8:54

härer. Nənə Iesu rini mə, “İakunouihi i! İakini pehe tukw ik i mə tiko märer!” ¹⁵ *Nənə iakunouihi nəha sə remhə riskəmter, məkure, minaməgkiari. Nənə Iesu ruvehi in, muvei pen m mama səvənhi.

¹⁶ *Nərmama me pam hətoni həhekir, mhəgnəgini Kumwesən, mhəni mə, “Profet asori riti ruvəier pehe tukutaha.” Nənə irəha həni mwi mə, “Kumwesən ruvəuvehe raka mə truvehimiru nərmama me səvənhi.” ¹⁷ Nənə nəgkiariien sə raməvisau nəri nəha Iesu rino ruviris mevən ia kwopun me pam ia tənə Jutia mine kwopun me nepwın mwi ipaka ti tənə nəha.

Jon Paptaes rərhi pen nərmama nepwın həuvən mhətoni Iesu

¹⁸ Nərmama me səvəi Jon Paptaes həvisau pen narimnari me pam i min. Nəpın Jon riregi, ¹⁹ rəkwein səvənhi iərmama kəru krouvehe tukwe. Nənə in rərhi pen irau krouevən ti İərimənu səkitaha mə trouəres in mə, “İk i in i profet kupwən me kəmhəni ik mə tikuvehe uə rekəm? Mə rıpkə mhə ik i rosi kımaha tahətui səpə iti uə?”

²⁰ Nəpın iəmə mi nəha krouvehe ti Iesu, krouni mə, “Jon Paptaes rərhi pehe kımrau iarouvehe mə trouəres ik mə, ‘İk i in i profet kupwən me kəmhəni ik mə tikuvehe uə rekəm? Mə rıpkə mhə ik i rosi kımaha tahətui səpə iti uə?’ ”

²¹ İa nəpın nəha Iesu raməkoui irapw nemhəien me səpəmsəpə mine nənimwın ərəha me ia nərmama həpik, mamə irəha həuvehe mhəsənin. Nərmama həpik nənimənraha rifwə in ro irəha

---

* **7:15:** 1King 17:23, 2King 4:36   * **7:16:** Luk 1:68, 19:44

hətui mhətə nari. ²² *Nənə in rini pen ti iəmə mi nəha Jon rərhi pen irau mə, “Kimirau tirouevən rouni pen ti Jon i nəfe irouregi rouətoni. Nərmama me nəmrinraha rifwə hətui mhətə nari, səməme nisunraha rərfe həvi atukw i mhavən. Nərmama nemhəien skai ro tekınraha həuvehe mhəmher, səməme nəkwəregınraha ruvisimw rəkwag həregi nari. Nərmama me nepwin səməme kupwən həuvamhə, təkwtəkwuni nəha həuvəmıru mwi. Nənə nərmama nautə səvənraha riwən kaməvisau nəgkiariien amasan mınraha. ²³ *Iərmama sə ramətə iou trini minuə in ripkimwei mhə ia nahatətəien səvənhi ti nari riti iakamo rerin tragien.”

²⁴ Nəpın iəmə mi nəha Jon rərhi pen irau krouərıg rouevən, Iesu rinaməgkiari ia Jon, minamini pen ti nərmama me i mə, “Fwe kupwən kimiaha hiəier ia taon me mine rukwənu me mhəuvən ia kwopun akwesakwes ikın mə tihətə nəfe? Iərmama riti sə rəmwhen ia kwənkwai nig ripkərer atukwatukw mhə nəpın mətagi rauini? Rekəm. ²⁵ Kimiaha hiəier mhəuvən mə tihətə nəfe? Iərmama riti sə rauvei pen tinari amasan me? Rekəm. Nərmama səməme kamhəuvei pen tinari amasan me, mamharə ia narəien sə riməru, irəha fwe ia nimwə me səvəi kig me. ²⁶ *Kimiaha hiəier mhəuvən mə tihətə nəfe? Profet riti? Ouəh, nıpərhiénien. Kimiaha hiəier mhəuvən mə tihətə profet riti. Mətə iakani pehe tukumiaha i iəmə i in rasori məpi raka profet. ²⁷ In iərmama sə Nəkukuə Ikinan raməgkiari irə nəpın rini mə, ‘Ətə ro, takərhi pen iərmama sə trəgkiari tukwini

* 7:22: Aes 35:5-6

* 7:23: Aes 61:1, Luk 4:18

* 7:26: Luk

səiου,
in trukupwən ia niram mevən, məpərhi səim
suatuk.’

²⁸ Iakani nīpərhiēnien tukumiaha i mə nərmama
me sə nīpran me hərəhi irəha ia tīprənə i riti riwən
rasori məpi raka Jon. Mətə nərmama me pam ia
nītətə sə Kumwesən ramərimənu irə sə in reiwaiu
anan ia nirəha in rasori məpi raka Jon.”

²⁹* Nəpīn nərmama əpnəpen me mīne nərmama
səmame kaməraku pen takis mīnraha hərəgi
nəgkiariien i, həni mə Kumwesən in ratukwatukw.
Irəha həni iamīnhi irə tī nəri nə mə Jon rino raka
pəptaes ia nirəha. ³⁰* Mətə Farisi me mīne nahatən
me səvəi Loa hənəpwəh nəsenien mə Jon tro
pəptaes ia nirəha. Ro iamīnhi irə irəha hənəpwəh
suatuk sə Kumwesən rīmāni mə irəha tuhesi pen.

³¹ Iesu rarə mīni mwī mə, “Takīni nəfe
nəgkiariien mahatən pen noien səvəi nərmama
ipwet mīne? Noien səvənraha rəfo? ³² Irəha
həmwhen ia nəkwərhakwərha kamhəkure ia
kwopun kamapir ikīn, mamhəkwein pen ia irəha
me nēpwīn mə,

‘Kīmaha ia hani nīpu səvəi nəgienien tukumiaha,
mətə kīmiaha hiəpko mhə tanis.

Iahani nīpu səvəi nemhəien,

mətə kīmiaha hiəpkasək mhə.’

³³ Iakani iamīnhi irə tī nəri nə mə Jon Pəptaes
rīməuvehe, mīpkəni mhə nari, məpwəh
nənīmwiien waen, nənə kīmiaha hiamāni mə,
‘Iərəmhə rarə irə.’ ³⁴* Iou, Iəməti Iərmama,
iakīməuvehe, mamāni nari, mamənīmwi
rəmwhen a ia kīmiaha, nənə kīmiaha hiamāni

* **7:29:** Luk 3:12   * **7:30:** Mat 21:32   * **7:34:** Luk 15:2

mə, ‘Hətə ro iəmə nəha, in raməni pik nari, mamənimwi mamakonə i, mamavən pəri irəha nərmama səməme kamərəku pen takis minraha mine nərmama ərəha me nepwin mwi!’³⁵ Mətə nərmama səməme kamhesi pen nukurəniən səvəi Kumwesən kamho noien amasan me. Noien amasan me nəha kamhahatən pen mə nukurəniən nəha ro nīpərhiēniēn.”

Prən ərəha riti

³⁶ *Nəpīn riti Farisi riti rəres Iesu mə truvehe mənī nari irau min. Ro pen Iesu revən muvniwə ia nimwə səvəi Farisi nəha, məkure mə trəni nari. ³⁷ *Ia taon nəha pran riti sə ramo noien ərəha. Nəpīn rīregi mə Iesu raməni nari fwe nəkwai nimwə səvəi Farisi nəha, ruvehi senta mevən fwe ikīn. Senta nəha raməmak ia nəkwai potel riti kīno ia kəruətērei nəghīn nə alapasta. ³⁸ Prən nəha revən mərəer ia təkutai Iesu ipaka ti nisun mi, mamasək. Nise nənimen rətəg pen ia nisui Iesu mi krouəpwtig. Nənə reiwaiu muvei pen nimwai nukwənen, mīrai raka i, makei m nisun mi, mahakwi nisun mi ia senta.

³⁹ Nəpīn Farisi nəha sə rəkwein Iesu mə trəni pəri nari irau min rətə prən nəha, rerin ramrhi mə, “Kamo iəmə nəha in profet pərhiēn, ko rukurən mə nəfe nəha pran ramrapi in. Kwa pran sə ramo noien ərəha.”

⁴⁰ Nənə Iesu rīni pen tukwe in mə, “Saemon, iou iakuə takīni nari riti tukw ik i.”

Miregi Saemon rīni mə, “Ni pehe ro iahtən.”

---

* **7:36:** Luk 11:37   * **7:37:** Mat 26:7, Mak 14:3, Jon 12:3

⁴¹ Miregi Iesu rini mæ, “Iæmæ asori riti ruvei pen mane m iærmama kæru mæ ti næpîn riti krouærpwîn pen min. Kaon sævæi riti silin kîno ia silva iræha pam faef hantret. Nænæ kaon sævæi riti silin kîno ia silva iræha pam fifti. ⁴² Iærmama mi næha riskai ti nirau ti nærpwîn penien min. Ro pen iæmæ asori rærai raka kaon sævænrau mîni mæ irau trouærpwæh nærpwînien. Tuko ro iamînha iræ sin næha ia iærmama mi næha trokeikei pik iæmæ asori næha?”

⁴³ Miregi Saemon rini mæ, “Rosi sæ næha sæ kaon sævænhi rasori nænæ iæmæ asori rærai raka.”

Miregi Iesu rini pen tukwe in mæ, “Nækiriien sæim ratukwatukw.”

⁴⁴ *Nænæ in ruvsini, mæti pen mætæ præn næha, mîni pen ti Saemon i mæ, “Ikætæ præn i? Næpîn iakimæuvnimwæ pehe ia nimwæ sæim, ipkaikuas mhæ ia nisuk mi ia nui, mætæ præn i raikuas ia nisuk mi ia nise nænimen, mîrai raka ia nimwai nukwænen. ⁴⁵ Ik ipkakei mhæ miou, mætæ næpîn iakuvnimwæ pehe, præn i rinamakei m nisuk mi, mæpwæh napwisien. ⁴⁶ *Ik ipkahakwi mhæ nukwænek ia oel, mætæ præn i rahakwi nisuk mi ia senta. ⁴⁷ Ro iamînhi iræ iakani pehe tukw ik i mæ noien æræha me ripik præn i rîno iou iakînenouenou raka. Ro pen in rokeikei pik iou. Mætæ iærmama sæ ripko pik mhæ noien æræha trîni mînuæ iakenouenou noien æræha me næha sævænhi iærmama næha ko in ripkokeikei pik mhæ iou tukwe.”

⁴⁸ *Nænæ Iesu rini pen ti præn i mæ, “Iakînenouenou raka noien æræha me sæim.”

---

* **7:44:** Jen 18:4   * **7:46:** Sam 23:5   * **7:48:** Luk 5:20-21

49 Nənə nərmama me nəha səməme kamhani pəri nari irəha min, kənamhəni pen ti nirəha me i mə, “Sin i iərmama i rukurən nenouenouien noien ərəha me iaminihi?”

50 *Mətə Iesu rini pen ti prən i mə, “Nahatətəien səim ruvəuehimiru ik. Evən. Nəməriniuen trarə tukw ik.”

8

Niṣran səməme kamhasitu ia Iesu

1 *Kurirə irə nəṣin ouihi a rukurau, Iesu ramevən ia taon me mine rukwənu me, mamini irapw nəgkiariien amasan sə raməvisau nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. Nərmama səvənhi twelef 2 *mine niṣran me nepwın mwi kamhəkurirə in. Fwe kupwən Iesu rinomasan niṣran me nəha, məkoui irapw nənimwın ərəha me ia nepwın, muvehi raka nemhəien me ia nepwın. Nəghinraha me i: Meri sə kaməkwein mwi nəghin nə mə Maktala, pran nəha Iesu rinəkoui irapw nəremhə sefen irə; 3 nənə Joana, pran səvəi Jusa, iəmə asori riti sə ramowok ipaka ti Herot; nənə Susana, mine niṣran me həṣik mwi səməme kamhəuvehi nəmri narimnari me ia mane me səvənraha, mamhəuvei pen m Iesu mine nərmama me səvənhi mə trasitu ia nirəha.

Iərmama sə ruini nuni nari me ia nəmhien səvənhi

4 Nərmama həṣik anan həier ia taon me pam ia kwopun nəha, mhəuvehe ti Iesu. Nəṣin hənousəsımwın raka irəha me, in rini

---

* 7:50: Luk 8:48, 17:19, Luk 18:42   * 8:1: Luk 4:43   * 8:2: Mat 27:55-56, Mak 15:40-41, Luk 23:49

nusipekinien riti ti nirəha i minuə, ⁵ “Iərmama riti revən mə truini nuni nari me ia nəmhien səvənhi. Nəpɪn rauini pen nuni nari me, nuni nari me nepwɪn həsas pen ia suatuk, nənə nərmama havən ia nirəha, menu me ia nɪmagouagou həuvehe mhani pam. ⁶ Nənə nuni nari me nepwɪn həsas pen ia təkure kəpwier tɪprənə rouihi ikɪn. Həuverə mətə ti nəri nə mə nui riwən haukei pam. ⁷ Nənə nuni nari me nepwɪn həsas pen ia tɪprənə nəkwus ərəha rauviris ikɪn. Nənə nəkwus ərəha me həuviris mhəuvehe mhousəman pam irəha. ⁸ Nənə nuni nari me nepwɪn həsas pen ia tɪprənə amasan, mhəutə, mhəukuə kwənkwan hantret.”

Nəpɪn Iesu rɪni pam nəgkiariien me nəha, rəkwein əpwəmwɪs, mɪni mə, “Iərmama sə nəkwəregɪn rarə ti nɪregiien nari traməkeikei mətərig amasan.”

Iesu rɪni irapw nɪpwrai nusipekinien nəha

⁹ Nəpɪn nərmama me səvəi Iesu həres pen in mə nəfe nɪpwrai nusipekinien nəha, ¹⁰ in rɪni mə, “Kɪmiaha nərmama me səiou kɪnəsevər ia suatuk tukumiaha hiəukurən narimnari me i ia nɪtətə sə Kumwesən ramərimənu irə hənəmərkwafə fwe kupwən. Mətə nərməpə me kamhəregi iakaməgkiari ia narimnari me nəha iakausipekin a irə. Iakamo iamɪnhi irə mə ‘irəha tuhətə, mətə tuhəpwəh nətəien mhəukurən.

Irəha tuhəregi, mətə tuhəpkregi mhə mhəukurən.’

¹¹ *Nənə nɪpwrai nusipekinien i iakɪməni ro iamɪnhi irə. Nuni nari in nə nəgkiariien səvəi Kumwesən. ¹² Səməme həsas pen ia

---

* **8:11:** 1Pit 1:23

suatuk h mwhen ia n rmama s m me h regi n gkiariien s v i Kumwes n. N p n h uv regi raka Setan ruvehe, muvehi raka n gkiariien n ha ia n t rigien s v nraha, kamo ir ha h ni n p rhienien ir  n n  Kumwes n ruvehimiru ir ha. ¹³ N n  s m me h sas pen ia t kure k pwier tipr n  rouihi ikin h mwhen ia n rmama s m me h regi n gkiariien s v i Kumwes n, n n  mh uvehi, mhagien tukwe. M t  n gkiariien n ha ripkeiwaiu amasan mh  ia rer nraha r mwhen ia nuai nei me. Ir ha tuh ni n p rhienien ir  n p n ouihi a. N p n narimnari me tuh uvehe mho n mis ien m nraha m  tro m t  sas ia nahat t ien s v nraha, ir ha h mwei. ¹⁴ N n  s m me h sas pen ia tipr n  n kwus  r ha raupir s ikin h mwhen ia n rmama s m me h regi n gkiariien n ha, m t  n p n ir ha kamhesi pen suatuk s v nraha mamh uv n, kamh t rig pik ti narimnari me s v i tipr n  i r mwhen ia mane mine n fe m n fe mwi ir ha hokeikei m  tuh uvehi mh regi ramasan ir  ia n miruien s v nraha. N t rigien me n ha h upir s ia rer nraha, h uvehe, mhous man n gkiariien s v i Kumwes n. N n  n gkiariien n ha r pw h nuku ien. ¹⁵ M t  s m me h sas pen ia tipr n  amasan ir ha n ha h mwhen ia n rmama s m me h regi n gkiariien s v i Kumwes n, n n  mh kw t mhiri ia rer nraha s  ratukwatukw mamasan. Ir ha h kw t mhiri  knekin mamh uv n n n  mh uku .”

Iesu r gkiari ia laet s  kous man

¹⁶ *“I rmama riti riw n ko rihi ai pen napw ia

* **8:16:** Mat 5:15, Luk 11:33

laet məuiui ia nari riti uə rukurei pen kwopun afafa ik̄in. Mətə traməkeikei mukurei utə i ia nari sə kakurei utə laet irə mə nərmama tuhətoni raməhiapw nəp̄in həuvnimwə pehe. ¹⁷*Rəmwhen a mwi narimnari me pam səməme hamərkwafə tuhaməkeikei mhəier irapw. Narimnari me pam səməme haməmak afafa tukaməkeikei kətoni kuvehi irapw ia nukuraanien. ¹⁸*Ro iam̄inhi irə k̄imiahaha tihaməkeikei mhətərig amasan ia nəfe hiamregi ti nəri nə mə iərmama sə kuvei pen nari riti min, ro wok irə, tukuvei pen sə rəkwaku min. Mətə iərmama sə kuvei pen nari riti min, ro nəri auər a irə, tukuvehi raka pam tukwe.”

Mama səvəi Iesu mine piəvi Iesu me

¹⁹ Ia nəp̄in nəha piəvi Iesu me mine mama səvənhi həuvehe mə tuhətə in, mətə ko həpkəuvən mhə ipaka tukwe ti nəri nə mə nərmama me həp̄ik. ²⁰ Ro pen nərmama me həni pen ti Iesu i mə, “Səim mama mine piam me kamhərer fwe iruə. Irəha hokeikei mə tuhətə ik.”

²¹ Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nərmama səməme kamhəregi nəgkiariien səvəi Kumwesən, nənə mamho nəfe rani irəha nə səiou mama mine piak me.”

Iesu rinise nimətagi asori

²² Nəp̄in riti Iesu rəputə ia nitətə ouihi irəha nərmama me səvənhi, rini pen ti nirəha i mə, “Pwəh səuvən mhəpi simw̄in pen fwe ia nikare nui asori.” Ro pen həvi nivən, mənəmhəuvən. ²³ Nəp̄in kamhaiu ia nitətə ouihi mamhəuvən, Iesu revən mapri. Nimətagi asori reiwaiu ia nəkwai nui asori

* **8:17:** Mat 10:26, Luk 12:2   * **8:18:** Mat 25:29, Luk 19:26

nəha, nɪtətə ouihi səvənraha rɪnakuər ia nui, na tuhəmwhenimw.

²⁴ Nərmama me səvəi Iesu həuvən, mhəsüəpwiri in, mhəni mə, “Iərimənu. Iərimənu. Na tsəmwhenimw!”

Iesu rərər minise nımətəgi mine peiau peiau asori me, nənə heiwaiu mhəiwən. Narimnari me həuvehe mhəmərinu. ²⁵ Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nahatətəien pəku səkimiaha?”

Mətə irəha həhekir. Nənimenraha rier. Kamhəni pen ti nirəha me i mə, “Nəfe nəha iərmama? Raməgkiari m nımətəgi mine nui krauo nəkwān!”

Iesu rəkoui irapw iəremhə ia iəmə Karasa riti

²⁶ Irəha həier ia tənə Kalili, mhaiu ia nɪtətə ouihi nəha, mhəpi simwɪn ia nui asori, mhəuvən ia tənə səvəi nəmə Karasa. ²⁷ Nəpɪn Iesu ruvarei, iərmama riti ia taon riti fwe ikɪn ruvehe tukwe. Iərmama nəha nəremhə me kamharə irə. Nəpɪn rɪpɪk rɪpkarkahu mhə tinari, mɪpkapri mhə mwi ia nəkwai nımwə səvənhi, mətə ramarə ia kwopun kanımwi nərmama ikɪn. ²⁸ Nəpɪn iərmama nəha rətə Iesu, rasək əpwəmwis, muvehe minimwi nukurhun mi ia nənimen, məgkiari asori mini mə, “Iesu, Kumwesən sə rasori anan tɪni nə ik. Ikuvehe mə tikəfo iou irə? Iakase ik tikəpwəh noien nəmisəien miou.” ²⁹ Nənımwɪn ərəha nəha raməgkiari iamɪnhi irə, ti nəri nə mə Iesu ruvəni pen raka tukwe in minuə trier ia iərmama nəha. (Nəpɪn me rɪpɪk nənimwɪn ərəha nəha rɪnəkwtəmhirɪ iərmama nəha. Nərmama hənərihi rəgɪn mi mine nisun mi ia jen me, mhərər tukuahag in, mətə in rəvi əmwesi jen me, iəremhə rəkoui pen in revən ia kwopun akwesakwes ikɪn.)

³⁰ Nənə Iesu rəres in mə, “Nəghim sin?”

Miregi rini mə, “Iou nəghik Nəkuər.” In rini iaminihi irə ti nəri nə mə nəremhə me həpik həməuynimwə ia reri iərmama nəha. ³¹ Nənə nəremhə me nəha hase Iesu mə trəpwəh nərhı penien irəha həuvən ia nipəg sə rameiwaiu nukunen riwən.

³² Mətə toue pikə me həpik kamhərku ia kwopun nəha. Nəremhə me hase Iesu mə trəsəni irəha həuynimwə ia rerinraha. Ro pen Iesu rəsəni irəha. ³³ Nənə nəremhə me həier ia iərmama nəha, mhəuynimwə ia reri pikə me. Pikə me haiu, mhei-waiu ia nəpatu, mhəsas pen ia təmwei nui asori, mhəmwhenimw.

³⁴ Nəpin nərmama səməme kamhətui ti pikə me hətoni, hap, mhəni irapw ia taon səvənraha mine rukwənu me. ³⁵ Nənə nərmama me həier mhəuvən mə tuhəspau i mə rəfo. Nəpin həuvehe ti Iesu həti pen mhətoni iərmama nəha nəremhə me həməier irə, rarkahu, maməkure irapw ia nisui Iesu, nətərigien səvənhi rinəmak amasan. Irəha hətoni həhekır. ³⁶ Nənə səməme hənətoni nəri nəha, həni irapw ti nərmama me i mə iərmama nəha rinəfo muvehe məsanin. ³⁷ Nənə nəkur Karasa səməme kamharə ipaka ti kwopun nəha həres Iesu mə trəpwəh irəha mamevən ti nəri nə mə həhekır pik anan. Ro iaminihi irə in rəputə ia nitətə ouihi mə trirərig.

³⁸ Iərmama sə nəremhə me həməier irə rase in mə trəsəni in pwəh revən irau min. Mətə Iesu rərhi pen i ramevən, mini mə, ³⁹ “Tikrərig mevən fwe imwam, mini irapw narimnari me i Kumwesən rino mik.” Nənə iərmama nəha revən ia kwopun me pam fwe ia taon səvənhi, mamini irapw narimnari me nəha Iesu rino min.

Pran sə rirapi tinari səvəi Iesu mine prən ouihi səvəi Jaeras

⁴⁰ Nəpın Iesu rirərig pehe mwi ia nıkare nui asori, nərmama me həuvən tukwe. Rerınraha ragien ti nəri nə mə kamheitenhi in. ⁴¹ İərmama riti fwe ikın nəghın nə Jaeras. In iəmə asori riti səvəi nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel. Ruvehe minimwi nukurhun mi ia nəmri Iesu, mamase in mə truvehe ia nimwə səvənhi, ⁴² ti nəri nə mə prən ouihi səvənhi ramemhə na tremhə. Prənouihi nəha səvənhi in əpa kuatia. Nuk səvənhi ipaka reste twelef.

Nəpın Iesu ravən mamevən, nərmama həpik həukuraukurau irə. ⁴³ Pran riti nəha ikın ruvehe ramemhə ia nemhəien səvəi nıpran. Nemhəien nəha rınarə rerin irə muvehi nuk twelef. In rınouraha pam mane səvənhi ia tokta me, mətə iərmama riti riwən ko ro in rəsanın. ⁴⁴ Prən nəha rukurirə Iesu, muvehe, mırapi nusvenhi tinari səvənhi. Təkwtəkwuni a mwi nimwapw rama, nemhəien səvənhi ro sampam.

⁴⁵ Nənə Iesu rini mə, “Sin nəha rirapi iou?”

Miregi nərmama pam həni mə rıpkə mhə irəha. Nənə Pita rini mə, “İərimənu. Nərmama həpik kamhərer kurkurau ik, mamhəsigiəsigi ik.”

⁴⁶ Mətə Iesu rini mə, “Rekəm. İakukurən mə iərmama riti rirapi iou. İakregi nəgsek rier ia nırak, mevən mo nari riti.”

⁴⁷ Nənə nəpın prən nəha rətoni mə ko in rıpkərkwafə mhə, ruvehe mamətəmmimwin, minimwi nukurhun mi ia nəmri Iesu, mini irapw ia nəmri nərmama me pam mə in rirapi Iesu ti nəfe mine rınəfo məsanın akwauakw. ⁴⁸ *Nənə

---

* **8:48:** Luk 7:50

Iesu rini pen ti præn i mæ, “Nærik, nahatətəien səim rino raka ik ikuvehe mæsanin. Evæn. Nəmærinuien trarə tukw ik.”

49 Nəp̄in Iesu raməgkiari ihi, iərmama riti ruku pen ia nimwə səvəi iəmæ asori nəha Jaeras, muvehe mini mæ, “Səim præn ouihi ruvamhə raka. Ramasan mæ ikini pen ti iahtən i mæ in trəpwəh pehe.”

50 Mətə nəp̄in Iesu riregi nəgkiariien nəha, rini pen ti Jaeras i mæ, “Tikəpwəh nehekiriien, mini a n̄ipərhiien ia nirak, nənə præn ouihi səim trəsanin.”

51 Nəp̄in Iesu rapirapw ia nimwə səvəi Jaeras, ripkəsəni mhə nərmama me pam mæ tuhəuvnimwə irəha min, mətə rəsəni əpa Pita mine Jon mine Jemes mine tata mine mama səvəi præn ouihi nəha. 52 *Nərmama me pam kamhasək mamhəkwein əpwəmwis ti præn ouihi nəha, mətə Iesu rini mæ, “Rəfo k̄imiaha hiamasək? Prənouihi nəha ripkemhə mhə, mətə ramapri a.”

53 Irəha həregi haris ia Iesu. Irəha həukurən mæ præn ouihi nəha ruvamhə raka. 54 *Mətə Iesu ruvehi rəgi præn ouihi nəha, mini mæ, “Prənouihi, ərer.” 55 Nənə n̄im̄iruien səvənhi ruvehe. Təkwtəkwuni a mwi r̄iskəmter. Nənə Iesu rini mæ tukuvei pen nəveginien min pwəh rəni. 56 *Tata mine mama səvəi præn ouihi nəha nənimenrau rier, mətə Iesu rinise pen ti nirau i mæ trouəpwəh n̄iniien ti iərmama riti nəfe in rino.

---

* 8:52: Luk 7:13   * 8:54: Luk 7:14   * 8:56: Mak 7:36, Luk 5:14

9

Iesu rərhi pen nərmama səvənhi twelef mə tuhəuvən mhəvisau

¹ Iesu rəkwein nərmama səvənhi twelef həuvehe mhousəsimwɪn irəha me. Nənə in ruvei pen nɪskaiien mɪnraha. Ia nɪskaiien nəha irəha həukurən nifi rakaien nemhəien me ia nərmama. Nənə in ruvei pen mwɪ nasoriien mɪnraha. Ia nasoriien nəha irəha həukurən nəkoui irapwien nəremhə me pam. ² Nəpɪn Iesu ruvei pen pam, rərhi pen irəha mə tuhəuvən mhəvisau irapw nɪtətə sə Kumwesən ramərimənu irə, nənə mho nərmama səməme kamhemhə həuvehe mhəsənɪn. ³ In rɪni pen ti nɪrəha i mə, “Kɪmɪaha tihəpwəh nuvehiiien narimnari me səvəi suatuk səkɪmɪaha rəmwhen ia kaskɪn, uə tənəripw, uə nəveginien, uə mane. Kɪmɪaha tiharkahu ia karkahu kuatia a. ⁴ *Nəpɪn tihəuvən ia kwopun riti, nənə mhəuvnimwə ia nimwə riti, nimwə nə in nə tiharə irə meste hiəier ia kwopun nəha. ⁵ *Trɪni mɪnuə hiəuvən ia taon riti, mətə nərmama me ikin həpkəsevər mhə ia rerɪnraha tukumɪaha, nəpɪn hiəier ia taon səvənraha, tihounouini raka nɪməkwrur ia nɪsumɪaha ti nahatən penien mə irəha həno noien ərəha.” ⁶ Nənə nərmama me twelef səvəi Iesu həier, mhəuvən ia rukwənu me, mamhəvisau irapw nəgkiariien amasan, mamho nərmama səməme kamhemhə ia kwopun me pam həuvehe mhəsənɪn.

Herot raməgkiari ia Iesu

---

* 9:4: Luk 10:4-11   * 9:5: Luk 10:11

⁷* Herot, iāmə Rom sə ramərimənu ia tənə Kalili, riregi narimnari me nəha Iesu ramo. Ia nəpɪn nəha nətərigien səvənhi rəvsausini ti nəri nə mə nərmama me nepwɪn kamhəni mə Jon Paptaes rinətui mwi ia nemhəien səvənhi. ⁸Nənə nərmama me nepwɪn kamhəni mə Profet Elaeja ruvəier pehe mwi. Nənə nərmama me nepwɪn mwi kamhəni mə profet kupwən riti rinətui mwi ia nemhəien səvənhi. ⁹* Nənə Herot rini mə, “Jon iakinərai raka kənkəpwə. Mətə sin mwi iərmama i iakamregi nəvisaiuen irə?” Ro iamɪnhi raməmwur mə trətə Iesu.

Iesu rəkwməni nərmama me həpɪk kəvsini nərman me əpa irəha pam faef-taosen

¹⁰ Nəpɪn aposol me hərərig mhəuvehe mwi ti Iesu, həni pen tukwe in narimnari me pam səməme hənə. Nənə in riri raka əpa irəha, mharaka ia nərmama mhəuvən ia taon riti nəghin nə Petsaeta. ¹¹ Nəpɪn nərmama me həregi mə Iesu ramevən fwe ikɪn, kamhəkurirə pen in. Nəpɪn Iesu rətoni irəha, rerin ragien. In rəkwein irəha həuvehe, nənə rəgkiari mɪnraha ia nɪtətə sə Kumwesən ramərimənu irə, mo səməme nemhəien ramarə ia nirəha həuvehe mhəsənɪn.

¹² Rinaməruarəv meri na trivə. Nərmama səvənhi twelef həuvehe, mhəni pen tukwe in mə, “Ramasan mə tikərhi pen nərmama me i həuvən ia rukwənu me mɪne nəmhien me kwərha ipaka pwəh hətui kwopun me səvəi napriien mɪne nəveginien ti nəri nə mə kwopun i narimnari me həiwən ikɪn.”

---

* **9:7:** Mat 16:14, Mak 8:28, Luk 9:19   * **9:9:** Luk 23:8

13 Mətə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha nə tihəuvei pen nəveginien minraha.”

Miregi həni mə, “Kimaha iahəuvehi a bred krirum mine nəmu kəru. Rəfo? Ikokeikei mə kimaha tahəuvən mhəuvehi nəmri nəveginien sənəi nərmama me pam i?” 14 (Irəha həni iamınhi ti nəri nə mə nəpın həvsini a nəрман me ia nirəha mətə ipaka faef-taosen.)

Nənə Iesu rini pen ti səvənhi nərmama me i mə, “Kimiaha tihəuvən mho irəha həuai irəha me mhəkure əpəməpə me fifti ia təmwen kuatia.” 15 Nənə irəha həuvən mho nərmama me həkure rəmwhen Iesu riməni. 16 Nənə Iesu ruvehi bred me nəha krirum mine nəmu i kəru, məkwətə ia nimagouagou, məfwaki mini vivi Kumwesən tukwe, məkwsen, mauvei pen m səvənhi nərmama me mə irəha tuhəpeki pen m nərmama me. 17 Nərmama me pam hani nari tipwınraha rəsisı. Nənə nərmama me səvəi Iesu həvai pen nıpərpəri nəveginien me nəha sə hənani mhəpwəh rukuər ia tənəripw irəha pam twelef.

Pita rini irapw mə Iesu in Kristo

18 Nəpın riti Iesu in əpa raməfwaki irəha səvənhi me nərmama. Nənə rini pen ti nirəha i mə, “Nərmama kamhəni iou mə iou sin?”

19 *Miregi həni mə, “Nərmama nepwın kamhəni ik mə Jon Paptaes. Mətə nepwın kamhəni ik mə Profet Elaeja. Nepwın mwi kamhəni ik mə profet kupwən riti sə rinətui mwi ia nemhəien səvənhi.”

20 *Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Mətə kimiaha hiəməni mə iou sin?”

* 9:19: Luk 9:7-8 * 9:20: Jon 6:68-69

Miregi Pita rini mə, “Ik Kristo sə Kumwesən rıməni mə trərhi pehe ik ikuvehe.”

²¹ Nənə Iesu rinise pen əknekin ti nirəha i mə, “Kimiaha tihəpwəh niniien nəgkiariien i ti iərmama riti.” ²² *Nənə in riripin nəgkiariien səvənhi mini mə, “Iou Iəməti Iərmama takaməkeikei miregi nəmisəien me ripik. Nəmə asori me mine pris asori me mine nahatən me səvəi Loa tuhəuvei pehe təkutanraha miou. Tukousi əpune iou, nənə nəpin sə ro kahar irə iakətui mwi.”

Iərmama sə trukurirə Iesu traməkeikei məvrani nei kamarkuau

²³ *Nənə Iesu rini pen ti nərmama me pam mə, “Iərmama sə rokeikei mə truvehe mo iərmama riti səiou traməkeikei məpwəh nətərigien səvənhi, muvehi utə nei kamarkuau səvənhi ia nəpin me, məvrani mukurirə iou. ²⁴ *Iərmama sə rokeikei mə trəkwətəmhiri nimiruien səvənhi trarfai irə. Mətə iərmama sə traraka ia nimiruien səvənhi tukw iou truvehi nimiruien rerin. ²⁵ Trini minuə iərmama riti ripeki pam narimnari me ia tiprənə i mo səvənhi i, nənə kurirə ikin remhə, mətə ripkuvehi mhə nimiruien rerin, noien nəha trəfasitu irə? ²⁶ *Iərmama sə trauris ia nəmri nərmama ti niniien mə in iərmama riti səiou, mauris mwi ti nəvisaiien nəgkiariien me səiou minraha, Iou mwi Iəməti Iərmama, ia nəpin nəha takuvehe ia niskaiien səiou mine ia niskaiien səvəi tata səiou mine nagelo ikinan me, takauris ti niniien mə iərmama nəha in iərmama riti səiou.

* **9:22:** Luk 9:44, Luk 18:32-33   * **9:23:** Mat 10:38, Luk 14:27

* **9:24:** Mat 10:39, Luk 17:33, Jon 12:25   * **9:26:** Mat 10:33, Luk 12:9, 2Tim 2:12

27 Mætə iakani nīpərhiēnien tukumiaha i nərmama nepwīn kamhərer ia kwopun i tuhəpkemhə mhə meste tuhətoni nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə rier pehe.”

Nīpwrai Iesu ruvehe mopə

28 Nəpīn Iesu rini pam nəgkiariien me nəha, ipaka nəpīn eit ruvehe mukurau, nənə in riri Pita mine Jemes mine Jon mutə parei ia təkuaer riti mə trəfwaki. 29 Nəpīn raməfwaki, nənimen ruvehe mopə. Tinari səvənhi ruvehe məpsan mamser. 30 Təkwtəkwuni a iərmama kəru krauəgkiari irəhar min. Irau nə Moses mine Profet Elaeja. 31 *Krouier pehe ia nukuraanien asori, rauni narimnari me ia nīkaren səvəi nemhəien səvənhi sə tripkə mhə tui in revən mo sampam irə fwe ia Jerusalem. 32 *Ia nəpīn nəha Pita mine James mine Jon haremhə napriien. Mətə nəpīn harətui, harətoni nīpwrai Iesu ramser iərmama kəru nəha krouerer irəhar min. 33 Nənə nəpīn irau krinouəpwəh Iesu rauevən, Pita rini pen tukwe in mə, “Iərimənu. Ramasan mə kimrahar iaharuvehe i. Pwəh kimrahar iaharo tənimwə kahar, riti səim, riti səvəi Moses, riti səvəi Profet Elaeja.” (Mətə Pita raməgkiari əpnəpen, mīpkukurən amasan mhə nəfe rani.)

34 Nəpīn in raməgkiari ihi, nəpuə riti rinauvehe minamousəman irəhar. Irəhar harətoni mə nəpuə nəha truvegi irəhar. Harətoni harhekīr. 35 *Nənə reri Kumwesən ruku pen ia nəpuə nəha, mini mə, “In nəha nərik sə iakuvərfi raka in. Kimiaha

* 9:31: Luk 9:22, 13:33 * 9:32: Jon 1:14, 2Pit 1:16-18 * 9:35: Luk 3:22

tihətərig in.” ³⁶ Nəp̄in Kumwesən rəgkiari pam, harəti pen mharətoni Iesu əpa ramərer. Kurirə ia nəp̄in nəha irəhar harəpnəpen, mharəpwəh niniien ti iərmama riti nəfe harənətoni.

Iesu rəkoui irapw nənimw̄in ərəha ia iəkunouihi riti

³⁷ Kini rakwakwi irə, nəp̄in irəha həneiwaiu raka ia təkueə nəha, nərmama həp̄ik həuvehe ti Iesu. ³⁸ Nənə iərmama riti sə ramərer ia reri nərmama me nəha rəkwēin əpwəmw̄is, m̄ini mə, “Iahatən. Iakase ik. Tiko muvehe mətə ro nərik. In kwənkwan kuatia. ³⁹ Ia nəp̄in me nənimw̄in ərəha riti raməkwtəmhiri in, mamō in ramərkərinari mamasək əpwəmw̄is, mamərkəkəkər, nisəkwan ramaiu. Nənimw̄in ərəha nəha ro p̄ik nəmisəien min, ko r̄ipkaraka akwauakw mhə irə. ⁴⁰ Iakinəres raka səim nərmama me mə irəha tuhəkoui irapw i, mətə ko həpko mhə.”

⁴¹ Miregi Iesu r̄ini mə, “K̄imiaha nəkur ipwet mine nahatətəien sək̄imiaha riwən. Noien sək̄imiaha rikou. Tsarə kitaha miou meste nəfe nəp̄in? T̄ineisən mine iakapw̄is kimiaha? Tiko miri nərim muvehe i.”

⁴² Nəp̄in iəkunouihi nəha ramavən ihi mauvehe, iəremhə ruvehi in mouini irapw ia t̄iprənə, mamō in ramərkəkəkər. Mətə Iesu r̄inise pen ti nənimw̄in ərəha, mo iəmə ouihi nəha ruvehe məsan̄in. Nəp̄in r̄inəsən̄in raka Iesu ruvehi in muvei pen m səvənhi tata. ⁴³ Nənə nərmama pam səməme hətoni nəri asori nəha Iesu r̄ino ia n̄iskaiien səvəi Kumwesən nənimenraha rier.

Mətə nəp̄in irəha pam kamhərkəri ihi nari ia narimnari me nəha in ramo, Iesu r̄ini pen ti

səvənhi nərmama me i mə, ⁴⁴ * “Pwəh nəgkiariien me i həuvnimwə amasan ia nəkwəregimiahā. Triṗko mhə tui kuvei pen iou, Iəməti Iərmama, ia rəgi nərmama.” ⁴⁵ * Mətə irəha həregi nəgkiariien i həreirei nṗwran. Kumwesən rərkwafə i mə ko irəha həpkətoni mhə. Nənə həhekṗr ti nəresien Iesu mə nəfe nṗwrai nəgkiariien i.

Nərmama səvəi Iesu tuhaməkeikei mhəuvehi irapw irəha

⁴⁶ * Ia nəṗin nəha nərmama me səvəi Iesu hənaməvisə mṗnraha me mə sin ia nṗrəha in rasori. ⁴⁷ Mətə Iesu rukurən nətərigien səvənraha. Ro pen in ruvehi iəkunouihi riti, mərpwi ia nṗkaren, ⁴⁸ * nənə mṗni pen ti nṗrəha i mə, “Iərmama sə trəsevər ia rerṗn ti iəkunouihi i ia nəghṗk, raməsevər mwi ia rerṗn tukw iou. Iərmama sə raməsevər ia rerṗn tukwe iou rəmwhen mə raməsevər mwi ia rerṗn ti Kumwesən sə rṗnərhi pehe iou iakuvehe. Iakani iamṗnhi irə ti nəri nə mə iərmama sə truvehi irapw in ia kṗmiaha in nə iərmama sə rasori ia kṗmiaha.”

⁴⁹ Miregi Jon rṗni mə, “Iahatən, kṗmaha iahətoni iərmama riti raməkoui irapw nəremhə me ia nəghṗm. Iahaməmwur mə tahənise in ti nəri nə mə riṗko mhə in kṗmaha riti.”

⁵⁰ * Mətə Iesu rṗni pen tukwe in mə, “Kṗmiaha tihəpwəh nṗniseien in. Iərmama sə riṗkṗni ərəha mhə kṗmiaha in kṗmiaha riti.”

*Nəkur Sameria həpwəh nokeikeiien Iesu mə tru-
vehe imwənrəha*

* **9:44:** Luk 9:22   * **9:45:** Luk 18:34   * **9:46:** Luk 22:24

* **9:48:** Mat 10:40   * **9:50:** Mat 12:30, Luk 11:23

51 *Rinauvehe ipaka ti nəpɪn nəha Kumwesən truvehi Iesu mutə mevən ia neiai. Iesu nətərigien səvənhi ruvehe mɪskai mə traməkeikei mevən fwe Jerusalem. 52 Nənə in rərhi pen nərmama nepwɪn mə tuhəkupwən irə. Irəha həuvən mhəier pen ia rukwənu riti səvəi nəkur Sameria mə tuhəpnəpenə ia narimnari me kurirə Iesu ruvehe. 53 *Mətə nərmama ia kwopun nəha həkəsəni mhə Iesu mə truvehe imwənraha ti nəri nə mə irəha həuvəukurən raka nətərigien səvənhi riskai mə traməkeikei mevən fwe Jerusalem. 54 *Nəpɪn iərmama mi kəru səvənhi mi Jemes mine Jon krouətə noien nəha, krouni mə, “Iərimənu. Ikokeikei mə kimrau trouəkwein napw pwəh ruku pen fwe ia neiai meiwaiu pehe mahi əmwesi irəha?”^a 55 Mətə Iesu ruvsini in mɪnise pen əknekɪn ti nirau i. 56 Nənə irəha həuvən mwɪ ia rukwənu əpə riti.

Nərmama nepwɪn hokeikei mə tuhəkurirə Iesu

57 Nəpɪn riti Iesu mine nərmama me səvənhi kamhesi pen suatuk mamhəuvən. Nənə iərmama riti rɪni pen tukwe in mə, “Takukurirə ik kwopun pəku tikevən ikɪn.”

58 Miregi Iesu rɪni pen tukwe in mə, “Kuri əprmin me səvənraha nɪpəg rarə. Menu me ia nɪmagouagou təpwagenraha rarə. Mətə iou, Iəməti Iərmama, kwopun səiou riwən mə takapri ikɪn.”

59 Nənə Iesu rɪni pen ti iərmama riti mwɪ mə, “Kurirə iou.”

---

* 9:51: Mak 10:32   * 9:53: Jon 4:9   * 9:54: 2King 1:9-16
 a 9:54: Nəkur Isrel mine nəkur Sameria həmwəki irəha me. Əvsini mwɪ Jon 4:9.

Mətə iərmama nəha rini mə, “Iərimənu. Takukurirə ik, mətə pwəh iakukupwən mevən minimwi raka səiou tata.”

⁶⁰ Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Nərmama səməme həpkukurirə mhə iou rəmwhen mə həuvamhə raka. Pwəh irəha hənimwi nərmama me səvənraha səməme həuvamhə. Mətə ik tiko muvehe, mevən məvisau irapw nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

⁶¹ *Nənə iərmama riti mwi rini mə, “Iərimənu. Takukurirə ik, mətə pwəh iakevən məsəkir raka m nəkur imwak me.”

⁶² Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Trini minuə iərmama rauvehi kəkur i kau ravi, minamostat minamərar, maməti kurirə, ripko mhə in iəmə amasan riti sə truvehi wok ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

10

Iesu rərhi pen nərmama me sefenti-tu mə tuhəuvən mhəvisau

¹ *Kurirə irə Iərimənu səkitaha rərpwi rəgin ia nərmama me nepwın mwi irəha pam sefenti-tu, mərhi pen irəha mə tuhəkupwən irə, mhəuvən kəru kəru ia taon me mine rukwənu me pam sə in mwi trukurirə pen irəha mevən ikin.

² *In rini pen ti nirəha i mə, “Nəveginien sə ruvəmruə raka fwe ia nəmhien rasori pik, mətə nərmama səməme kamhəpeki pehe houihi a. Ro iamınhi irə kimiaha tihaməkeikei mhəfwaki m Kumwesən sə ramərimənu ia nəmhien, mhəres in mə trərhi pen nərmama nepwın mwi həuvən

---

* **9:61:** 1King 19:20 * **10:1:** Mak 6:7 * **10:2:** Mat 9:37-38, Jon 4:35

fwe ia nəmhiēn səvənhi mhəpeki nəveginien sə ruvəmruə, mhəpeki mhəuvehe. ³ *Kimiāha tihəuvən, mətə tihāməkeikei mhəukurən nəri i. Iakamərhi pen kimiāha mə tihəuvən mhəmwhen ia kwəti sipsip me sə kāmherer ia kurkwai kuri əprmin me. ⁴ *Tihəpwəh nuvehien tənəripw sə kavai pen mane irə, uə tənəripw sə kavai pen nəveginien irə, uə put səkimiāha. Tihəpwəh napwīsien ia suatuk, mhəgkiari kimiāha iərmama riti.

⁵ Nəfe nimwə tihəuvnimwə irə, tihəkupwən mhəni mə, ‘Nəmərinuiēn ramarə ia nimwə i.’ ⁶ Trini mīnuə iərmama səvəi nimwə nəha rokeikei nəmərinuiēn nəha, nəmərinuiēn səkimiāha trəuiui in. Mətə mə rekəm, trirərig mwi tukumiāha. ⁷ *Kimiāha tihamarə rerin ia nimwə kuatia a, mhəpwəh nevən əpnəpenien ia nimwə me. Nəfe nari irəha tuhəuvei pehe m kimiāha, tihəuvehi mhani mhənimwi. Tiho iaminha irə ti nəri nə mə kimiāha hiəmwhen ia nərmama kāmhowok. Ratukwatukw mə irəha tuhərəku pehe narimnari me nəha m kimiāha.

⁸ *Trini mīnuə kimiāha hiəuvən ia taon riti, nənə nərmama me ikin həuvehi puvnimwə kimiāha ia nimwə me səvənraha, tihani nəfe nəveginien sə tuhəuvei pehe m kimiāha. ⁹ Nərmama səməme nemhəien rarə ia nirəha, tiho irəha həuvehe mhəsənin. Tihəni pen ti nirəha i mə, ‘Nītətə sə Kumwesən ramərimənu irə ruvəuvehe ipaka tukumiāha.’ ¹⁰ Mətə trini mīnuə kimiāha hiəuvən ia taon riti, nənə nərmama me ikin həpwəh

---

* **10:3:** Mat 10:16   * **10:4:** Mat 10:7-14, Mak 6:8-11, Luk 9:3-5, 2King 4:29   * **10:7:** 1Kor 9:6-14, 1Tim 5:18   * **10:8:** 1Kor 10:27

nəsevərien ia rerinraha tukumiaha, tihəuvən, mhərer ia kurkwai suatuk me, mhəni irapw iamihni irə mə, ¹¹*‘Niməkwrur ia taon i səkimiaha i raməmak ia nisumaha, kimaha tahahakwi raka ti nəri nə mə kimiaha hiəno noien ərəha. Kimiaha tihaməkeikei mhəukurən nəri i. Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə ruvəuvehe ipaka tukumiaha, mətə kimiaha hiənəpwəh.’ ¹²*Iou iakani pehe tukumiaha i ia nəpən nəha Kumwesən trərpwin noien ərəha me irə nərpwinien səvəi nərmama ia taon nəha triskai məpi raka nərpwinien səvəi nəkur Sotom.”

Iesu raməgkiari skai m nərmama nepwin

¹³*“Trərəha anan tukumiaha nəkur Korasin! Trərəha anan tukumiaha nəkur Petsaeta! Iakino raka nimtətien asori me ia taon mi səkimiaha, mətə kimiaha hiəpkəpwəh mhə noien ərəha me səkimiaha. Ripini minuə iakino nimtətien me nəha ia taon mi nəha Taea mine Saeton, tui raka ko nərmama me ikin hənarkahu raka tinari ivis, mhəkure ia nimwrakw, mhəpwəh noien ərəha me səvənraha. ¹⁴Mətə ia nəpən nəha Kumwesən trərpwin noien ərəha me irə nərpwinien səkimiaha triskai məpi raka nərpwinien səvəi nəkur Taea mine Saeton. ¹⁵Nənə kimiaha nəkur Kapaneam. Tukəfo ia kimiaha? Ko kuvehi utə kimiaha hiəuvən ia neiai? Rekəm! Tukuvehi irapw kimiaha hiəuvən inhəripw Imwei Nəkur Həuvamhə.”

¹⁶*Nənə Iesu rini pen ti nərmama me səvənhi mə, “Iərmama sə ramətərig ia nəgkiariien

---

* **10:11:** Wok Me 13:51, 18:6   * **10:12:** Jen 19:24-25, Mat 10:15,
11:24   * **10:13:** Mat 11:21-23   * **10:16:** Mat 10:40, Luk 9:48,
Jon 5:23

səkimiāha rəmwhen mə ramətərig mwi ia nəgkiariien səiou. Iərmama sə rauvei pen təkutan m kimiāha rəmwhen mə rauvei pehe mwi təkutan miou. Nənə iərmama sə rauvei pehe təkutan miou rəmwhen mə rauvei pen mwi təkutan m Kumwesən sə rīnərhi pehe iou iakuvehe.”

Nərmama me nəha irəha pam sefenti-tu hərərig mhəuvehe mwi ti Iesu

¹⁷ Nərmama me nəha irəha pam sefenti-tu hərərig mwi mhəuvehe ti Iesu, mamhagien, mamhəni mə, “Iərimənu. Nəremhə me irəha mwi ho nəkwamaha nəpīn iahəgkiari mīnraha ia nəghim.”

¹⁸* Miregi Iesu rīni pen ti nīrəha i mə, “Iakinətoni kərarki irapw Setan rier ia neiai meiwaiu pehe rəmwhen ia nouapīrien. ¹⁹* Həregi ro. Iakuvəuvei pehe raka nasoriien m kimiāha. Kimiāha hiəukurən neivəien ia snek me mīne mimi me sə kamhəpi mamho nəmisəien m nərmama. Iakiməuvehi utə kimiāha hiasori ia nīskaiien me pam səvəi Setan. Nari riti riwən tro nəmisəien m kimiāha. ²⁰* Nəri nəha ro nīpərhiēien. Mətə rərəha kimiāha hiamagien ti nəri nə mə nəremhə me kamho nəkwamiāha. Kimiāha tihaməkeikei mhagien ti nəri nə mə Kumwesən ruvərai pen raka nəghimiāha fwe ia neiai.”

Iesu rerin ragien

²¹ Ia nəpīn a mwi nəha Iesu rerin ruvehe mukuər ia nagienien səvəi Nənimwīn Ikinan, nənə in rīni mə, “Tata səiou Iərimənu ia neiai

* **10:18:** Jon 12:31, Rev 12:8-9   * **10:19:** Sam 91:13, Mak 16:18

* **10:20:** Mat 7:22, Eks 32:32, Fil 4:3, Rev 3:5

mine tīprənə iakani tanak tukw ik ti nəri nə mə ikinərkwafə narimnari me i. Nərmama səməme həukurən nari mine səməme kinahatən amasan irəha həpkətoni mhə. Mətə iko pui pen m nərmama səməme həmwən ia nīpwnəti nəkwərhakwərha me hətoni. Ouəh, Tata. Nəri nəha ikino ramesi pen a nətərigien amasan səim.

22 *Tata səiou rīnəmri pehe raka narimnari me pam ia tīpage rəgik, iou tini. Nənə iərmama riti riwən rukurən iou, mətə Tata səiou əpa. Nənə iərmama riti riwən rukurən səiou Tata. Iou əpa mine nərmama me nəha səməme rerik ragien mə tako pui pen in mīnraha.”

23 *Iesu ruvsini in, məgkiari pen əpa m səvənhi nərmama me, mīni mə, “Rerimīaha tragien ti nəri nə mə kīmīaha hiamətə narimnari me i ia nəmrimīaha. 24 *Iakani pehe tukumīaha i mə fwe kupwən profet me həpik mine kig me həpik hokeikei mə tuhətə narimnari me i hiamətə, mətə həpkətə mhə. Hokeikei mə tuhəregi nəgkiariien me i hiamregi, mətə həpkregi mhə.”

Iesu rusipekīn ia iəmə Sameria rasitu ia iəmə Isrel

25 *Ia nəpīn nəha, ia hatən riti səvəi Loa rokeikei mə trīregi atukwatukw ro Iesu mə trəfni irə. Ro pen riskəmter, mīni mə, “Iahatən. Takəfo irə muvehi nīmīruien rerīn?”

26 Mīregi Iesu rīni mə, “Nəkukuə Ikinan rani nəfe? Nəpīn ikəvsini Loa nəha mīregi rīməfni irə?”

---

* **10:22:** Jon 3:35, 10:15 * **10:23:** Mat 13:16-17 * **10:24:** 1Tes 1:10 * **10:25:** Mat 22:35-40, Luk 18:18

27 *Miregi iahatən səvəi Loa rini mə, “Tikaməkeikei mokeikei İarimənu Kumwesən səim ia rerim me pam, mokeikei in ia nimiruien me pam səim, mokeikei in ia niskaiien me pam səim, mokeikei in ia nətərigien me pam səim, nənə tikaməkeikei mokeikei piam rəmwhen ikokeikei atukw a ik.”

28 *Miregi İesu rini pen tukwe in mə, “Nəgkiariien səim ratukwatukw. Trini minuə iko narimnari me i Nəkukuə İkinan rani, tikuvehi nimiruien irə.”

29 Mətə iahatən səvəi Loa rokeikei mə treikuə irə mə in iəmə atukwatukw. Ro pen rini pen ti İesu i mə, “Sin nə piak?”

30 Miregi İesu rini mə, “İərmama riti rier ia Jerusalem mameiwaiu mamevən ia Jeriko. Nərmama nepwin sə kamhakres həkwətəmhiri, mhəpeki raka mane mine tinari səvənhi, mhousi in, mhap raka irə, mhəpwəh raməmak ipaka remhə. 31 Ia nəpin nəha pris riti ramesi pen suatuk nəha, mətoni iəmə nəha, rukurau irə ia nıkare suatuk mamevən. 32 Kurirə irə kwənəkwus riti səvəi Livae sə ramasitu ia pris me ro mwi iamınhi, muvehe ia kwopun nəha, mətoni iəmə nəha, mukurau mwi irə ia nıkare suatuk mamevən. 33 Mətə iəmə Sameria riti in mwi ramesi pen suatuk nəha, ruvehe ia kwopun nəha iəmə nəha raməmak ikin. Nəpin rətoni iəmə nəha, rerin rərkwəpir tukwe. 34 In revən ipaka tukwe maikuas ia nımwapw me səvənhi ia oel mine waen, nənə muvegi tərini nımwapw me, mərəhi utə iəmə nəha mukurei pen in ia təkure togki səvənhi,

* 10:27: Dut 6:5, Lev 19:18

* 10:28: Lev 18:5, Rom 10:5, Kal

nənə muvehi mevən ia nimwə sə kamərəku pen kamapri ikin, mamətui amasan tukwe. ³⁵ Kīni rakwakwi irə, ruvehi irapw silin kəru kīno ia silva, muvei pen m iərmama nəha sə kamərəku pen min kamapri ia nimwə səvənhi, mīni mə, “Tikətui amasan ti iəmə i. Trīni mīnuə ikouraha mane me nepwīn səim məpi raka səməmi iakauvei pehe mik, nəpīn takrəriḡ muvehe, takərpwīn pehe mik.”

³⁶ Nənə Iesu rəres mə, “Ikaməfətəriḡ irə? Sin ia nirəhar i ro rəmwhen ia in piəvi iəmə nəha nərmama səməme kamhakres həkwətəmhiri?”

³⁷ Mireḡi ia hatən səvəi Loa rīni mə, “Sə nəha rīnapi tukwe masitu irə.”

Mireḡi Iesu rīni pen tukwe in mə, “Ik tikevən mo mwi iamīnhi.”

Iesu ruvnimwə ia nimwə səvəi Marta mīne Meri

³⁸ Nəpīn Iesu mīne nərmama me səvənhi kamhesi pen suatuk səvənraha mamhəuvən, həier pen ia rukwənu riti. Pran riti fwe ikin nəḡhīn nə Marta rəsevər ia nimwə səvənhi mə Iesu truvnimwə irə. ³⁹ *Prən nəha piəvni riti nəḡhīn nə Meri. Nəpīn Iərimənu səkitaha ruvnimwə pehe, Meri revən məkure ipaka tukwe, mamətəriḡ nəḡkiariien səvənhi sə ramahatən nərmama me irə. ⁴⁰ Mətə Marta ko rīpkəkure mhə mhətəriḡ i ti nəri nə mə rasui raka pik nəveḡinien sənəi nərmama. Nənə in revən ti Iesu, mīni mə, “Iərimənu. Rəfo? Ratukwatukw mə piak rəpwəh iou, iou əpa iakasui raka nəveḡinien sənəi nərmama me? Ni pen tukwe in mə traməkeikei masitu ia nirak.”

* **10:39:** Jon 11:1, 12:2-3

41 Mətə Iərimənu səkitaha rini pen tukwe in mə, “Marta, Marta! Ikamətərig ti narimnari me ripik. Rerim ko ripkapwis mhə. 42 *Mətə nari kuatia a kimiaha tihaməkeikei mho. Tihətərig ia nəgkiariien səiou. In nə ramasan pik, Meri ramo. Ro pen iou takəpwəh nıniseien in.”

11

Iesurahatən nərmama səvənhi mə tuhəfwaki irə

1 *Nəpın riti Iesu raməfwaki ia kwopun riti, məfwaki pam, nənə iərmama riti səvənhi rini pen tukwe in mə, “Iərimənu. Tikahatən ro kimaha tahəfwaki irə rəmwhen ia Jon rınahatən nərmama me səvənhi irə.”

2 Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nəpın kimiaha tihəfwaki, tihəni iamınhi irə mə, ‘Tata, pwəh nərmama həsiai nəghim ro ikinan i. Pwəh nitətə sə ikamərimənu irə ruvehe.

3 Tikuvei pehe nəveginien sənəmaha rəmwhen səvəi nəpın ipwet.

4 Tikenouenou noien ərəha me səkimaha ti nəri nə mə kimaha mwi iahamenouenou noien ərəha me səməme nərmama hamo ia kimaha.

Tikəpwəh niri penien kimaha ia kwopun tahəmwei ia nərəhaien ikın.’”

5 Nənə Iesu rarə mini pen mwi ti nirəha i mə, “Sin ia kimiaha trevən ti in riti ia kurkwai nəpın ia nəpın, nənə mini pen tukwe in mə, ‘Iou riti. Uvei pehe ro bred kahar. 6 Piak riti ruku pen isipwın muvehe təkwtəkwuni, mətə nəveginien sənək riwən mə takuvei pen min’?”

* 10:42: Mat 6:33 * 11:1: Luk 5:33

7 Iəmə nəha ia nəkwai nimwə trəgkiari mə, 'Tikəpwəh nomətəien iou. Iakınərpinhə raka. Kimaha nəkwərhakwərha me səiou iahənapri raka. Ko iakəpwəh niskəmterien muvei pehe nari riti mik.' "

8 *Nənə Iesu rini mə, "Nipərhienien iəmə nəha rini minuə ko in ripkiskəmter mhə muvei pen nari riti min. Mətə iakani pehe tukumiaha i in triskəmter muvei pen nəfe nari iərmama nəha raməres i. In tripkə mhə iamīnhi irə ti nəri nə mə raməkwein iərmama nəha mə in riti, mətə in tro ti nəri nə mə iərmama nəha rəres in, məpwəh naurisien.

9 Iakani pehe tukumiaha i trini minuə kimiaha hiokēkei nari riti, ramasan mə tihəres, nənə tukuvei pehe m kimiaha. Tihətui əmisə i, nənə tihətoni. Tihəkunkun ia təpinhə, nənə tukəsevər tukumiaha. 10 Iərmama sə raməres nari truvehi nari. Iərmama sə ramətui əmisə nari trətoni. Iərmama sə rakunkun ia təpinhə tukəsevər tukwe.

11 Sin ia kimiaha tata me nəpīn iəkunouihi səvənhi rəres nəmu, trəpwəh nuvei penien nəmu, mətə truvei pen snek min? 12-13 Uə trini minuə rəres kwənəre menu, truvei pen mimi sə trəpi mo nəmisəien min? Rekəm! Kimiaha tihaməkeikei mhəuvei pen narimnari amasan me m nəkwərhakwərha me səkimiaha. Mə kimiaha nəkur ərəha hiəukurən noien iamīnhi irə, hiaməfətərig ia Tata səkimiaha ia neiai? In truvei pen Nənimwin Ikinan rasori mwi m nərmama səməme kamhəres in tukwe."

Iesu mine Pielsepul

---

* 11:8: Luk 18:5

14 Nəpɪn riti Iesu raməkoui irapw iəremhə riti sə ramarə ia iərmama riti. Iərmama nəha ko rɪpkəgkiari mhə, mətə nəpɪn iəremhə ruvəier irə, rɪnaməgkiari. Nənə nərmama me hətoni hərkərinari irə. 15 *Mətə irəha me nepwɪn həni mə, “Iəmə nəha raməkoui irapw nəremhə me ia nɪskaiien səvəi Pielsepul, iəremhə sə in rasori ia nəremhə me.” 16 *Nərmama nepwɪn mwi kamhəres pen Iesu i mə, “Ko iko ro nɪmtətien riti sə ruku pen ia neiai pwəh iahətoni mhəukurən mə ik pərhiien Kumwesən rərhi pehe ik?”

17 Mətə Iesu ruvəukurən raka nətərigien səvənraha, nənə rɪni pen ti nɪrəha i mə, “Trɪni mɪnuə ieni riti ruai narəien səvənhi ro kəru irə, nərmama me səvənhi kamhousi irəha me, nɪtətə sə ieni nəha ramərimənu irə truvehe mərəha. Trɪni mɪnuə nərmama səməme kamharə ia nəkwai nɪmwə riti həuui narəien səvənraha ro kəru irə, kamhousi irəha me, irəha ko həpkərə amasan mhə. 18 Trɪni mɪnuə Setan ruai narəien səvənhi ro kəru irə, raməkoui irapw nəremhə me səvənhi ia nərmama, nɪtətə sə in ramərimənu irə trəfərəer əpwəmwis? Trəsas miwən. Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə kɪmiaha hiaməni iou mə iou iakaməkoui irapw nəremhə me ia nɪskaiien səvəi Pielsepul. 19 Trɪni mɪnuə nəgkiariien nəha səkɪmiaha ro nɪpərhiienien, rəfo ia nərmama me səkɪmiaha? Irəha kamhəkoui irapw nəremhə me ia nɪskaiien səvəi sin? Səvəi Setan? Rekəm! Ro pen ramasan mə irəha həkiri nəgkiariien i səkɪmiaha. 20 *Mətə iou iakaməkoui irapw nəremhə me ia nɪskaiien səvəi Kumwesən. Noien

* 11:15: Mat 9:34, 10:25   * 11:16: Mat 12:38   * 11:20: Eks 8:19

nəha ramahatən pen mə nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə ruvəuvehe raka tukumiaha.

²¹ Nəp̄in iəmə skai riti rauvehi narimnari me səvəi naruagənien ia rəgin, mamərer tukuahag ia nimwə səvənhi, nautə me səvənhi iərmama riti ko r̄ipkuvehe mhə makres i. ²² *Mətə tr̄ini minuə iəmə riti n̄iskaiien səvənhi rasori mwi irə ruvehe, in traruagən irau min ruvehi irapw in, m̄ipeki raka narimnari me səvənhi sə ramərer irə maruagən. Nənə kurirə irə, in truai narimnari me sə in r̄iməpeki raka ia rəgi iəmə skai nəha, m̄ipeki pen m̄ine in me nepw̄in.

²³ *Iərmama sə r̄ipkukurirə mhə iou in raman əpə ia nirak. Nənə iərmama sə r̄ipkasitu mhə ia nirak, m̄ipeki nərmama mhəuvehe tukw iou, in raməkoui k̄irk̄iri irəha.”

Iesu raməgkiari ia nənimw̄in ərəha

²⁴ “Nəp̄in k̄inəkoui irapw nənimw̄in ərəha riti ia iərmama, nənimw̄in ərəha nəha trəfo irə? Trevən mavən ia kwopun me sə nui riwən ikin, mamətui kwopun trapwis ikin. Nəp̄in r̄ipkətoni mhə, trəgkiari iam̄inhi irə mə, ‘Takrərig mwi mevən ti nimwə fwe səiou sə iakiməier irə.’ ²⁵ Nənə nəp̄in r̄irərig muvehe, trətoni mə nimwə nəha kinaies amasan irə, narimnari me pam kamhəmrimər a ia təmwhək̄inraha. ²⁶ *Nənə in trevən miri mwi nənimw̄in ərəha me sefen səməme hərəha mhəpi raka in, miri irəha mhəuvehe, mhəuvnimwə mwi, nənə mharə ia reri iərmama nəha. Nənə n̄im̄iruien səvəi iərmama nəha truvehe mərəha anan məpi raka sə kupwən.”

---

* **11:22:** Kol 2:15   * **11:23:** Luk 9:50   * **11:26:** Jon 5:14

Iərmama sə ramo nəkwai Kumwesən triregi ramasan

27 *Nəp̄in Iesu rani irapw narimnari me nəha, pran riti ia reri nərmama rəkwein əpwəmwis, mini pen ti Iesu i mə, “Pran sə rərəhi ik, muvei pen kənunu mik, rukurən nagienien.”

28 *Mətə Iesu rini pen tukwe in mə, “Mətə nərmama səməme kamhəregi nəgkiariien səvəi Kumwesən, nənə mamho nəkwən həukurən nagienien mwi mhəpi raka.”

Nərmama hokeikei mə Iesu tro n̄imtətien riti

29 *Nəp̄in nərmama me həuvehe mənəmhap̄ik, Iesu rini mə, “Nərmama ipwet mine irəha nəkur ərəha. Kamhətui a n̄imtətien. Kumwesən trəpwəh nuvei penien n̄imtətien riti mwi minraha, mətə n̄imtətien əpa səvəi Profet Jona. 30 Fwe kupwən Profet Jona ruvehe mo n̄imtətien irə mine nəkur Nineve. Rəmwhen a mwi iou, Iəməti Iərmama, takuvehe mo n̄imtətien ia nirak mine nərmama ipwet mine. 31 *Ia nəp̄in nəha Kumwesən trərpw̄in noien ərəha me irə, prən asori sə rinamərimənu ia tənə Sipa fwe kupwən trərer irəha nərmama ipwet mine, nənə mini mə irəha nəkur ərəha me. Iakani iam̄inhi irə ti nəri nə mə prən nəha ruku pen ia n̄ikare tənə fwe isipw̄in anan muvehe mə triregi nukurənien səvəi Solomon. Mətə hətə ro! Iərmama riti in rasori ia Solomon in i ia kwopun i. 32 *Ia nəp̄in nəha Kumwesən trərpw̄in noien ərəha me irə, nəmə Nineve tuhərer irəha nərmama ipwet mine, nənə mhəni mə irəha nəkur ərəha me. Iakani

---

* 11:27: Luk 1:28,42,48 * 11:28: Luk 8:15,21 * 11:29: Mat 16:4 * 11:31: 1King 10:1-10 * 11:32: Jon 3:5-10

iaminhi irə ti nəri nə mə nəp̄in nəmə Nineve həregi Jona raməvisau, irəha hərərig ia noien ərəha me səvənraha. Mətə hətə ro! Iərmama riti in rasori ia Profet Jona in i ia kwopun i.”

Iesu raməgkiari ia nənime iərmama

³³ * “Iərmama riti riwən ko rihiyai pen napw ia laet mukurei pen ia kwopun afafa ikin uə rəuiui ia nari riti, mətə trukurei utə i ia nəri kakurei utə laet irə mə nərmama səməme həuvnimwə pehe tuhətoni raməhiəpw̄in nari. ³⁴ Nənimem nə rauvei pehe nukuraanien m n̄ipwram. Nəp̄in nənimem rəsan̄in, n̄ipwram pam rukuər ia nukuraanien. Mətə nəp̄in nənimem rərəha, n̄ipwram pam rukuər ia nəpitəvien. ³⁵ Ro iam̄inhi irə tikaməkeikei mhəskun amasan nukuraanien nəha ia rerim mə r̄ipko mhə nəpitəvien irə. ³⁶ Mə n̄ipwram pam rukuər ia nukuraanien sə nəpitəvien riti riwən irə, trəhiəpw̄ amasan rəmwhen ia laet sə raməhiəpw̄ mauvei pehe nukuraanien mik.”

Iesu rəgkiari ia Farisi me mine nahatən me səvəi

Loa

³⁷ * Nəp̄in Iesu raməgkiari ihi, Farisi riti rəres pen in mə trevən ia nimwə səvənhi, mən̄i pəri nari irau min. Ro pen Iesu revən muvnimwə məkure mə trəni nari. ³⁸ Nənə Farisi nəha rərkərinari nəp̄in rətoni mə Iesu r̄ipkukupwən mhə məkwerig kurirə rəni nari.

³⁹ * Nənə Iərimənu səkitaha rini pen tukwe in mə, “K̄imiahə Farisi me noien sək̄imiahə rəmwhen ia tikikap mine t̄ikinari kamaikuas irə iruə rəmher mətə nəkwən rəm̄kemik. Fwe imwə rerimiahə

* **11:33:** Mak 4:21, Luk 8:16   * **11:37:** Luk 7:36, 14:1   * **11:39:** Mat 15:2

rukuər ia nakresien mine nərəhaien. ⁴⁰ Kìmiaha me i hiəreirei nari. Hiaməfətərig irə mə Kumwesən sə rino nəri iruə rìpko mhə mwi sə fwe imwə?

⁴¹ Mətə ramasan mə kìmiaha hiəuvehi nəveginien mine nui sə krouəmāk ia nəkwaì tikikap me mine tìkinari me səkìmiaha, mhəuvehi mhəuvei pen m nərmama nautə səvənraha riwən. Nənə tihətoni narimnari me pam tuhəmher tukumiaha.

⁴² Mətə trərəha anan tukumiaha Farisi me ti nəri nə mə kìmiaha hiaməuai narimnari me pam səkìmiaha ia kusen ten, mamhəuvei pen riti m Kumwesən. Hiamo iamìnhi irə ia nəri ouihi rəmwhen ia nìmwai nei me səməme kavi rərəgi pen ia nəveginien. Mətə hiənenouenou noien atukwatukw səvəi nəkiriien iərmama, mhənenouenou mwi noien səvəi nokeikeiien Kumwesən. Ramasan mə kìmiaha hiə noien mi nəha, mhəpwəh nenouenouien mwi sə nəha hiamo ia nəri ouihi.

⁴³ Trərəha anan tukumiaha Farisi me ti nəri nə mə ia nəkwaì nìmwəfwaki me səvəi nəkur Isrel hiəkeikei mə tihəkure ia kwopun amasan me. Ia kwopun kamomaket me ikìn hiəkeikei mə nərmama tuhəkwein kìmiaha ia nisaiien.

⁴⁴ Trərəha anan tukumaha ti nəri nə mə kìmiaha hiəmwhen ia kref me kìpko mhə mak ia nìrəha, nənə nərmama həreirei mamhavən utə ia nìrəha.”^a

⁴⁵ Ia nəpìn nəha iahtən riti səvəi Loa rini pen ti Iesu i mə, “Iahatən. Nəpìn ikani nəgkiariien me

---

^a **11:44:** Ia narəien səvəi nəkur Isrel, trini minuə iərmama riti rirapi nìpwrai iərmama sə remhə in truvehe məmکمیک ia nìkaren səvəi nəfwakiien səvənraha. Ro pen irəha tuhaməkeikei mheri amasan təmwhēki kref me mə nərmama tuhəpwəh navən pekinien ia nìrəha.” Əvsini mwi Nam 19:16.

nəha, ikani ərəha mwi kimaha.”

⁴⁶ Miregi Iesu rini mə, “Trərəha anan mwi tukumiaha nahatən me səvəi Loa ti nəri nə mə hiaməkeikei m nərmama me mə tuhesi pen loa skai me səməme həmwəhen ia katipə səripam. Mətə kimiaha ko hiəpkuvei pen mhə nukwai rəgimiaha riti mhasitu ia nirəha ti natipəien. ⁴⁷ Trərəha anan tukumiaha ti nəri nə mə kimiaha hiəuvrhəkin kref me səvəi profet me səməme kaha kupwən me səkimiaha hənəusi əpune irəha. ⁴⁸ Ia noien nəha kimiaha hiamə pui atukw a kimiaha mə rerimiaha ragien ia narimnari me nəha kaha kupwən me səkimiaha həno. Irəha hənəusi əpune profet me, nənə kimiaha hiəuvrhəkin kref me səvənraha. ⁴⁹ Ro iamihhi irə Kumwesən sə rukurən pam nari rini mə, ‘Iou takərhi pen profet me mine aposol me həuvən ti nirəha. Irəha tuhəusi əpune nepwin, mhometə nepwin.’ ⁵⁰ In tro iamihhi irə mine mə nərmama ipwet mine tuhəuvehi nərpwinien ti nite profet me pam sə rinostat maiu ia nukune narəien muvehe. ⁵¹ Nite Epel muvehe meste nite Sekaraea sə kinəusi əpune in ia nimwə səvəi Kumwesən ia nimwrhenhi nifətə mine kwopun sə ro ikinan, iakani nipərhiənen tukumiaha i nərmama ipwet mine tuhəuvehi nərpwinien ti nitenraha pam.

⁵² Trərəha anan tukumiaha nahatən me səvəi Loa ti nəri nə mə kimiaha hiərkwafə ki sə raməsevər ia təpinhə ia nimwə nəha nukurənen raməmak ia nəkwən. Kimiaha hiəpkuvnimwə mhə, nənə mamhənise mwi səməme hokeikei mə tuhəuvnimwə.”

⁵³ Nəpin Iesu rier ia kwopun nəha mamevən, nahatən me səvəi Loa mine Farisi me həregi niemaha rinaməpi pik irəha. Hənaməres Iesu nəresien me

ia narimnari me riþik. ⁵⁴* Irəha hamərer mwatuk mə tuhəkwtəmhirī in trīni minuə rəfwəkour ia nəgkiariien səvənhi.

12

Nərmama səvəi Iesu tuhaməkeikei mhəsiari ti noien səvəi Farisi me

¹ Ia nəþin nəha nərmama həþik həmwheñ ia taosen m taosen həuvehe mhousəsimwīn irəha me. Kwopun rouihi. Hameivə pen ia nisunraha me. Nənə Iesu rukupwən mægkiari pen m nərmama me səvənhi, mīni mə, “Kimiaha tihaməsiari ti yis səvəi Farisi me. Yis nəha in nə noien səvəi kəuətkəsua. ²* Narimnari me pam səməme kamhərkwafə tuhaməkeikei mhəier irapw. Narimnari me pam səməme kamhəmak afafa tukaməkeikei kətoni kuvehi irapw ia nukuraanien. ³ Ro pen nəfe nəgkiariien kimiaha hiəni ia nəpitəvien nərmama tuhəregi ia nukuraanien. Nəfe nəgkiariien kimiaha hiəsivən irə ia kwopun afafa tukīni irapw ia təkure nimwə me.”

Nərmama tuhaməkeikei mhehekīr Kumwesən

⁴ “Iou me nepwīn, iakani pehe tukumiaha i mə kimiaha tihəpwəh nehekīrien nərmama səməme həukurən nousi əpuneien niþwramiaha mətə kurirə irə ko həþko mhə nari riti mwi. ⁵ Mətə takini pehe tukumiaha i sin nəha tihaməkeikei mhehekīr i. Tihaməkeikei mhehekīr Kumwesən ti nəri nə mə nəþin in rinousi əpune raka iərmama, rauvehi nasoriien ti nosə penien in ia kwopun napw asori rauək ikīn. Ouəh, niþərhienien, iakani

* **11:54:** Luk 20:20   * **12:2:** Mat 16:6, Luk 8:17

pehe tukumiaha i mə kımiaha tihaməkeikei mhehekir in. ⁶ Rerımiaha rırhi ro kwəti menu me. Nənimenraha reiwaiu. Kauvehi krirum ia silin sə rouihi anan kəru, mətə kwəti menu me nəha Kumwesən ko rıpkenuouenou mhə riti. ⁷ *Hətə ro nımwai nukwənemiaha, mətə Kumwesən rınəvsini pam raka irəha. Ro iamınhi irə kımiaha tihəpwəh nehekirien. Ia nənimen kımiaha hiamasan mwi mhəpi raka kwəti menu me nəha həpik.”

Iesu rəgkiari ia naurısien mine nehekirien

⁸ “Iakani pehe tukumiaha i. Iərmama sə trini irapw ia nəmri nərmama me mə in iərmama riti səiou, Iou mwi Iəməti Iərmama takini irapw ia nəmri nagelo me səvəi Kumwesən mə in iərmama riti səiou. ⁹ *Mətə iərmama sə trini irapw ia nəmri nərmama me mə in rıreirei iou, iou mwi takini irapw ia nəmri nagelo me səvəi Kumwesən mə iakreirei in. ¹⁰ Iərmama sə trini nəgkiariien ərəha riti, muəsi Iou Iəməti Iərmama irə, Kumwesən rukurən nenouenouien nərəhaien səvənhi, məpwəh nərpwınien. Mətə iərmama sə trini nəgkiariien ərəha riti, muəsi Nənimwın Ikinan irə, Kumwesən tripkenuouenou mhə nərəhaien səvənhi ia nəpin riti. Nərpwınien səvənhi trarə rerin.

¹¹ *Nərmama tuhəuvehi kımiaha, mhərpwi irapw kımiaha ia nəmri nəmə asori me səvəi nımwəfwaki me səvəi nəkur Isrel mine ia nəmri nərmama səməme kamhərimənu mine səməme kamhəuvehi nasoriien mə irəha tuhəkiri

* **12:7:** Luk 12:24, 21:18, Wok Me 27:34   * **12:9:** Luk 9:26

* **12:11:** Mak 13:11, Luk 21:12-15

nægkiariien me sækimiahā. Ia nəp̄in nəhā k̄imiahā tihəpwəh nətərig pikien mə tihəfo mhosərip̄in nægkiariien səvənraha uə tihəni nəfe nægkiariien ti nirəha i. ¹² Tihəpwəh nətərig pikien irə, ti nəri nə mə nəp̄in atukwatukw nəhā sækimiahā sə tihəgkiari irə, Nən̄imw̄in Ikinan trahātən k̄imiahā ia nəfe nægkiariien tihəni.”

Iesu raməgkiari ia nautə səvəi t̄iprənə i

¹³ Iərmama riti ia reri nərmama me nəhā r̄ini pen ti Iesu i mə, “Iahātən. Tata səiou ru-vamhə raka. Ni pen ti piak i mə pwəh k̄imrau iarouwai pəri narimnari me nəhā tata r̄inəmri mə sək̄imrau.”

¹⁴ Mətə Iesu r̄ini pen tukwe in mə, “Iərman. Sin mə takəmri amasan nəvisəien sək̄imirau? R̄ipko mhə wok səiou nə.” ¹⁵ *Nənə Iesu r̄ini pen ti nirəha i mə, “K̄imiahā tihətui amasan, mhəpwəh nəseniien noien i k̄imiahā hiokeikei mə tihəuvehi nautə me r̄ipik. Nukune n̄imiruien səvəi iərmama r̄ipko mhə in nə nautə asori səvənhi.”

¹⁶ Nənə Iesu r̄ini nusipekinien riti ti nirəha i mə, “Iərmama riti nautə səvənhi rasori. Nəveginien rasori pik ia nəmhien səvənhi. ¹⁷ Rer̄in r̄irhi minuə ‘Takəfo i? Kwopun riti mwi səiou takəmri amasan nəveginien sənak ik̄in riwən.’

¹⁸ Iərmama nəhā ramətərig tukwe, nənə m̄ini mə, ‘Ah, iakukurən nəfe tako. Takeitehi nimwə me səiou, nənə muvrhəkin tain me rasori mwi. Ia nimwə me nəhā takəmri pen nəveginien me sənak m̄ine narimnari amasan me pam səiou.’

¹⁹ Nəp̄in iərmama nəhā r̄ino pam, in rəgkiari

---

* **12:15:** 1Tim 6:9-10

iaminhi irə mini mə, ‘Səiou narimnari amasan me sə iakiməfate i ruvəpik. Takimiru irə nuk ripik. Ramasan mə takapwis, məvegin, mənimwi, magien.’

²⁰ Mətə Kumwesən rini pen tukwe in mə, ‘Ik iərmama ikreirei nari. Ipwet ia nəpin tako ik ikemhə. Nənə tukəfo ia narimnari me nəha ikinəpnəpenə irə? Sin truvehi?’

²¹ *Noien nəha rəmwhen mwi iərmama sə ramoeite nautə me səvənhi mə səvənhi əpa, mətə ia nəmri Kumwesən in iəmə auər a.”

²² Nənə Iesu rini pen ti səvənhi nərmama me i mə, “Ro iaminhi irə iakani pehe tukumiaha i kimiaha tihəpwəh nətərig pikien ti nimiruien səkimiaha mamhəres nəfe tihani. Tihəpwəh nətərig pikien ia nipwramiaha mamhəres nəfe tiharkahu i. ²³ Nimiruien ripko mhə səvəi nəveginien əpa. Nipwrai iərmama ripko mhə səvəi tinari əpa. ²⁴ *Hətoni ro menu me ia nimagouagou. Həpwəh nəpweien nari, mhəpwəh nesien nukwan. Nimwə səvənraha sə kamhoeite nəveginien ikin riwən. Mətə Kumwesən raməkwməni irəha. Nənə ia nənimen kimiaha hiamasan pik mhəpi raka menu me. ²⁵ Sin ia kimiaha ko ro nimiruien səvənhi rəpwəmwis mwi səvəi nəpin ouihi a trini minuə ramətərig pik tukwe? ²⁶ Mə riskai tukumiaha ti noien nəri nəha rouihi, rəfo hiamətərig pik ti narimnari me nepwin mwi?

²⁷ Hətoni ro tihinari me mə kamhəfəutə irə. Irəha həpwəh noien wok, mhəpwəh nitiriien tinari. Mətə iakani pehe tukumiaha i Kig Solomon fwe kupwən nautə səvənhi rasori pik, mətə tinari

* **12:21:** Mat 6:19-20 * **12:24:** Sam 147:9, Luk 12:7

səvənhi rīpkamasan mhə rəmwhen ia tihinari me i. ²⁸ Kīmīaha nahatətəien səkīmīaha rīpkiskai mhə. Kumwesən rauvei pen tīnari amasan me m tihinari me, nəri auər a tihinari me kāmhəmīru ipwet mətə trakwakwi haukei, mhəsas, kuvani ia napw. Mə Kumwesən ramo iamīnha irə, in truvei pehe mwi tīnari m kīmīaha məpi raka. ²⁹ Kīmīaha tihəpwəh nətui əmisəien nəfe tihani uə nəfe tihənimwi. Kīmīaha tihəpwəh nətərig pīkien tukwe, ³⁰ tī nəri nə mə nərmama ia tənəmtənə me ia təkure tīprənə i kāmhətui əmisə narimnari me nəha, nənə Tata səkīmīaha ruvəukurən raka narimnari me nəha mə kīmīaha tihəməkeikei mhəuvehi. ³¹ Mətə kīmīaha tihəməkeikei mhətui əmisə nītətə sə in ramərimənu irə, nənə in trəriari pehe mwi narimnari me nəha m kīmīaha.

³² *Kīmīaha i sipsip me səiou hiəpkəpīk mhə. Tihəpwəh nehəkīrien. Tata səkīmīaha rerīn ragien tī nuvei peheien nītətə sə in ramərimənu irə m kīmīaha. ³³ *Tihəmri pen nəmri nari ia narimnari me səkīmīaha, mhəuvehi mane ia nirəha, nənə mhəuvei pen m nərmama nautə səvənraha riwən. Tihəkusi tənəripw me sə tuhəpkīmərīr mhə ia nəpīn riti mhəvai pen nautə səkīmīaha ia nirəha. Tihəfate pen nautə səkīmīaha fwe ia neiai. Ia kwopun nəha nautə səkīmīaha ko rīpkīwən mhə ia nəpīn riti tī nəri nə mə iərmama səvai nakresien riwən uvne me həpkouraha mhə narimnari. ³⁴ Iakani iamīnhi irə tī nəri nə mə kwopun nautə səkīmīaha raməmak ikīn, nətərigien səkīmīaha traməmak mwi ikīn.”

---

* **12:32:** Luk 22:29, Rev 1:6   * **12:33:** Luk 18:22

Iesu raməgkiari ia nuveheien səvənhi

35 **“Kimiaha tihaməkeikei mharkahu tinari səvəi wok, nənə mhəhiai pen napw ia laet me səkimiaha pwəh rauək rerin. 36 *Ho rəmwhen ia nərmama səməme kamheitenhi iəmə asori səvənraha mə trier ia nəveginien asori səvəi iərman sə kiri pen vi a pran səvənhi, muvehe ia rukwənu səvənhi. Nəpən in ruvehe, mikunkun təpinhə, təkwtəkwni a irəha tuhəsevər ia təpinhə tukwe. 37 *Trini minuə iəmə asori nəha ruvehe mətoni nərmama me nəha səməme kamho tukwini nari min kamhətui mhəpkapri mhə, rerinraha tragien. Iakani nīpərhiendien tukumiaha i iəmə asori nəha trarkahu tinari səvənhi səvəi wok, nənə mini pen ti nīrəha mə tuhəkure mhani nari. Nənə in trisui raka nəveginien, muvei pen minraha. 38 Trini minuə iəmə asori nəha ruvehe ia kurkwai nəpən, uə ia nəpən rəiə rakaka irə, mətoni nərmama me nəha səməme kamho tukwini nari min kamhətui mhəpkapri mhə, rerinraha tragien. 39 *Mətə kimiaha tihaməkeikei mhəukurən nəri i. Trini minuə iərmama riti rukurən mə ipwet ia nəpən iərmama riti truvehe, muvniwə ia nəkwai niwə səvənhi, makres, in tramətui a məpwəh napriien. Ko in rəpwəh nəsenien iərmama riti reitehi niwə səvənhi, muvniwə, makres. 40 Rəmwhen a mwi kimiaha mwi tihaməkeikei mhəpnəpənə ti nəri nə mə iou, Iəməti Iərmama, takuvehe ia nəpən riti tihakiraka iou.”*

41 Miregi Pita rini mə, “Iərimənu. Ikani

---

* **12:35:** Eks 12:11, Mat 25:1-13   * **12:36:** 1Pit 1:13, Mak 13:33-36   * **12:37:** Jon 13:4   * **12:39:** Mat 24:43-44, 1Tes 5:2

nusipekinien nəha maməgkiari pehe m kimaha əpa uə ikaməgkiari pen mine nərmama me pam?”

⁴² Miregi İərimənu səkitaha rini mə, “İotukwininari sə rukurən nari, mamə nəkwai iəmə asori səvənhi ia nəpın me, iəmə asori səvənhi truvehi utə in ruvehe masori ia səvənhi iotukwininari me pam mə trəkwməni irəha ia nəpın atukwatukw kamhani nari irə. ⁴³ Trini minuə iəmə asori səvəi iotukwininari nəha ruvehe, mətoni mə ramo wok me iamınha irə, iotukwininari nəha rerin tragien. ⁴⁴ *İakani nıpərhiendien tukumiaha i iəmə asori nəha truvehi utə iotukwininari nəha ruvehe masori ia narimnari me pam səvənhi.

⁴⁵ Mətə mə iotukwininari nəha rerin rinamrhi mə iəmə asori səvənhi ramo tanpen, məpwəh nuvehe akwauakwien, nənə rinamousi nərman mine nıpran səməme kamho tukwini pəri nari irəha min, maməvegın, mamənımwi, mamakonə, ⁴⁶ iəmə asori səvənhi truvehe ia nəpın riti in trakiraka in, uə ia aoa riti sə in rıreirei. İəmə asori səvənhi trərpwin noien ərəha me səvənhi, məmri pen in ramarə irəha nərman səməme həpkini mhə nıpərhiendien ia nəgkiariien səvənhi.

⁴⁷ *İotukwininari sə ruvəukurən raka nəkwai iəmə asori səvənhi, mətə rıpkəpnəpenə mhə, uə rıpkəsi pen mhə nəkwən, tukərisi pık in. ⁴⁸ Mətə iotukwininari sə rıreirei nəkwai iəmə asori səvənhi, nənə mo nari riti ratukwatukw mə tukərisi in tukwe, tukərisi məru a in. İərmama sə Kumwesən ruvei pen narimnari me rıpık min traməkeikei mo narimnari me rıpık. Nənə iərmama sə nərman həmri pen narimnari me rıpık ia rəgın, tuhəres

---

* **12:44:** Mat 25:21,23   * **12:47:** Jem 4:17

pen in narimnari me riþik mwi.”

Nægkiariien sǝvai Iesu tro nærmama hæuai iræha me

⁴⁹ Nənə Iesu rini mə, “Iou iakuvehe mə takərarki pehe napw ia tiþrənə i. Iakuə ko napw nəha ruvəuək raka, mətə riþkuək mhə ihi. ⁵⁰ *Səiou riti nəha paptæs tukaməkeikei kakiətənimw iou irə. Nənə təkwtəkwwuni iakamregi rərəha þik anan meste tuko sampam irə. ⁵¹ *Nətərigien səkimiaha rəfo? Hiənuə iakuvehe mə tako nærmama ia tiþrənə i harə ia nəməriniuen? Iakani pehe tukumiaha i mə iapkuvehe mhə mə tako nærmama harə ia nəməriniuen, mətə iakuvehe mə tako nærmama hæuai iræha me. ⁵² Təkwtəkwwuni mamevən trini minuə nærmama krirum kamharə ia nəkwai nimwə kuatia, iræha tuhəuai iræha me. Kahar tuharəmwəki kəru. Kəru trouəmwəki kahar. ⁵³ *Iræha tuhəuai iræha me. Tata trəmwəki tini iərman, tini iərman trəmwəki tata səvənhi. Mama trəmwəki tini pran, tini pran trəmwəki mama səvənhi. Kaka pran trəmwəki prisini pran, prisini pran trəmwəki kaka pran səvənhi.”

Nimtətien me nəha Iesu ramo

⁵⁴ Iesu rini nægkiariien riti mwi ti nærmama me mə, “Nəþin kimiaha hiətəni nəpuə riti rutə ia nukunhi təsi, təkwtəkwwuni a hiəni mə, ‘Kwa nesən trauər.’ Nənə nesən rauər. ⁵⁵ Nənə nəþin kimiaha hiətəni nimətagi natogə riskəmter, hiəni mə, ‘Kwa nukwəsikər travən.’ Nənə nukwəsikər ravən. ⁵⁶ Kimiaha kəuətkəsua me! Hiəukurən nətəien tiþrənə mine nimagouagou, nənə mhəukurən nəfe

---

* **12:50:** Mak 10:38-39 * **12:51:** Mat 26:38, Jon 12:27 * **12:53:** Maeka 7:6

nari irau krouahatən pen. Mətə rəfo hiəreirei nīpwrai nīmtətien me i kamo ipwet mīne?”

Iesu rəgkiari ia nəvisəien

⁵⁷ “Kīmiaha tihaməkeikei mhəkiri suatuk me, mhəni mə sə pəku nəha ratukwatukw. ⁵⁸ Trini minuə iko noien ərəha riti ia iərmama, nənə in rokeikei mə kīmirau min tirouərer ia nəmri nəmə asori me pwəh həkiri noien səim, ramasan mə tikevən akwauakw, rouəmri atukwatukw nəri nəha nəpīn ipkevən mhə ihi ia kwopun kaməkiri nəgkiariien ikīn. Rərəha iərmama nəha ikino noien ərəha irə trəmri pen ik ia rəgi iəmə sə raməkiri nəgkiariien, nənə iəmə sə raməkiri nəgkiariien trəmri pen ik ia rəgi polis, nənə tukuvehi puvnimwə ik ia kalapus. ⁵⁹ Iakani nīpərhienien tukw ik i tikəpwəh nierien meste ikərəku pen pam faen me səim.”

13

Nərmama me pam tuhaməkeikei mhəpwəh noien ərəha me səvənraha

¹ Ia nəpīn a mwī nəha, nərmama nepwīn həuvehe mhəvisau pen m Iesu mə Paelat rīnoui əpune nəmə Kalili me nepwīn nəpīn irəha kamhəvi nīte nərimīru me ia nīfatə səvəi Kumwesən. ² *Nənə Iesu rīni pen tī nīrəha i mə, “Kīmiaha hiaməfətərig ia nəmə Kalili me nəha? Irəha hərəha anan mhəpi raka nəmə Kalili me nepwīn tī nəri nə mə irəha hemhə iamīnha irə? ³ *Rekəm! Mətə iakani pehe tukumiaha i kīmiaha tihaməkeikei mhəpwəh noien ərəha me səkīmiaha. Mə hiəpwəh

* 13:2: Jon 9:2 * 13:3: Sam 7:12

noien, kímiaha pam tihemhə rəmwhen ia nirəha. ⁴ Uə kímiaha hiaməfətərig ia nərmama me nəha eitin nimwə riti rəpwəmwis mutə rimwei, məkure tərini irəha, hemhə? Irəha hərəha anan mhəpi raka irəha me nepwın səməme kamharə fwe Jerusalem? ⁵ Rekəm! Mətə iakani pehe tukumiaha i kímiaha tihaməkeikei mhəpwəh noien ərəha me səkímiaha. Mə hiəpwəh noien, kímiaha pam tihemhə rəmwhen ia nirəha.”

Iesu rusipekin ia niemis riti rīpkukuə mhə

⁶ *Nənə Iesu rini nusipekinien riti ti nirəha i mə, “Iərmama riti rəpwei niemis riti ia nəmhien səvənhi. Nənə ia nəpın riti ruvehe mamətui nukwan, mətə rīpkətə mhə riti. ⁷ *Ro pen rini pen ti iərmama sə raməmhə səvənhi mə, ‘Ətə ro. Nuk kahar nəha təkwtəkwuni iakuvehe mamətui kwənkwai niemis i, mətə iəpkətə mhə riti. Ərai əmwesi! Ramərer auər a ia tīprənə i.’

⁸ *Miregi iərmama sə raməmhə səvənhi rini mə, ‘Iəmə asori. Əpwəh rərer nuk riti mwi. Pwəh iakeri nukunen mukuraukurau, nənə mərki pen nımwinahak sə trasitu irə mutə amasan. ⁹ Trini minuə rərer nuk riti mwi mukuə, ramasan. Mətə mə rīpkukuə mhə, ikukurən nərai əmwesiien.’ ”

Iesu ro pran riti təkutan rikou ruvehe məsanin ia Sapat

¹⁰ Nəpın riti ia Sapat Iesu ramahatən nərmama ia nəkwai nimwəfwaki səvəi nəkur Isrel. ¹¹ Pran riti nəha ikın nənimwın ərəha rınarə raka irə ia nuk eitin mamo təkutan rikou. Prən nəha rəmakəmak a, ko rīpkərer atukwatukw mhə.

* **13:6:** Mat 21:19   * **13:7:** Luk 3:9   * **13:8:** 2Tes 3:9,15

12 Nəp̄in Iesu rətoni, rəkwein pen prən nəha, mini pen tukwe in mə, “Prən i. Takifi raka nemhəien səim ia niram.” 13 Nənə Iesu rəmri pen rəgin mi irə, nənə təkwtəkwwuni a təkutai prən nəha ruvehe matukwatukw. Nənə in rəgnəgin̄i Kumwesən.

14 *Mətə iamə asori səvəi nimwəfwaki niemaha rəpi ti nəri nə mə Iesu romasan prən nəha ia Sapat. In rini pen ti nərmama i mə, “Nəp̄in sikis nəha ratukwatukw mə tuko wok irə. Həuvehe ia nəp̄in me nəha pwəh in romasan n̄ipwramiaha. Mətə ia Sapat kimiaha tihəpwəh nuveheien.”

15 *Miregi Iərimənu səkitaha rini pen tukwe in mə, “Kimiaha kəuətkəsua me. Sin ia kimiaha rəpwəh n̄ifiien səvənhi kau uə togki ia Sapat, misigi, mevən ti nui? Kimiaha pam hiamə nəri i! 16 *Nənə rəfo ia prən i Setan r̄irukwi nuk eitin? In kwənəkwwus riti səvəi Epraham. Ko iapkifi mhə nemhəien i irə ia Sapat?”

17 Nəp̄in Iesu rini nəgkiariien nəha, nərmama pam səməme kamhətə ərəha in həregi hauris. Mətə səməme həpkətə ərəha mhə in rerinraha ragien ti narimnari asori me sə in ramo.

Nusipekinien səvəi kwənuni nei nəha mastat

18 Nənə Iesu rini mə, “Nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə rəmwhen ia nəfe nari? Takini nəfe nəgkiariien mahatən pen irə? 19 Rəmwhen ia nuni nei mastat sə rouihi anan ia nuni nei me. Lərmama riti ruvehi, məpwei ia nəmhien səvənhi, nənə rutə, muvehe mo nei irə, nənə menu me ia nimagouagou ho pen kwətəpag me səvənraha ia rəgin me.”

* 13:14: Eks 20:9-10, Dut 5:13-14, Luk 6:7, Jon 5:16

* 13:15:

Luk 14:5 * 13:16: Luk 19:9

Nusipekinien sāvai yis

²⁰ Nənə Iesu rarə mini mwi mə, “Takini nəfe nəgkiariien mahatən pen nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə? ²¹ Rəmwhen ia yis sə pran riti ruvehi, muvehi mərəpi irau flaoa me rīpik, nənə mərəpwəh meste yis rəse floa me pam rəsisi.”

Iesu rəgkiari ia kwəruə sə rouihi

²² Iesu ravən makurau ia taon me mine rukwənu me, mamahatən nərmama, mamesi pen suatuk sāvənhi mamevən mə treste nari fwe Jerusalem. ²³ Nənə iərmama riti rini pen tukwe in mə, “Iərimənu. Nərmama me nəha Kumwesən truvehimiru irəha tuhəpik uə tuhouihi a?”

Miregi Iesu rini pen ti nirəha i minuə, ²⁴ *Kimiaha tihaməkeikei mhousari mhəuvnimwə ia kwəruə ouihi. Iakani pehe tukumiaha i nərmama həpik tuhousari ti nuvnimwəien, mətə tuhəpwəh nuvnimwəien. ²⁵ *Iəmə asori sāvai nimwə nəha triskəmter, məsisəg ia təpinhə ia nimwə sāvənhi.

Ia nəpin nəha kimiaha tihərer iruə, mamhərui təpinhə, mamhəni mə, ‘Iərimənu, əsevər ia təpinhə tukumaha.’

Miregi in trini pehe tukumiaha i mə, ‘Kimiaha hiəuku pəku? Iakreirei kimiaha.’

²⁶ Miregi kimiaha tihəni mə, ‘Kimaha i səməme sənəvegin, mhənənimwi pəri kitaha mik. Ikinərer ia suatuk me səkimaha, mamahatən nərmama.’

²⁷ *Mətə in trini iamnhi mə, ‘Iakani pehe tukumiaha i iakreirei kimiaha mə hiəuku pəku.

---

* **13:24:** Fil 3:12   * **13:25:** Mat 25:10-12   * **13:27:** Sam 6:8

Kimiaha pam i nǝrmama hiamo noien ǝrǝha, hǝuvǝn isipwǝn tukw iou.’

28 *Ia kwopun nǝha kǝmiaha tihasek mhahi tǝrini revǝmiaha nǝpǝn tihǝtoni Epraham mine Aesak mine Jekop mine profet kupwǝn me kamhǝuvnimwǝ ia nitǝtǝ sǝ Kumwesǝn ramǝrimǝnu irǝ, mǝtǝ kinǝrarki irapw kǝmiaha iruǝ. 29 *Nǝnǝ nǝrmama ripko mhǝ irǝha nǝkur Isrel tuhǝuku pesu, mhǝuku prehi, mhǝuku peraha, mhǝuku parei, mhǝuvehe mhǝkure mhani pǝri nari ia nitǝtǝ sǝ Kumwesǝn ramǝrimǝnu irǝ. 30 *Nǝnǝ hǝregi ro. Nǝrmama nepwǝn kamhǝkurirǝ tuhǝuvehe mhǝkupwǝn, nǝnǝ nepwǝn hamǝkupwǝn tuhǝuvehe mhǝkurirǝ.”

Iesu ramasak ti Jerusalem

31 Ia nǝpǝn a mwi nǝha Farisi me nepwǝn hǝuvehe mhǝni pen ti Iesu i mǝ, “Araka ia kwopun i mamevǝn. Herot rokeikei mǝ trousi ǝpune ik.”

32 Mǝregi Iesu rini pen ti nirǝha i mǝ, “Hǝuvǝn mhǝni pen ti kuri ǝprmǝn nǝha Herot mǝ iakani ianhi mǝ, ‘Regi ro! Iakamǝkoui irapw nǝremhǝ me ia nǝrmama, mafi raka nemhǝien me ia nirǝha. Tako iamǝnhi irǝ ipwet mine trakwakwi. Nǝnǝ tineis iako sampam ia wok sǝiou. 33 Takamǝkeikei mesi pen suatuk sǝiou mamevǝn ipwet, trakwakwi, mine tineis, ti nǝri nǝ mǝ ko kipkousi ǝpune mhǝ profet riti ia kwopun ǝpǝ iti, mǝtǝ tramǝkeikei memhǝ fwe ia Jerusalem ǝpa.’

---

* 13:28: Mat 8:11-12 * 13:29: Sam 107:3, Luk 14:15 * 13:30: Mat 19:30

34 Jerusalem, Jerusalem! Ik taon i ikamousi əpune profet me maməkwi əpune nərmama səməmə Kumwesən ramərhi pehe irəha tukw ik! Nəp̄in r̄ip̄ik iakokeikei mə takousəs̄imw̄in n̄ip̄wnət̄im me rəmwhen ia r̄inhi menu ramo ia t̄ini me mauiui irəha ia tərəḡin mi. Mətə k̄imiahaha hiəpwəh nokeikeien. 35 Hətə ro. Təkwtək̄wuni nəha Kumwesən trəpwəh nimwə sək̄imiahaha. Nənə iakani pehe tukumiahaha i mə k̄imiahaha tihəpwəh mw̄i n̄ətoniien iou meste tihəni mə, ‘Səgnəḡini iərmama i rauvehe ia nəḡhi Iərimənu səkitaha.’ ”

14

Iesu romasan iərmama riti rəḡin mi m̄ine nisun mi krouəsisi

1 *Ia Sapat riti Iesu revən mə trəni nari ia nəkwai nimwə səvəi iəmə asori riti səvəi Farisi me. Irəha kamhətə amasan in mə trəfo irə. 2 Iərmama riti nəha ik̄in nemhəien ramarə irə, mamō rəḡin mi m̄ine nisun mi krouəsisi. 3 *Nəp̄in Iesu rətoni, rəres pen nahatən me səvəi Loa m̄ine Farisi me i mə, “Rəfo? Ratukwatukw ia loa səkitaha mə ia Sapat tuko iərmama sə nemhəien rarə irə ruvehe məsan̄in uə rekəm?” 4 Mətə irəha həpwəh n̄iniien nəḡkiariien riti. Ia nəp̄in nəha Iesu ruvehi iərmama nəha, mo n̄ip̄wran ruvehe məsan̄in, rərhi pen in ramevən.

5 *Kurirə irə Iesu r̄ini pen t̄i nirəha i mə, “Sin ia k̄imiahaha tr̄ini m̄inuə ia Sapat səvənhi iəkunouihi uə kau r̄imwei pen ia ruei tənə tr̄ip̄kevən akwauakw

---

* 14:1: Luk 11:37   * 14:3: Luk 6:9   * 14:5: Mat 12:11, Luk 13:15

mhə mɪvi utə in?” 6 *Mətə riskai ti nirəha ko irəha həpwəh niniien nəgkiariien riti ti nəresien nəha.

Iərmama trəpwəh nəfiəutəien in

7 *Ia nəpɪn nəha, Iesu rətə nərmama nəpwɪn səməme iəmə asori səvəi nimwə nəha rəkwein irəha mə tuhani pəri nari həuvən mhəkure ia kwopun nəha kamsiai nərmama ikɪn. Nənə Iesu rini nusipekinien riti ti nirəha i mə, 8 **“Trini minuə iərmama riti rəkwein ik mə tikevən mənɪ nari ia nəveginien asori sə kamo ti iərman sə kiri pen vi a pran səvənhi, tikəpwəh nəkureien ia kwopun kamsiai nərmama me ikɪn. Rərəha iərmama riti sə rasori ia niram ruvehe, 9 nənə iərmama sə rɪnəkwein kimirau pəri truvehe, minɪ pehe tukw ik i mə, ‘Araka, pwəh iərmama i rəkure ia kwopun i.’ Nənə ik tikauris ti nəri nə mə tikaməkeikei mevən məkure ia kwopun i inhəripw anan. 10 Mətə trini minuə iərmama riti rəkwein ik iamɪnhi, tikevən məkure ia kwopun sə inhəripw anan. Nənə iərmama sə rɪnəkwein ik truvehe minɪ pehe tukw ik i mə, ‘Iou riti. Uvehe məkure ia kwopun i irənhə.’ Ia noien nəha in truvehi utə ik ia nəmri nərmama me pam səməme kamhani pəri nari kɪmɪaha mɪnrəha. 11 *Iakani iamɪnhi irə ti nəri nə mə iərmama sə rauvehi utə in, Kumwesən truvehi irapw in, nənə iərmama sə rauvehi irapw in, Kumwesən truvehi utə in.”*

12 Nənə Iesu rini pen ti iərmama i rɪnəkwein in mə trəni nari ia nəkwai nimwə səvənhi mə, *“Trini minuə iko nəveginien asori riti ia rukwəsikər uə ia nəpɪn, tikəpwəh nəkweinien ik me nəpwɪn uə piam*

* 14:6: Mat 22:46   * 14:7: Mat 23:6   * 14:8: Prov 25:6-7

* 14:11: Mat 23:12, Luk 18:14

me uə nərmama ia kwənəkʷus səim uə nərmama səməme kamharə ipaka tukw ik nautə səvənraha rasori mə irəha tuhəuwehe mhani nari. Mə iko iaminihi irə irəha tuhəkwein mwi ik mə tikevən məni pəri nari kimiaha minraha. Nənə ia noien nəha irəha tuhərpwɪn tai noien ikino minraha.

13 *Mətə nəpɪn tiko nəveginien asori, tikəkwein nərmama nautə səvənraha riwən, mine nərmama səməme nɪpəri nɪpwrənraha remhə, mine səməme nɪsunraha rərfe, mine səməme nənimenraha rɪfwə mə irəha tuhəuwehe mhani pəri nari. 14 *Nənə Kumwesən trəkwein amasan ia niram tɪ nəri nə mə irəha ko həkərpwɪn pehe mhə tai noien sə ikino minraha. Mətə ia nəpɪn sampam, nəpɪn nəkur atukwatukw tuhətui mwi ia nemhəien, Kumwesən trərpwɪn pehe mik.”

Nusipekinien səvəi nəveginien asori

15 *Iərmama riti sə raməni pəri nari irəha Iesu rɪregi nəgkiariien nəha, mɪni pen tukwe in mə, “Iərmama sə truvnimwə ia nɪtətə sə Kumwesən ramərɪmənəu irə məni nari rerɪn tragien.”

16 Mətə Iesu rɪni pen tukwe in mə, “Nəpɪn riti iərmama riti rokeikei mə tro nəveginien asori riti, nənə mukupwən məkwein nərmama həkɪk mə tuhəuwehe tukwe. 17 Ia nəpɪn səvəi nəveginien asori nəha, in rərhi pen iərmama riti sə ramo tukwini nari min revən tɪ nɪrəha səməme in rɪnəkwein irəha mə tuhəuwehe, mɪni pen tɪ nɪrəha mə, ‘Həuwehe, iakinəpnəpenə pam narimnari.’

18 Mətə irəha pam həni mə ko həkkuvehe mhə. Iərmama sə rukupwən məgkiari rɪni pen tukwe in

---

* 14:13: Dut 14:29   * 14:14: Jon 5:29   * 14:15: Luk 13:29

mə, ‘Sore. Ko iapkuvehe mhə. Iapkuvehi a nəmri tɪprənə riti. Takaməkeikei mevən mətoni.’

19 Riti mwi rini mə, ‘Sore. Mətə iou iapkuvehi a nəmri kau me irəha pam ten. Takaməkeikei mevən məskun irəha. Ko iou iapkuvehe mhə.’

20 *Riti mwi rini mə, ‘Kiri pehe a pran səiou i. Ro iamɪnhi irə ko iapkuvehe mhə.’

21 Ia nəpɪn nəha iərmama sə ramo tukwini nari rɪrərig, mevən ti iəmə asori səvənhi, məvisau pen nəgkiariien me nəha min. Nənə iəmə asori niemaha rəpi. In rini pen ti iərmama nəha ramo tukwini nari min mə, ‘Evən akwauakw ia suatuk me mɪne kwopun me ia taon i, miri nərmama nautə səvənraha riwən, mɪne nərmama səməme nɪpəri nɪpwrənraha remhə, mɪne səməme nənimenraha rɪfwə, mɪne səməme nisunraha rərfe, miri irəha mhəuvehe.’

22 Ro pen iotukwininari nəha revən, mɪrərig, mɪni mə, ‘Iəmə asori. Nəfe ikiməni iakinə, mətə nimwə səim rɪpkukuər mhə.’

23 Miregi iəmə asori səvəi iotukwini nari nəha rini pen tukwe in mə, ‘Evən ia suatuk me mɪne kwopun me iruə ia taon, məkeikei m nərmama mə tuhəuvnimə pehe pwəh nimwə səiou rukuər amasan. 24 Iakani pehe tukw ik i nərmama me nəha səməme iakinəkwein irəha fwe kupwən irəha riti ko rɪpkəni mhə nəvegɪnien səiou.’ ”

Noien səvəi nukurirəien Iesu

25 Nəpɪn riti nərmama həpɪk kamhəkurirə Iesu. Nənə in ruvsini mɪni pen ti nɪrəha i mɪnuə,

26 *“Trini mɪnuə iərmama riti ruvehe tukw iou in

* 14:20: 1Kor 7:33 * 14:26: Luk 18:29

traməkeikei mokeikei iou məpi raka tata səvənhi mine mama səvənhi, mine pran səvənhi, mine nɪpwnətɪn me, mine piəvni me, mine kitiriməni me, mine nimiruien atukw səvənhi. Trini minuə in rɪpkokeikei mhə iou iamɪnhi, ko rɪpkuvehe mhə mo in iərmama riti səiou. ²⁷ *Iərmama sə rɪpkəvrani mhə nei kamarkuau i səvənhi muvehe mukurirə iou, ko in rɪpkuvehe mhə mo in iərmama riti səiou.

²⁸ Sin ia kimiaha rokeikei mə tro nimwə riti rəpwəmwis mutə, mətə rɪpkukupwən mhə məkure, məvsini nəmri narimnari me sə tro nimwə irə mə mane səvənhi rəmwhen uə rekəm? ²⁹ Trini minuə iərmama rɪpko mhə iamɪnhi irə, nəpɪn ro sampam ia nisui nimwə nəha, ko rɪpko pam mhə nimwə, nənə nərmama me pam tuhətə haris əkenhɪn irə, ³⁰ mhəni mə, 'Hətə ro iərmama nəha. Rino pam nisui nimwə, mətə ko rɪpko pam mhə.'

³¹ Uə nəfe kig rokeikei mə trevən maruagən irau kig riti, mətə rɪpkukupwən mhə məkure, mətərig tukwe mə in rəmwhen ko riri pen səvənhi naruagən me irəha pam ten taosen həuvən mharuagən irəha kig sə ramiri pehe səvənhi me irəha pam twenti taosen? ³² Trini minuə kig nəha rətoni mə in rəpwəh nəmwhenien, nəpɪn kig nəha səvənhi naruagən me irəha pam twenti taosen rauvehe ihi fwe isipwɪn, in trərhi pen nərmama nepwɪn səvənhi həuvən mə tuhəres mə trəfo nəha məmri nəmərɪnuien. ³³ Ia noien nəha rəmwhen a mwi kimiaha tihaməkeikei mhəkupwən mhətərig tukwe. Trini minuə kimiaha riti rerɪn rɪpkagien

---

* 14:27: Luk 9:23

mhə mə traraka ia narimnari me pam səvənhi, ko in rīpkuvehe mhə mo in iərmama riti səiou.”

Iesu rəgkiari ia sol sə nəsienien səvənhi ruvəiwən

³⁴ “Sol nəri ramasan. Mətə trīni mīnuə sol nəsienien səvənhi ruvəiwən, tukəfo mwi rəsien mwi? ³⁵ Rīpkamasan mhə tī tīprənə uə tī nihi kau sə tukərapi ia tīprənə kəmhu irə. Ramasan a mə tukərarki a i. Iərmama sə nəkwəregin rarə tī nīregiien nari traməkeikei mətərig amasan.”

15

Iesu rusipekīn ia iərmama sə rətə wau ia səvənhi sipsip

¹ Ia nəpīn nəha nərmama səməme kamərəku pen takis mīnraha mīne nərmama ərəha me nepwīn mwi həuvehe mə tuhətərig ia Iesu. ² *Nəpīn Farisi me mīne nahatən me səvəi Loa hətoni, həni ərəha Iesu, mhəni mə, “Iəmə i raməsēni nəkur ərəha me həuvehe tukwe in. Raməni pəri nari irəha mīnraha.”

³ Ro pen Iesu rīni nusipekīnien riti tī nīrəha i mə, ⁴ * “Trīni mīnuə kīmīaha riti səvənhi sipsip me irəha pam hantret, mətə rətə wau ia riti, trəfo pen irə? In trəpwəh naenti-naen fwe ia kwopun kamhāni nurhi ikīn, mevən mətui sipsip sə rīnəruei meste trətoni. ⁵ Nənə nəpīn rətoni, truvehi utə məmri pen ia nuran mi, mamāgien, ⁶ mevən fwe imwəni, moeite in me nepwīn mīne nərmama səməme kamharə ipaka tukwe, mīni pen tī nīrəha i mə, ‘Pwəh sagien pəri tī nəri nə mə iakīnətoni sipsip səiou sə rīnəruei.’

* **15:2:** Luk 5:30   * **15:4:** Esik 34:11,16, Luk 19:10

7 Rəmwhen ia noien nəha iakani pehe tukumiaha i trini minuə iərmama ərəha riti rirərig ia nətərigien səvənhi, məpwəh noien ərəha me səvənhi, nagienien fwe ia neiai trasori məpi raka nagienien sə kamregi ti nərmama atukwatukw me nəha irəha pam neanti-naen səməme tuhəpkrərig mhə ia nətərigien səvənraha ti nəri nə mə noien ərəha me səvənraha riwən.”

Iesu rusipekin ia pran sə rətə wau silin səvənhi

8 Nənə Iesu rini mə, “Uə trini minuə pran səvənhi silin irəha pam ten, rətə wau ia riti, trəfo pen irə? Trihiai pen napw ia laet, maies ia nəkwai nimwə, mamətui silin nəha meste trətoni. 9 Nənə nəpin rətoni, trəkwein in me nepwin mine nərmama səməme kamharə ipaka tukwe, mini mə, ‘Pwəh sagien pəri ti nəri nə mə iakinətoni silin sə iakinətə wau irə.’ 10 Rəmwhen ia noien nəha iakani pehe tukumiaha i nagelo me səvəl Kumwesən kamhagien nəpin iərmama ərəha riti rirərig ia nətərigien səvənhi, məpwəh noien ərəha me səvənhi.”

Iesu rusipekin ia təmaruə sə rəruei

11 Nənə Iesu rini mə, “Iərmama riti tini kəru iərman mi. 12 Nəpin riti tini sə rouihi rini pen ti səvənhi tata i mə, ‘Tata. Uai narimnari me səim muvei pehe səiou nəha təkwtəkwuni.’ Nənə tata səvənhi ruai narimnari me səvənhi ia nənimen kəru riti səvəl tini sə rasori riti səvəl tini sə rouihi.

13 *Ripko mhə tui tini sə rouihi roueite səvənhi narimnari me, ruvehi mane irə, mier, məpwəh imwəni, mevən marə ia tənə riti isipwin. Nənə ia kwopun nəha in rouraha mane səvənhi ia

---

* 15:13: Prov 29:3

noien arəha me ¹⁴ meste mane səvənhi riwən. Nəp̄in səvənhi mane ruvəiwən pam, nukumhə rinamavən ia tənə nəha. Nukumhə rinamahi. Sənəni nəveginien riwən. ¹⁵ Ro pen in revən mamowok səvəi iərmama riti ia tənə nəha. Nənə iərmama nəha rərhi pen in revən mə trəkwməni pikə me səvənhi. ¹⁶ *Nəp̄in in raməkwməni pikə me nəha, nukumhə rahi pik anan, mətə iərmama riti r̄ipkuvei pen mhə nari riti min. Nənə rer̄in r̄irhi mə, ‘Rosi ko iakəni n̄ipəri nəveginien riti sənəi pikə me i takregi ramasan.’

¹⁷ Mətə nəp̄in nətərigien amasan səvənhi r̄ir̄ərig muvehe, in r̄ini mə, ‘Nərmama me nəha tata səiou ramərəkū pen minraha ti no tukwinien nari min irəha pam nəveginien sənənraha rasori m̄əpi raka irəha, mətə iou iakamarə ia kwopun i nukumhə ramahi iou na takemhə. ¹⁸ *Takīer ia kwopun i, m̄ir̄ərig, mevən ti səiou tata, mini pen tukwe in minuə, Tata. Iakino nari riti rərəha r̄əpwəh nəmwhenien ia nəmri Kumwesən mine ia nənimem. ¹⁹ Təkwtək̄wuni nəha iapkəmwhen mhə mə tikək̄wein n̄ər̄im ia nirak. Tiko iou iakəmwhen iərmama riti sə ikamərəkū pen min ti no tukwinien nari mik.’ ²⁰ Ro iam̄inhi irə tamaruə nəha r̄iskəmter, m̄ir̄ərig, minamevən ti tata səvənhi. Mətə nəp̄in rauvehe ihi fwe isipw̄in, tata səvənhi rətoni, nənə rer̄in r̄ərk̄wəp̄ir tukwe. Raiu, mevən, m̄ər̄əhi pehe, makei min.

²¹ Nənə t̄ini r̄ini pen tukwe in mə, ‘Tata. Iakino nari riti rərəha r̄əpwəh nəmwhenien ia nəmri Kumwesən mine ia nənimem. Təkwtək̄wuni nəha iapkəmwhen mhə mə tikək̄wein n̄ər̄im ia nirak.’

---

* **15:16:** Prov 23:21   * **15:18:** Sam 51:4, Jer 3:12-13

²² Mətə tata səvənhi rəkwein nərmama səməme kamho tukwini nari min mīni mə, ‘Həuvən akwauakw, mhəuvehi karkahu əpwəmwis riti sə ramasan pīk məpi raka karkahu əpwəmwis me nepwīn, nənə mharkahu pen i min, mhəuvei pen rig ia nukwai rəgin, mhəuvei pen put ia nisun mi, ²³ nənə mhəuvən mhəuvehi kau nəha nīpwrān rəsisi amasan mhəuvehe, mhousi əpune. Pwəh sani mhagian pəri ²⁴ *ti nəri nə mə iəkunouihī i səiou rəmwhen mə ruvəmhə raka, mətə təkwtəkwi nī ruvəmīru mwi. In rīnəruei, mətə təkwtəkwi nī nəha iakinətoni mwi.’ Nənə irəha kənamhagian pəri.

²⁵ Ia nəpīn nəha tīni sə rasori in fwe ia nəmhien. Nəpīn rīrəriɡ mauvehe ia rukwənu, muvehe ipaka ti nimwə, rīregi nərmama kamhāni nīpu, mamho tanis. ²⁶ Nənə rəkwein iərmama riti sə ramo tukwini nari m tata səvənhi, mərəs mə, ‘Nəfe i hiamo?’

²⁷ *Miregi iərmama nəha rīni pen tukwe in mə, ‘Piam ruvəuvehe. Nənə tata səim ruəsi kau nəha nīpwrān rəsisi amasan ti nəri nə mə piam rīrəriɡ muvehe məsan in a.’

²⁸ Ro iamīnhi irə tīni sə rasori niemaha rəpi, rəpwəh nuvni mwəien ia nəkwai nimwə. Tata səvənhi rier, mərəs in mə truvni mwə, ²⁹ mətə in rīni pen ti səvənhi tata i mə, ‘Ətə ro! Nuk me rīpīk iakamo tukwini pehe nari mīk ia kwopun i, mīpkərui mhə nəkwam. Mətə ipkuvei pehe mhə nari riti miou rəmwhen ia kwəti nəni mə tako nəveɡinien irə mhagian pəri kīmaha iou me nepwīn. ³⁰ Mətə nəpīn nərim nəha sə rīnouraha narimnari me səim ti nərəkuien nīpran ia suatuk

* **15:24:** Efes 2:1,5, 5:14   * **15:27:** Luk 15:2

rirəriḡ muvehe ia rukwənu, ikousi əpune kau nəha nıpwran rəsisi amasan mamə nəveḡinien irə səvənhi.’

³¹ Mireḡi tata səvənhi rini pen tukwe in mə, ‘Nərik. Nəpin me pam krau mik krauarə. Nərimnari me pam səiou səim. ³² Mətə ratukwatukw mə tso nəveḡinien i, mħagien, ti nəri nə mə piam in rəmwhen mə ruvəmhə raka, mətə təkwtəkwuni ruvəmıru mwi. Rinəruei, mətə təkwtəkwuni nəha sənətoni mwi.’”

16

Iesu rəḡkiari ia iərmama sə ramətui ərəha ti nautə səvəi iəmə asori səvənhi

¹ Iesu rini pen ti nərmama me səvənhi mə, “Iərmama riti nautə səvənhi rasori. Səvənhi riti fwe iotukwininari ramətui ti nautə səvənhi, mətə kamini ərəha in mə ramouraha nautə nəha. ² Ro iamınhi irə iərmama sə nautə səvənhi rasori rəkwein iəmə nəha ruvehe, rəres pen in mə, ‘Nəfe nəḡkiariien me i iakamreḡi kamini ia niram? Uvei pehe nəkukuə sə ikimərai pen səim wok irə. Təkwtəkwuni nəha tiko sampam ia wok.’

³ Mireḡi iotukwininari sə ramətui ti nautə səvəi iəmə asori nəha rerin rırhi mə, ‘Səiou iəmə asori trərarki irəpw iou ia wok səiou. Mətə niskaiien səiou rəpwəh nəmwhenien mə takeri tıprənə muvehi mane irə. Iakamauris ti naseien mane ti nərmama. Tako nəfe nəha təkwtəkwuni? ⁴ Ah, iakukurən nəfe tako! Nərmama me nəha səməme həpkərpwin pehe mhə ihi kaon me səvənraha sə iəmə asori səiou rıməuvei pen mınraha, tako rerınraha rəḡien. Trini mınuə iako iamınhi irə, nəpin iəmə asori səiou trərarki iou, irəha

tuhəuvehi puwnimwə iou ia nəkwai nimwə me səvənraha.’⁵ Ia nəp̄in nəha in rəkwein nərmama me nəha səməme həpkərpw̄in pehe mhə ihi kaon səvənraha həuvehe kuation kuation tukwe in. Sə rukupwən mevən, rəres in mə, ‘Ikiməuvehi nəfe narimnari me səvəi iəmə asori səiou, mətə ipkuvehi mhə ihi nənimen?’

⁶ Miregi iərmama nəha rini mə, ‘Tram me irəha pam hantret həukuər ia oel kaməvənari irə.’

Miregi iəmə nəha rini mə, ‘In i nimwai nəkukuə səvəi kaon səim. Tikuvehi, məkure akwauakw, mirai pen mə fifti tram a.’⁷ Iəmə nəha rarə mini pen ti riti mwi mə, ‘Nənə ik ikiməuvehi nəfe mətə ipkuvehi mhə ihi nənimen?’

Miregi iərmama nəha rini mə, ‘Pak flaoa irəha pam wan taosen.’

Miregi iəmə nəha rini mə, ‘In i nimwai nəkukuə səvəi kaon səim. Tikuvehi mirai pen mə pak me irəha pam eit hantret a.’

⁸ *Iotukw̄ininari sə ramətui ti nautə səvəi iəmə asori nəha ramo noien riti sə ripkatukwatukw mhə. Mətə kurirə irə iəmə asori səvənhi ruvehe mini vivi in ti nəri nə mə in rukurən nari. Nəri nəha ramahatən pen mə nərmama ia t̄iprənə i həukurən amasan nari ti noien pisnes irəha nərmama səvənraha. Irəha həukurən amasan mhəpi raka n̄ipwnəti nukuraanien me. ⁹ *Nənə iakani pehe tukumiaha i kimiaha tihaməkeikei mhasitu amasan ia nərmama ia nautə me səvəi t̄iprənə i mə irəha tuhəuvehe mho kimiaha me n̄epw̄in ia nirəha. Nənə nəp̄in nautə me nəha tuhəiwən, Kumwesən truvehi puwnimwə kimiaha

* **16:8:** Efes 5:8, 1Tes 5:5   * **16:9:** Mat 6:20, Luk 14:14

ia nimwə me səməme tuhəpkiwən mhə ia nəpɪn riti.

¹⁰ *Iərmama sə ramətui amasan tɪ nəri ouihi a trətui amasan mwi tɪ nəri asori. Nənə iərmama sə ripkətui amasan mhə tɪ nəri ouihi tripkətui amasan mhə mwi tɪ nəri asori. ¹¹ Trɪni mɪnuə kɪmiaha hiəpkətui amasan mhə tɪ nautə səvəi tiprənə i, sin trəmri pehe nautə sə ro nɪpərhiɛnien irə ia rəgɪmiaha mə tihətui amasan tukwe? ¹² Nənə trɪni mɪnuə kɪmiaha hiəpkətui amasan mhə tɪ narimnari me səvəi iərməpə, sin truvei pehe narimnari me m kɪmiaha mə tihəuvehi mho səkɪmiaha irə?

¹³ *Iərmama riti riwən ramo tukwini nari ko ro nəkwai iəmwə asori kəru. Trɪni mɪnuə ro iamɪnhi irə, trokeikei riti məmwəki riti, uə trɪsiai riti mɪpkisiai mhə riti. Kɪmiaha ko hiəpkuvehi pəri mhə Kumwesən mɪne mane mho iəmwə asori mi irə səkɪmiaha mə tiho pəri nəkwənwəu.”

Nəgkiariien me nepwin səvəi Iesu

¹⁴ *Nəpɪn Farisi me həregi nəgkiariien me nəha haris ia Iesu tɪ nəri nə mə irəha hokeikei pik mane. ¹⁵ *Mətə Iesu rini pen tɪ nirəha i mə, “Kɪmiaha Farisi me hiameikuə ia nəmri nərmama mə kɪmiaha nəmə atukwatukw, mətə Kumwesən rukurən rerɪmiaha. Nəfe nari nərmama kamhəfiəutə irəha me tukwe, mətə ia nəmri Kumwesən rərəha anan.

¹⁶ *Kɪnəvisau irapw Loa səvəi Moses mɪne nəgkiariien me səvəi profet kupwən me meste pehe Jon Paptəes. Kurirə irə kɪnaməvisau irapw

---

* **16:10:** Luk 19:17-26   * **16:13:** Mat 6:24   * **16:14:** Mat 23:14   * **16:15:** Mat 23:28, Luk 18:9-14, Prov 6:16-17   * **16:16:** Mat 11:12-13

nægkiariien amasan i ramægkiari ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. Nənə nərmama me pam kamhəmwur mə tuhəuvnimwə ia nitətə nəha.

17 *Rəknekin mə neiai mine tiprənə krouvehe rouiwən. Mətə rəknekin p̄ik mə nukwai nəkukuə ouih̄i riti sə k̄imərai pen ia Loa ruvehe miwən.

18 Iərman sə rəpwəh pran səvənhi miri pran əpə riti mwi ramo noien ərəha. Prən nəha in ramiri r̄ipko mhə səvənhi atukwatukw pran. Nənə iərman sə riri pran sə iərman səvənhi r̄inəpwəh ramo noien ərəha. Prən nəha in ramiri səvəi iərməpə.”

Iərmama kəru riti nautə səvənhi rasori riti nautə səvənhi riwən

19 Nənə Iesu rini mə, “Iərmama riti nautə səvənhi rasori ramarkahu tinari me nənimenraha rəknekin.^a Ia nəp̄in me raməni amasan nari, mamagien. 20 Ia kwəruə ia rukwənu səvənhi nərmama kamhəkure pen iərmama riti nəgh̄in nə Lasaros. Nautə səvənhi riwən. N̄imwapw me həp̄ik ia n̄ipwran. 21 *Iəmə nə rokeikei p̄ik mə traməni n̄imwəkmwəki nəveḡinien sə raməsas irapw ia ruei tepol səvəi iərmama nəha nautə səvənhi rasori. Kuri me mwi kamhəuvehe, mamhəpwasi n̄imwapw me səvənhi.

22 Nəp̄in iərmama nəha nautə səvənhi riwən remhə, nagelo me həuvehi nənimw̄in, mhəuvehi mhəuvən, mhəmri pen ia n̄ikare Epraham. Iərmama nəha nautə səvənhi rasori in mwi remhə, k̄in̄imwi in. 23 Fwe Imwei Nəkur Həuvamhə

* **16:17:** Mat 5:18   a **16:19:** Tinari me nəha nənimenraha rəknekin kino ia linen. Nepw̄in h̄əruerəv rəmwhen ia tinari səvəi k̄ig.   * **16:21:** Mat 15:27

in ramregi n̄mis̄ien asori, m̄kw̄at̄ə, m̄atoni Epraham fwe isipw̄in kwopti Lasaros ia n̄ikaren. ²⁴ N̄ən̄ə in r̄əkwein əpw̄əm̄wis̄ m̄ini m̄ə, ‘Tata Epraham. Tikapi iou, m̄ərhi pen Lasaros pw̄əh rev̄ən meitesi nukwai r̄əḡin ia nui, n̄ən̄ə muvehe m̄irapi n̄əram̄ik ir̄ə m̄ə tr̄əkw̄iei. Iakamregi n̄emis̄ien asori ia napw̄ i.’

²⁵ M̄ət̄ə Epraham r̄ini m̄ə, ‘N̄ər̄ik. Rerim tramrhi nar̄ien s̄əim n̄əp̄in ikam̄iru ihi. Ik ikim̄əuvehi narimnari amasan me, m̄ət̄ə Lasaros rim̄əuvehi narimnari ər̄əha me. N̄ən̄ə t̄əkw̄t̄əkw̄uni n̄əha in ramregi ramasan ia kwopun i, m̄ət̄ə ik ikamregi n̄emis̄ien asori. ²⁶ Nari riti mwi ko iapkasitu mh̄ə ia niram t̄i n̄əri n̄ə m̄ə Kumwes̄ən rin̄əm̄ri t̄əpuap̄əḡ asori riti ro tukuahaḡ kitaha m̄ kimiaha. Kimaha riti ko r̄ipkier mh̄ə ia kwopun i muvehe m̄ət̄ə kimiaha. Kimiaha riti ko r̄ipkier mh̄ə ia kwopun n̄ə muvehe m̄ət̄ə kimaha.’

²⁷ M̄iregi iərmama n̄əha naut̄ə s̄əv̄ənhi rasori r̄ini m̄ə, ‘Ro iam̄inhi ir̄ə iakamase ik tata m̄ə tik̄ərhi pen Lasaros rev̄ən fwe ia nimw̄ə s̄əv̄əi tata s̄əiou. ²⁸ Piak me fwe ik̄in ir̄əha pam krirum, pw̄əh r̄ini pen t̄i nir̄əha i m̄inūə tuham̄əkeikei mh̄əsiari, kamo ir̄əha mwi h̄əuvehe ia kwopun i, kwopun s̄əv̄əi n̄emis̄ien asori.’

²⁹ M̄ət̄ə Epraham r̄ini m̄ə, ‘Moses m̄ine profet kupw̄ən me h̄əuv̄əni raka m̄ə n̄ərmama tuham̄əkeikei mh̄əsiari t̄i kwopun n̄əha. Ramasan m̄ə pw̄əh p̄iam me h̄ət̄ər̄iḡ ia n̄əḡkiariien me s̄əv̄ənraha.’

³⁰ M̄iregi iərmama n̄əha naut̄ə s̄əv̄ənhi rasori r̄ini m̄ə, ‘Rek̄əm, Tata Epraham, s̄ə n̄əha r̄ipk̄əmwh̄en mh̄ə. M̄ət̄ə m̄ə iərmama riti r̄ətui mwi ia nemh̄əien

səvənhi, mevən ti nırəha, irəha tuhəpwəh noien ərəha me səvənraha.’

31 *Miregi Epraham rini pen tukwe in mə, ‘Trini minuə irəha həpwəh nətərigien ia nəgkiariien səvəi Moses mine profet kupwən me, tuko iərmama riti rətui mwi ia nemhəien səvənhi, mətə ko həpkini mhə nıpərhiēnien ia nəgkiariien səvənhi.’ ”

17

Narimnari me tuhəuvehe mhəvi nərmama həmwēi ia nərəhaien

1 Nənə Iesu rini pen ti nərmama me səvənhi mə, “Nıpərhiēnien narimnari me tuhəuvehe mhəvi nərmama həmwēi ia nərəhaien, mətə trərəha anan ti iərmama sə truvehi narimnari me nəha mier pehe. 2 Trini minuə in ro nəkwərhakwərha me i riti rımwei ia nərəhaien, Kumwesən trərpwin noien ərəha səvənhi. Iərmama nəha trıregi rərəha anan məpi raka kərihi pen kəruətərei asori ia nıpətəkinuan, kosə irapw i ia təmwei təsi.

3 *Kimiaha tihaməkeikei mhatuakəm amasan tukumiaha. Trini minuə piam ro noien ərəha ia niram, tikinise pen tukwe in mə rəpwəh. Mə rırərig ia nətərigien səvənhi, məpwəh, tikenouenou i.

4 Trini minuə ia nəpın kuatia ro noien ərəha ia niram m sefen mətə ia noien me nəha ramo rırərig mwi irə mini pehe tukw ik i mə, ‘Noien i iakamo rərəha. Pwəh iakəpwəh,’ nənə tikaməkeikei menouenou noien ərəha səvənhi.”

Nahatətəien

---

* 16:31: Jon 11:44-48   * 17:3: Mat 18:15

⁵* Nənə aposol me səvəi Iərimənu səkitaha həni mə, “Iərimənu. Tiko mwi nahatətəien səkimaha ruvehe miskai mwi.”

⁶* Miregi Iərimənu səkitaha rini mə, “Trini minuə nahatətəien səkimiaha rouihi a rəmwhen ia nuni nei nəha mastat sə rouihi anan ia nuni nei me, hiəukurən niniien ti nei asori i mə ‘Tiko meivi utə atukw a nuam me, mevən mərer ia təmwei təsi,’ nənə tro nəkwamiaha.”

Noien səvəi iərmama sə ramo tukwini pen nari m iəmə asori səvənhi

⁷ Nənə Iesu rini mə, “Kimiaha hiaməfətərig irə? Trini minuə iəmə asori riti rərhi pen iərmama riti sə ramo tukwini nari min revən mə trərar ia nəmhien uə ramətui ti sipisip me, nəpən iərmama nəha ruku pen fwe ia nəmhien muvehe, ko səvənhi iəmə asori rini pen tukwe in mə, ‘Itə. Təkwətəkwuni tikuvehe krauəni pəri nari?’ ⁸ Rekəm! Mətə iəmə asori səvənhi trəgkiari pen min mini mə, ‘Itə. Evən məpnəpenə sənək riti nəveginien, nənə mevən markahu amasan səim muvehe. Nəpən iakaməvegin, mamənimwi, tikamo tukwini pehe nari miou. Nəpən ikino pam, nənə ikukurən nəniien nəveginien sənəm.’ ⁹ ?Nəpən iərmama iamənhi ro nəkwai iəmə asori səvənhi, kimiaha hiəukurən mə iəmə asori nəha rini pen tanək tukwe in uə rekəm? Rekəm! ¹⁰ Kimiaha nə hiəmwhen ia nərmama səməme hiamo tukwini nari m Kumwesən. Nəpən tiho pam narimnari me nəha in riməni mə tiho, tihaməkeikei mhəni mə, ‘Kwa kimaha i nərmama me səməme iahamo tukwini nari. Kimaha iahəno a nəfe ratukwatukw mə taho.’”

---

* 17:5: Mak 9:24   * 17:6: Mat 17:20, 21:21

Nərmama ten nemhəien skai ramo tekınraha həuvehe Iesu romasan irəha

¹¹ *Iesu ramevən fwe ia Jerusalem, makurau ia nımwrhenhi tənə mi nəha Sameria mine Kalili. ¹² Nəpın rier pen ia rukwənu riti, nərmama ten nemhəien skai ro tekınraha həuvehe tukwe, mhərer isipwın kwopti, ¹³ *mənəmhəkwein əpwəmwis mə, “Iesu İərimənu! Api tukumaha!”

¹⁴ *Nəpın Iesu rətə irəha, rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha tiho mhəuvən ti pris me pwəh irəha hətə nıpwramiaha.” Nəpın irəha kamhəuvən ia suatuk, nıpwranraha ruvehe məmher.

¹⁵ Nənə irəha riti rətə mə nıpwran rınəsanın, rırərig mwi, maməkwein əpwəmwis, maməgnəgini Kumwesən. ¹⁶ İəmə nəha in iəmə Sameria. Ruvehe mınımwi nukurhun mi ia nəmri Iesu, mını tanak tukwe.

¹⁷ Nənə Iesu rini mə, “Kimiaha nəha nıpwramiaha ruvehe mınəmher rosi kimiaha pam ten uə? Mətə nərmama naen mwi pəku?

¹⁸ Rəfo iəmə i rıpkə mhə in iəmə İsrəl in əpa rırərig məgnəgini Kumwesən?” ¹⁹ *Nənə Iesu rini pen ti iəmə i mə, “Tiko mərer mamevən. Nahatətəien səim rino raka ik ikuvehe məsanın.”

Tinesən nıtətə sə Kumwesən ramərimənu irə ruvehe?

²⁰ *Farisi me nepwın həres pen Iesu i mə, “Tinesən nıtətə sə Kumwesən ramərimənu irə ruvehe?” Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nəpın nıtətə sə Kumwesən ramərimənu irə ruvehe irə, nərmama tuhəpkətoni mhə nımtətien me.

* **17:11:** Luk 9:51-52, Luk 13:22   * **17:13:** Lev 13:45-46

* **17:14:** Lev 14:2-3, Luk 5:14   * **17:19:** Luk 7:50   * **17:20:**

Jon 3:3, 18:36

21 *Irəha tuhəpkini mhə mə, ‘Hətə ro, in i!’ uə ‘In nəha!’ Irəha tuhəpwəh niniien iaminha irə ti nəri nə mə həregi ro nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə rinarə raka ia kurkwamiaha.”

22 Nənə Iesu rini pen ti nərmama me səvənhi mə, “Nəpən nəha rauvehe kimiaha tihokeikei pik mə tihətoni iou, Iəməti Iərmama, ia nəpən riti səiou, mətə tihəpkətoni mhə. 23 *Nərmama nepwən tuhəni pehe tukumiaha i mə, ‘Hətə ro in nəha’ uə ‘Hətə ro in i.’ Mətə kimiaha tihəpwəh nierien, mhəpwəh nukurirəien irəha. 24 Nəpən rouapir irə nərmama hətoni nəhiapwien səvənhi ia nimagouagou fwe pesu meste nari fwe prehi. Iou, Iəməti Iərmama, nəpən səiou sə takuvehe irə tro mwi iaminihi. 25 *Mətə takaməkeikei mukupwən miregi nəmisəien me rəpik. Nərmama ipwet mine tuhəni ərəha iou, mhəuvei pehe təkutanraha miou.

26 Nəpən iou, Iəməti Iərmama, takuvehe irə trəmwhen ia nəpən səvəi Noa. 27 Nərmama me kamhəvegən, mamhənimwi. Nərman me kamhəiri nīpran. Nīpran me kamhesi pen nərman. Irəha kamho noien me nəha mamhəuvən meste Noa ruvnimwə ia nitətə asori səvənhi, nənə nui asori ruvehe, məuiui irəha, irəha pam həmwhenimw.

28 *Trəmwhen mwi nəpən səvəi Lot. Nərmama kamhəvegən, mamhənimwi, mamhəmri pen nəmri nari ia narimnari me, mamhəuvehi nənimenraha, mamhəmhu, mamho nimwə me. 29 Mətə nəpən nəha Lot rier ia Sotom irə, napw mine

* 17:21: Mak 13:21 * 17:23: Luk 21:8 * 17:25: Luk 9:22

* 17:28: Jen 18:20, Jen 19:25

təpisi krouukrutə fwe ia nimagouagou, roueiwaiu pehe rouahi əmwesi irəha pam.

³⁰ Nəpɪn nəha iou, ləməti iərmama, takuvehe irə trəmwhen a mwi. ³¹ *Ia nəpɪn nəha, trɪni mɪnuə iərmama riti ramapwis ia təkure nimwə səvənhi traməkeikei meiwaiu map akwauakw, məpwəh nuvnimwəien mə truvehi nari riti ia nəkwai nimwə. Trɪni mɪnuə iərmama riti raməmhu ia nəmhien səvənhi traməkeikei mo rəmwhen a mwi, map akwauakw, məpwəh nɪrərigien mevən fwe imwəni. ³² Rerɪmiaha tramrhi pran səvəi Lot. ³³ *Iərmama sə rəmwur mə trəkwtəmhiri nɪmɪruien səvənhi trarfai irə. Mətə iərmama sə raraka ia nɪmɪruien səvənhi truvehi nɪmɪruien rerin. ³⁴ Iakani pehe tukumiaha i ia nəpɪn nəha ia nəpɪn iərmama kəru trouapri pəri ia nɪməhan kuatia, tukuvehi raka riti, kəpwəh riti. ³⁵ Pran kəru trovənari pəri, tukuvehi raka riti, kəpwəh riti.” ³⁶ a ³⁷ *Miregi nərmama me səvəi Iesu həni pen tukwe in mə, “Pəku, lərimənu?”

Miregi in rɪni pen ti nɪrəha i mə, “Ia kwopun pəku nɪpwrai nəri remhə ikɪn menu me nəha kamhani nɪpwrai nəri sə remhə tuhəuvehe mhousəsimwɪn irəha me, mhani.”

18

Pran riti rəres pen iəmə asori sə raməkiri nəgkiariien mə trasitu irə

---

* **17:31:** Jen 19:17,26, Mat 24:17-18   * **17:33:** Luk 9:24
 a **17:36:** Nəkukuə me rɪpik kɪmərəi pen Niutestamen irə ia nəgkiariien səvəi nəkur Kris kupwən kwopi nəgkiariien ia vas 36 riwən. Mətə nepwɪn həni iamɪnhi irə mə, “Iərman kəru trouəmhu fwe ia nəmhien, tukuvehi raka riti, kəpwəh riti.   * **17:37:** Job 39:30

¹* Nəpɪn riti Iesu rokeikei mə trahatən nərmama me səvənhi mə irəha tuhaməkeikei mhəfwaki ia nəpɪn me, mhəpwəh nəpouien i. Ro pen in rini nusipekinien riti ti nirəha i ² mə, “Ia rukwənu riti iəmə asori riti sə raməkiri nəgkiariien. In rəpwəh nehekirien Kumwesən, məpwəh mwi nisaiien nərmama. ³ Ia rukwənu nəha pran riti iərman səvənhi remhə məpwəh in. Ia nəpɪn me rauvehe ti iəmə asori sə raməkiri nəgkiariien, mamini pen tukwe in mə, ‘Asitu ia nirak, minise iərmama i ramini ərəha iou.’

⁴ Tui kwopti iəmə asori nəha rɪpko mhə nari riti, mətə kurirə irə ramətərig mə, ‘Nɪpərhienien iapkihəkɪr mhə Kumwesən, məpwəh mwi nisaiien nərmama, ⁵ *mətə ti nəri nə mə prən i ramometə iou iamɪnhi irə, takasitu irə, minise iərmama nəha ramini ərəha in. Mə iapko mhə prən i trauvehe ia nəpɪn me, takəpou i.’ ”

⁶ Nənə Iərimənu səkitaha rini mə, “Kimiaha tihətərig ro nəgkiariien səvəi iəmə asori nəha. In iəmə rərəha, mətə rini mə trasitu ia prən nəha. ⁷ Nənə kimiaha hiaməfətərig ia Kumwesən? Trəfo ia nərmama me nəha in ruvərɪ raka irəha mə səvənhi səməme kamhasək pen tukwe in ia ran mɪne ia nəpɪn? Ko in ro tanpen ia nirəha, məpwəh nəmri atukwatukwien nəfe kamhasək pen in tukwe? ⁸ Iakani pehe tukumiaha i mə in trasitu akwauakw ia nirəha, məmri atukwatukw nəfe kamhasək pen in tukwe. Nəgkiariien i iakani ro nɪpərhienien. Mətə rəfo? Nəpɪn iou, Iəməti Iərmama, takrərig pehe mwi ia tɪprənə i, takətoni nərmama həpɪk kamhahətətə ia nirak uə rekəm?”

* **18:1:** Rom 12:12, Kol 4:2, 1Tes 5:17   * **18:5:** Luk 11:7-8

Iesu rusipekɪn ia Farisi riti mɪne iərmama riti sə kamərəku pen takis min

⁹ Ia nəpɪn nəha Iesu rɪni mwi nusipekinien riti mwi tɪ nərmama nepwɪn səməme rerɪnraha ram-rhi mɪnuə irəha hatukwatukw, mamhətə ərəha nərməpə. ¹⁰ In rɪni mə, “Iərmama kəru krouutə pen fwe ia nimwə səvəi Kumwesən mə trouəfwaki. Riti Farisi. Riti iərmama sə kamərəku pen takis min.

¹¹ *Nənə Farisi rərer əpə məfwaki iamɪnhi irə mə, ‘Kumwesən. Iakɪni tanak tukw ik tɪ nəri nə mə iou iapkəmwhen mhə ia nərmama nepwɪn. Irəha kamhakres, mamho noien ikou, mamhəiri nɪpran səvəi nərməpə. Iakɪni tanak tukw ik tɪ nəri nə mə iapkəmwhen mhə ia iərmama nəha kamərəku pen takis min. ¹² *Ia nəfwakiiien kuatia iakəpwəh nəniien nari m kəru tɪ nəfwakiiien. Iakuai narim-nari me pam sə iakapeci irəha pam ten sə ro kuatia irə səim.’

¹³ *Mətə iərmama nəha kamərəku pen takis min, ramərer isipwɪn kwopti. Ko rɪpkəkwtə mhə ia nɪmagouagou, mətə rerɪn rəpou. In ramərpwərpwi a kwənpwenhɪn tukwe, mamɪni mə, ‘Kumwesən, tikapi iou. Iou iəmə ərəha.’ ”

¹⁴ *Nənə Iesu rɪni mə, “Iakani pehe tukumiaha i nəpɪn irau kroueiwaiu rouevən fwe rukwənu, iərmama sə kamərəku pen takis min in ratukwatukw ia nəmri Kumwesən, mətə Farisi rɪpkatukwatukw mhə, tɪ nəri nə mə iərmama sə rauvehi utə in, Kumwesən truvehi irapw in, mətə iərmama sə rauvehi irapw in, Kumwesən truvehi utə in.”

* **18:11:** Luk 16:15   * **18:12:** Aes 58:2-3, Jen 14:20, Mat 23:23

* **18:13:** Sam 51:1   * **18:14:** Mat 23:12

Iesu rækwein amasan ia nækwærhაკwærha

¹⁵ Nəp̄in riti nərmama nepw̄in kamhərəhi kwəti nækwærhაკwærha me mamhəuwehe ti Iesu mə in trirapi irəha, məkwein amasan ia nirəha. Nəp̄in nərmama me səvənhi hətoni, hənise irəha. ¹⁶ Mətə Iesu rækwein irəha həuwehe tukwe, m̄ini mə, “Pwəh n̄ipwnəti nækwærhაკwærha me həuwehe tukw iou. Tihəpwəh n̄iniseien irəha ti nəri nə mə nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə səvəi nərmama səməme həmwhen ia nækwærhაკwærha me i. ¹⁷ *Iakani n̄ipərhiēnien tukumiaha i mə iərmama traməkeikei mo rəmwhen ia iəkunouihi, muvehi nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. Mə r̄ipko mhə tr̄ipkuvnimwə mhə ia nitətə nəha.”

Iərmama nautə səvənhi rasori rokeikei mə tru-vehi n̄im̄iruien rer̄in

¹⁸ *Iəmə asori riti səvəi nəkur Isrel rəres Iesu i mə, “Iahatən, ik iəmə amasan. Nəfe noien takaməkeikei mo mə takuvehi n̄im̄iruien rer̄in?”

¹⁹ Miregi Iesu r̄ini pen tukwe in mə, “Rəfo ikini mə iou iəmə amasan? Iərmama amasan riti riwən. Kumwesən əpa in ramasan. ²⁰ *Ik ikuvəukurən raka loa me səvəi Kumwesən. In r̄ini mə, “Tikəpwəh nakresien pran, məpwəh nousi əpuneien iərmama, məpwəh nakresien, məpwəh neikuəien. Tikaməkeikei m̄isiai səim tata m̄ine mama.’”

²¹ Miregi iərmama nəha r̄ini mə, “Loa me pam i iakamesi pen fwe ia nouihien səiou muvehe meste pehe ipwet m̄ine.”

²² Nəp̄in Iesu r̄iregi nəgkiariien i, r̄ini pen tukwe in mə, “Nari kuatia rarə ikəpwəh ihi noien. Evən,

---

* **18:17:** Mat 18:3 * **18:18:** Luk 10:25 * **18:20:** Eks 20:12-16, Dut 5:17-20

məmri pen nəmri nari ia səim narimnari me. Nəp̄in kuvehi nənimen, tikuvehi mane, muvei pen m nərmama nautə səvənraha riwən. Nənə səim nautə tr̄ip̄ik fwe ia neiai. Nəp̄in ik̄ino pam, ikuvehe mukurirə iou.”

²³ Mətə nəp̄in iərmama nəha r̄iregi nəgkiariien nəha, rer̄in ruvehe məpou p̄ik, ti nəri nə mə nautə səvənhi rasori anan. ²⁴ Nəp̄in Iesu rətoni mə rer̄in rəpou p̄ik iam̄inhi, r̄ini mə, “Rəknek̄in ti nərmama nautə səvənraha rasori mə tuhəuynimwə ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. ²⁵ Iərmama nautə səvənhi rasori rəknek̄in tukwe in mə truvnimwə ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə. Rəknek̄in məpi raka nər̄imiru nəha kamel rasu pen ia ruei nitel mier.” ²⁶ Nəp̄in Iesu r̄ini irapw nəgkiariien nəha, nərmama səməme kamhəregi həni mə, “Mə rəknek̄in iam̄inhi, nisimə nəha ko həuvehi n̄imiruien?”

²⁷ *Mətə Iesu r̄ini mə, “Nəfe nari rəknek̄in nərmama ko həpko mhə mətə r̄iməru ti Kumwesən.”

²⁸ Nənə Pita r̄ini mə, “Ətə ro. Kimaha iahənəpwəh narimnari me səkimaha mamhək̄urirə ik.”

²⁹ M̄iregi Iesu r̄ini pen ti nirəha i mə, “Iakani n̄ip̄ərhienien tukumiaha i mə nərmama me pam səməme həpwəh narimnari me səvənraha ti nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə tuhəuvehi tain. Tr̄ini m̄inuə iərmama riti rəpwəh nimwə səvənhi, uə pran səvənhi, uə piəvni me, uə tata m̄ine mama səvənhi, uə nəkwərhakwərha me səvənhi, ³⁰ ia nitətə ipwet m̄ine in truvehi tain rasori mw̄i, nənə ia nitətə sə rauvehe in truvehi n̄imiruien rer̄in.”

---

* **18:27:** Mak 14:36

Iesu rini irapw ti narmama me savnhi ma in tramakeikei memha

³¹ *Ia napin naha Iesu riri raka epa narmama savnhi twelef, mini pen ti niraha i ma, “Haregi ro. Kitaha samautamamhauvan fwe ia Jerusalem. Ia kwopun naha negkiariien me pam samame kamhagkiari ia nirak lamati larmama ia nakuku me savai profet kupwan me tuhauvehe mhauku.

³² *Tukuvei pen iou ia ragi narmama ripko mha iraha nakur Isrel. Nana iraha tuharis akenhin ia nirak, mho naurisien miou, mhargovasi iou, ³³ mharisi iou, nana mhousi epune iou. Ia napin sa ro kahar irataktui mwi ia nemhaien saiou.”

³⁴ *Matam narmama me savnhi hareirei narimnari me i. Negkiariien i rarkwafat niraha. Hapkuvehi amasan mha nipwran.

Iesu ro larmama riti nanimen rifwa ratui mata nari

³⁵ Napin Iesu rinamevan ipaka ti taon naha Jeriko, larmama riti nanimen rifwa ramakure ia nikare suatuk, mamase mane. ³⁶ Napin riregi narmama me hapik kamhauvehe mamhaukurau ia suatuk, reres ma, “Nafe i?” ³⁷ Miregi hani pen tukwe in ma, “Iesu iam Nasaret i ruvehe makurau.”

³⁸ *Ia napin naha larmama naha rinamakwein apwanwis ma, “Iesu, kwanakwus savai Kig Tevit! Api tukw iou!”

³⁹ Nana narmama samame kamharer kupwan hanise in, mamhani ma, “Afafa a, mapwah negkiariien!” Matam in raripin mamakwein

---

* **18:31:** Luk 24:44   * **18:32:** Luk 9:22,44   * **18:34:** Mak 9:32

* **18:38:** Mat 15:22

əpwəmwis mwi mamini mə, “Iesu, kwənəkwus səvəi Kig Tevit! Api tukw iou!”

⁴⁰ Nənə Iesu rərer, mini pen ti nərmama me mə irəha tuhəiri iərmama nəha mhəuvehe tukwe in. Nənə nəpən iərmama nəha ruvehe ipaka, Iesu rəres pen in minuə, ⁴¹ “Ikokeikei mə tako nəfe mik?”

Miregi rini mə, “Iərimənu. Iakokeikei mə takətui mətə nari.”

⁴² *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Itə. Tikətui mətə nari. Nahatətəien səim rinomasan raka nənimem.” ⁴³ Nənə təkwtəkwuni nəha rətui minamətə nari, nənə mukurirə ia Iesu, muvehi utə nəghi Kumwesən. Nərmama me pam hətoni həgnəgini Kumwesən.

19

Iesu mine Sakias

¹ Iesu rier pen ia taon nəha Jeriko, mamevən mə trəpi simwin. ² Ia taon nəha iərmama riti nəghin nə Sakias. In iəmə asori riti ia nirəha nərmama kamərəku pen takis minraha. Nautə səvənhi rasori. ³ In ramarkut mə trətə Iesu mə in nəfe iərmama. Mətə nərmama həpik kamhərer tukuahag in. Ko ripkətoni mhə ti nəri nə mə in rukwakwa. ⁴ Ro pen raiu mukupwən ia nirəha, məputə ia nei riti kani mə sikamo mə trətə Iesu ia kwopun nəha trukurau ikin.

⁵ Nəpən Iesu ruvehe muvehi tegin kwopun nəha, rəkwətə, mini pen tukwe in mə, “Sakias. Eiwaiu akwauakw. Takaməkeikei muvnmwə ia nimwə səim ipwet.” ⁶ Nənə Sakias reiwaiu akwauakw a miri Iesu rouevən fwe ia nimwə səvənhi. Rerən raməgien.

---

* **18:42:** Luk 7:50

7 *Mətə nəp̄in nərmama hətoni, kamhəni ərəha Iesu mhəni mə, “In revən mamapwis ia nəkwai nimwə səvəi iəmə rərəha riti.”

8 *Fwe ia nəkwai nimwə Sakias riskəmter, mini pen ti İərimənu səkitaha mə, “İərimənu. Regi ro! Takuai nautə səiou ia nənimen kəru, muvei pen riti m nərmama nautə səvənraha riwən. Trini minuə iakinakres m iərmama riti, takərpwin pen min m kefə.”

9 *Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “İpwet nimiruien vi ruvəuvehe ti nərmama ia nəkwai nimwə i ti nəri nə mə iəmə i in mwi kwənəkwus riti səvəi Epraham. 10 *In nə iou, İəməti İərmama, iakiməuvehe tukwe mə takətui nərmama səməme hənəruei, nənə muvei pen nimiruien vi minraha.”

Iesu rusipekin ia silin me kino ia kol

11 *Nəp̄in nərmama kamhətərig ia nəgkiariien me nəha, Iesu rarə mini mwi nusipekinien riti ti nirəha i ti nəri nə mə in ruvəuvehe ipaka ti Jerusalem rerinraha ramrhi mə rosi in truvehe mo kig irə minamərimənu ia nitətə səvəi Kumwesən təkwətəkwuni. 12 *Ro iamihhi irə Iesu rini mə, “İəmə asori riti revən ia tənə riti isipwin mə kig riti fwe ik̄in truvei pen nasoriien min. Nənə in trirərig mərimənu ia nəkur imwəni. 13 Kurirə iəmə asori nəha rier, rəkwein nərmama səməme kamho tukwini nari min irəha pam ten, muvei pen silin kino ia kol kuatia kuatia minraha, nənə mini pen ti nirəha i mə, ‘Kimiaha tihəuvehi mane me i mhowok irə meste takrərig pehe mwi.’

* 19:7: Luk 15:2 * 19:8: Eks 22:1, Nam 5:6-7 * 19:9: Wok

Me 16:31, Luk 13:16 * 19:10: Luk 15:4, Jon 3:17, 1Tim 1:15

* 19:11: Mat 25:14-30 * 19:12: Mak 13:34

14 *Mətə nəkur imwəni me həmwəki iəmə asori nəha, mhərhi pen nərmama nepwɪn həkurirə in, mhəuvən mhəni pen tɪ kɪg sə truvei pen nasoriien min mə, ‘Kɪmaha iahəpwəh nokeikeiien mə iəmə i trərimənu ia kɪmaha.’

15 Mətə kɪg nəha rəpwəh nɪnipehiien irəha, muvei pen nasoriien m iəmə asori nəha. Nənə nəpɪn iəmə asori nəha rɪrərig pehe imwəni, rɪni nəkwan mɪnuə tukəkwein nərmama me nəha kamho tukwini nari min səməme in rɪməuvei pen mane me mɪnraha mə tuhəuvehe tukwe. In rokeikei mə trukurən mane me in rɪməuvei pen mɪnraha hənəwok irə mhəuvehi nəfe mane mwi rasori mwi.

16 Sə rukupwən muvehe mərəer ia nənimen mɪni mə, ‘Iəmə Asori. Silin i ikɪməuvehi pehe miou kɪno ia kol rukwəhi mwi silin me kɪno ia kol irəha pam ten.’

17 *Mɪregi iəmə asori rɪni pen tukwe in mə, ‘Səim wok ramasan. Ik iərmama sə ikamo tukwini amasan nari miou. Ikinətui amasan tɪ nəri ouihi. Ro pen takuvei pehe nasoriien mik ikərimənu ia taon me irəha pam ten.’

18 Nənə sə resi pen ruvehe, mɪni mə, ‘Iəmə asori. Silin i ikɪməuvehi pehe miou kɪno ia kol rukwəhi mwi silin me kɪno ia kol irəha pam krirum.’

19 Mɪregi iəmə asori rɪni pen tukwe in mə, ‘Ik tikərimənu ia taon me irəha pam krirum.’

20 Nənə riti mwi ruvehe, mɪni mə, ‘Iəmə Asori. Silin i in i ikɪməuvehi pehe miou kɪno ia kol. Iakehekɪr ik, məkɪwafə i ia kwəti tɪnari, ²¹ tɪ nəri nə mə ik iərmama riti nojen səim rɪskai. Ikauvehi raka narimnari me sə iərməpə rɪnəmri, nənə mapeki

* 19:14: Jon 1:11 * 19:17: Luk 16:10

raka mwi nāvegīnien ia nāmhiēn sē ipkəpwei mhə.’

²² Mətə iāmə asori rīni pen tukwe in mə, ‘Ik iāmə ərəha. Ikamo tukwini ərəha nari miou. Nəgkiariēn atukw səim ro pui ik. Ik ikuvəukurən raka mə iou iərmama riti noien səiou riskai. Iakauvehi raka narimnari me sə iərməpə rīnəmri, nənə mapeki raka mwi nāvegīnien ia nāmhiēn sə iapkəpwei mhə. ²³ Mətə rəfo ikəpwəh nəmri penien səiou mane fwe ia pag? Kamo ipkəmri pen kə iapkuvehe mīpkuvehi ihī mane səiou mīne sə rəkʷaku pag rukwəhi.’

²⁴ Nənə iāmə asori rīni pen tī səməme kamhərer ia kwopun nəha mə, ‘Həuvehi raka silin nəha kīno ia kol ia rəgīn mhəuvei pen m iərmama sə rauvehi silin me kīno ia kol irəha pam ten.’

²⁵ Mīregi irəha hənī pen tukwe in mə, ‘Iāmə Asori! Mətə in ruvəuvehi raka ten.’

²⁶* Mīregi iāmə asori rīni mə, ‘Takani pehe tukumiaha i iərmama sə kuvei pen nari riti min, ro wok irə, tukuvei pen sə rəkʷaku min. Mətə iərmama sə kuvei pen nari riti min, ro nəri auər a irə, tukuvehi raka pam tukwe. ²⁷ Mətə nərmama me nəha səməme həmwəki iou, mhəpwəh nokeikeiēn mə takərimənu ia nīrəha, həuvehi irəha mhəuvehe ia nənimek, nənə mhousi əpune irəha.’ ”

Iesu revən ia Jerusalem

²⁸ Iesu rīni pam nəgkiariēn me nəha, mərari, mautə mamevən fwe ia Jerusalem. In rakupwən nərmama me kamhəkurirə. ²⁹ Nəpīn rier pen ia təkūər nəha nəghīn nə Təkūər Olif ipaka tī rukwənu

* **19:26:** Mat 13:12, Luk 8:18

mi nəha Petfas mine Petani, rərhi pen iərmama kəru səvənhi, ³⁰ mini mə, “Kimirau tirouevən ia rukwənu nəha samarəti pen i. Nəp̄in tirouapirapw fwe ik̄in, tirouətə kwəti togki riti k̄inəkwi tərini, iərmama r̄ipkəkure raka mhə irə. Tiroufi raka nari irə, rouəsigi rouvehe ia kwopun i. ³¹ Trini minuə iərmama riti rəres kimirau mə, ‘Rəfo iroufi raka nari irə?’ tirouni pen tukwe in mə, ‘Iərimənu səkitaha raməres i.’ ”

³² *Ro iam̄inhi irə, iərmama mi nəha Iesu rərhi pen irau, krouevən rouətoni narimnari me pam rosi in riməni pen ti nirau i. ³³ Nəp̄in kroufi raka nari ia kwəti togki nəha, iərmama səvənhi nəha kwəti togki r̄ini pen ti nirau i mə, “Rəfo iroufi raka nari irə?”

³⁴ Miregi krouni mə, “Iərimənu səkitaha raməres i.”

³⁵ Nənə krouəsigi kwəti togki nəha rouvehe ti Iesu, rouəpənə pen kot mi səvənrau ia təkuren, nənə rouasitu ia Iesu rəputə məkure irə. ³⁶ *Nəp̄in in rəkure ia kwəti togki nəha mamevən, nərmama həpənə pen kot me səvənraha ia suatuk. ³⁷ Nəp̄in Iesu rameiwaiu ia Təkuər Olif, minamevən ipaka ti Jesrusalem, nərmama me pam səvənhi həp̄ik anan, hənamagien, mamhəkwein əpwəmwis, mamhəgnəgini Kumwesən ti n̄imtətien asori me hənətoni, ³⁸ *mamhəni mə,

“Səgnəgini kig i rauvehe ia nəghi Iərimənu səkitaha!

Nəmər̄inuien fwe ia neiai.

Kauvehi utə nəghi Kumwesən fwe irənhə anan!”

---

* **19:32:** Luk 22:13   * **19:36:** 2King 9:13   * **19:38:** Luk 2:14

39 Ia nəpɪn nəha Farisi me nepwɪn ia reri nərmama həni pen ti Iesu i mə, “Iahatən. Nise əknekɪn səim me nərmama mə tuhafafa.”

40 Miregi Iesu rini mə, “Iakani pehe tukumi-aha i. Trini minuə irəha hafafa, kəruətərei me i tuhəkwein əpwəmwis.”

Iesu ramapi ti Jerusalem

41 *Nəpɪn Iesu ruvehe ipaka ti taon nəha Jerusalem mətoni, ramapi ti nərmama me ikin,

42 *mini mə, “Rosi ko ramo kimiaha hiəukurən ipwet i narimnari me sə trəmri nəmərɪnuien, mətə təkwtəkɰuni mine kamhərkɰafə ko kimiaha hiəpkətoni mhə.

43 Mətə nəpɪn nəha rauvehe nərmama səməme haməmwəki kimiaha tuhəuvehe mheikurkurau ia kimiaha. Naruagən me səvənraha tuheri tɪprənə mhərkurau ia taon səkimiaha mhəkure tukuahag ia kimiaha.

44 *Irəha tuhousi testesi nimwə me səkimiaha, mharə mhousi əpune pam mwi kimiaha ia kwopun i. Ko irəha həpkəpwəh mhə kəpwier riti raməkure əknekɪn ia riti, ti nəri nə mə Kumwesən ruvəuvehe raka mə truvehimiru kimiaha, mətə kimiaha hiəpkətə sas mhə ia nəpɪn nəha.”

Iesu revən ia nimwə səvəi Kumwesən

45 Nənə Iesu revən ia nimwə səvəi Kumwesən, minaməkoui irapw nərmama səməme kamhəmri pen nəmri nari ia narimnari me mə tukuvehi nənimen, 46 mini pen ti nirəha i mə, “Kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan minuə ‘Nimwə səiou tro nimwəfwaki irə.’ Mətə kimiaha hiəno ruvəuvehe kwopun rakres me kamhərkɰafə ikin.”

* 19:41: Jon 11:35 * 19:42: Aes 6:9-10, Mat 13:14, Rom 11:8

* 19:44: Luk 21:6, 1:68

47 *Ia nəpɪn me Iesu ramevən ia nimwə səvəi Kumwesən, mamahatən nərmama me. Pris asori me mine nahatən me səvəi Loa mine nəmə asori me nepwɪn mwi səvəi nəkur Isrel hokeikei mə tuhousi əpune in. 48 *Mətə riskai ti nirəha. Ko həpkətoni mhə suatuk riti ti noien ti nəri nə mə nərmama me pam hokeikei pik mə tuhətərig ia nəgkiariien me səvənhi.

20

Nəmə asori me həres Iesu mə sin rıməuvei pen nasoriien min

1 Nəpɪn riti, Iesu ramahatən nərmama ia nimwə səvəi Kumwesən, maməvisau nəgkiariien amasan minraha, nənə pris asori me mine nahatən me səvəi Loa mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel həuvehe, 2 mhəni pen tukwe in mə, “Ni pehe tukumaha i. Ikamo narimnari me i ia nəkwai sin, uə sin rəsəni ik mə tiko narimnari me i?”

3 Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Iou mwi takəres kimiaha nəresien riti. Həni pehe tukw iou i. 4 Fwe kupwən sin rərhi pehe Jon mə tro paptəes ia nərmama, Kumwesən uə iərmama riti?”

5 Nənə irəha həgkiari pəri, mamhəni mə, “Tsəfni irə i? Tuko səni mə Kumwesən rərhi pehe Jon Iesu trini pehe tukutaha i mə ‘Ro iamɪnhi irə rəfo kimiaha hiəpwəh niniiien nɪpərhiienien ia nəgkiariien səvəi Jon?’ 6 Mətə tuko səni mə iərmama riti rərhi pehe Jon, nərmama me pam i tuhəkwi əpune kitaha ia kəruətərei me, ti nəri nə

---

* 19:47: Luk 21:37, 22:53, Jon 18:20   * 19:48: Mat 21:46, Mak 14:1-2, Luk 20:19

mə irəha kambahəni nɪpərhiēnien ia Jon mə in profet riti.”

⁷ Ro pen irəha həni pen tɪ Iesu i mə, “Kɪmaha iahəreirei mə sin rərhi pehe Jon mə tro paptaes ia nərmmama.”

⁸ Mɪregi Iesu rɪni pen tɪ nɪrəha i mə, “Iou mwi ko iakəpwəh nɪniēn tukumiaha i mə iakamo narimnari me i ia nəkwai sin.”

Iesu rusipekɪn ia iəmə asori riti mɪne nɪmei krep səvənhɪ

⁹ *Iesu rɪnaməgkiari m nərmmama mɪni irapw nusipekɪnien riti tɪ nɪrəha i, mɪni mə, “Iəmə asori riti rəpwei nəkwus nəha krep ia nəmhien səvənhɪ, məpwei pam, nənə məseni nərmmama nɛpwin həuvehe mhətui tɪ nɪmei krep səvənhɪ. Irəha tuhəmhɪ ikin, mhəsi kwənkwai krep, mhəuai, mhəuvei pen nɪpərɪn m iəmə asori. Iəmə asori rəmri nɪmei krep səvənhɪ ia rəgɪnraha, mier mevən ia tənə əpə iti marə kɪni tui fwe ikin.

¹⁰ *Nəpɪn kwənkwai krep rɪmruə, iəmə asori rərhi pen iərmama riti sə ramo tukwini nari min revən mətə nəmə hamətui tɪ nɪmei krep səvənhɪ mə tuhəuvei pen nukwai krep me nɛpwin min. Mətə nəmə kambahətui tɪ krep həuəsi iəmə nəha, mhərhi pen i ramevən, mhəpwəh nuvei penien nari riti min. ¹¹ Nənə iəmə asori rərhi pen mwi iərmama riti mwi sə ramo tukwini nari min revən. Mətə ho rəmwhen a mwi irə, mhəuəsi in, mho naurisien min, mhərhi pen in rɪrərɪg, mhəpwəh nuvei penien nari riti min. ¹² Nənə iəmə asori rərari mərhi pen sə ro kahar irə revən. Sə nəha mwi həuəsi in nɪpwrən me rəpəruəpəruə, mhərarki irapw i.

* 20:9: Aes 5:1 * 20:10: 2Kron 36:15-16

13 Ia nəpɪn nəha iəmə asori səvəi nimeɪ krep rini mə, ‘Takəfo i? Ramasan mə pwəh iakərhi pen nərik keikei. Irəha tuhətoni, mhəsiai in.’

14 Mətə nəpɪn nəmə me nəha hətoni tini iəmə asori rauvehe, həni pen ti nirəha me i mə, ‘Kwa tini iəmə asori nəha. Nəpɪn tata səvənhi tremhə, nəmhien i ruvehe mo səvənhi. Pwəh sousi əpune nənə nəmhien səvənhi truvehe mo səkitaha i.’ 15 Nənə irəha həkwtəmhiri, mhousi əpune, mhərarki irapw ia tanirua.

Ro iamɪnhi irə iəmə asori səvəi nimeɪ krep trəfo ia nəmə me nəha? 16 In truvehe, mousi əpune irəha, nənə məseni pen nimeɪ krep səvənhi ia rəgi nərməpə.”

Nəpɪn nərmama me həregi nəgkiariien nəha, həni mə, “Rekəm. Ko ripko mhə iamɪnhi.”

17 Mətə Iesu rəti pen mətə irəha mɪni mə, “Mə tripko mhə iamɪnhi nəfe nɪpwrai nəgkiariien i kɪmərəi pen ia Nəkukuə Ikinan?

‘Kəruətərei nəha nəmə kəmhəuvrhəkin nimwə hənuə rərəha, mhəpwəh,

təkwtəkɰuni nəha ruvəuvehe mɪno
kəruətərei sə rəpi raka pam kəruətərei
me,

məkwtəmhiri əknekɪn pam nimwə.

18 *Iərmama sə trimwei pen ia kəruətərei nəha,
nikəkɪn me trərkwəpɪrəkɰwəpɪr.

Trini mɪnuə kəruətərei nəha rimwei pen ia
iərmama riti,
iərmama nəha tripwarɪspwarɪs.’ ”

Nəresien ia nikaren səvəi nəmri takis

19 *Nahatən me səvəi Loa mɪne pris asori me

* 20:18: Aes 8:14-15 * 20:19: Luk 19:47-48

hənuə tuhəkwtəmhiri a Iesu ia nəpɪn nəha tɪ nəri nə mə həregi mə in rɪni nusipekɪniən nəha muəsi irəha i, mətə hənhekɪr a nərmama.

²⁰ *Ro pen irəha kamhətə amasan in, mhərhi pen nərmama nepwɪn sə kamhətə afafa nari həuvən mə tuheikuə ia Iesu mhəres pen nəresien me nepwɪn min. Nəmə asori me hokeikei mə Iesu trəfwəkour ia nəgkiariien səvənhi, nənə irəha həukurən nəkwtəmhiriiən in tukwe, nənə mhəuvei pen in ia rəgi iəmə Rom sə rauvehi nasoriiən mamərɪmənəu ia kwopun nəha. ²¹ Nəmə me nəha sə kamhətə afafa nari həuvən mhəres pen Iesu i mə, “Iahatən. Kɪmaha iahəukurən mə nəgkiariien me səim sə ikamahatən nərmama me irə ratukwatukw. Ipkopəiti mhə ia nərmama me nepwɪn, mətə ikamahatən pərhiən suatuk sə Kumwesən rokeikei mə nərmama tuhesi pen.

²² Ro iamɪnhi irə tiko mɪni pehe ro tukumaha i nətərɪgiiən səim. Ratukwatukw ia Loa səkɪtaha mə tsərəkə pen nəmri takis m Kig Sisa uə rekəm?”

²³ Mətə Iesu ruvəukurən raka mə irəha kamheikuə a, mamhəres nəresien nəha mə in trəfwəkour ia nəgkiariien səvənhi. Ro pen in rɪni pen tɪ nɪrəha i mɪnuə, ²⁴ “Həuvei pehe silin riti pwəh iakətə ro. Nənɪmwi iərmama sin i ia silin? Nənə nəghi sin i?”

Miregi irəha həni mə, “Nənɪmwi Kig Sisa mɪne nəghi Kig Sisa.”

²⁵ Miregi Iesu rɪni pen tɪ nɪrəha i mə, “Iənhi irə, narimnari me səvəi Kig Sisa hiəuvei pen m Kig Sisa. Narimnari me səvəi Kumwesən hiəuvei pen m Kumwesən.”

---

* **20:20:** Luk 11:54

²⁶ Nənə irəha ko həpkəkwtəmhiri mhə Iesu ia nəmri nərmama ti nəri nə mə rīpkəfwəkour mhə ia nəgkiariien səvənhi. Mətə hərkərinari ia nəgkiariien səvənhi, nənə mhəuvehe mhəpnəpen.

Nəresien ia nīkaren səvəi nərmama səməme həuvamhə

²⁷ Satusi me nepwīn həuvehe ti Iesu. (Satusi me irəha kamhəni mə iərmama sə ruvamhə ko rīpkətui mhə mwi.) ²⁸ Irəha həuvehe mhəres in nəresien riti, mhəni mə, “Iahatən. Moses rīmərari pen ia Loa səkītaha mə trīni mīnuə iərman riti remhə, məpwəh səvənhi pran, mətə tīnīnrau riwən, piəvi iərman nəha traməkeikei miri pran nəha rouərəhi nəkwərhakwərha me, rouəsīhagin piəvi iamə nəha. ²⁹ Mətə nərman sefen, irəha piəvnraha me. Sə rasori riri pran riti, rouəpwəh nərəhiien iəkunouihi riti, remhə, məpwəh səvənhi pran. ³⁰ Piəvni sə resi pen in mwi ro mwi iamīnhi irə. ³¹ Nənə piəvni sə ro kahar, mamevən meste irəha pam sefen həiri prən nəha, mhəmhə pam. ³² Nənə prən nəha rəpwəh nərəhiien iəkunouihi riti, memhə mwi. ³³ Ni pehe ro tukumaha i. Ia nəpīn nəha Kumwesən tro nərmama hətui mwi ia nemhəien, prən nəha səvəi sīn ia nərman me nəha sefen, ti nəri nə mə irəha pam həməiri in?”

³⁴ Miregi Iesu rini pen ti nīrəha i mə, “Ia nītətə ipwet mīne nərman kamhəiri nīpran, nīpran kamhesi pen nərman. ³⁵ Mətə ia nītətə vi sə truvehe, nərman mīne nīpran me tuhəpwəh noien iamīnha irə. Nərman mīne nīpran səməme Kumwesən trətə irəha mə hatukwatukw tuhətui mwi ia nemhəien, nənə mharə ia nītətə vi nəha.

36 *Irəha tuhəpwəh nemhəien mwi ti nəri nə mə irəha həmwəhen ia nagelo me. Irəha nīpwnəti Kumwesən me ti nəri nə mə in ro irəha hətui mwi ia nemhəien. 37 Mətə Moses in mwi rīnahatən mə nərmama səməme həuvamhə tuhətui mwi. Ia kwopi nəgkiariien sə raməgkiari ia nei nəha napw rauək irə mətə rīpkahi əmwesi mhə, Moses rīnəkwein Iərimənu mīni mə in Kumwesən səvəi Epraham mīne Kumwesən səvəi Aesak mīne Kumwesən səvəi Jekop. 38 *Nəgkiariien nəha ramahatən pen mə Kumwesən rīpkə mhə in Kumwesən səvəi nərmama me səməme həuvamhə, mətə in Kumwesən səvəi nərmama me səməme kamhəmīru. Ro iamīnhi irə ti nəri nə mə ia nənimen nərmama me pam kamhəmīru.”

39 Ia nəpīn nəha nahatən me nepwīn səvəi Loa həni mə, “Iahatən. Nəgkiariien səim ratukwatukw.” 40 Irəha həni iamīnhi irə ti nəri nə mə Satusi me hənauris, ko həpwəh nəresien nari riti mwi min.

Kristo in tīni sin?

41 Mətə Iesu rīni pen ti nīrəha i mə, “Rəfo kamīni mə Kristo in tīni Kig Tevit? 42 Kig Tevit atukwatukw rīməni ia Nəkukuə Ol Sam mə,

‘Kumwesən rīni pen ti Iərimənu səiou mə,

Əkure ia nīkarek mwatuk,

43 meste tako nərmama səməme haməmwəki ik həuvehe,

tikərpwi utə tīpage nīsum mi ia nīrəha.’

44 Ia nəgkiariien nəha Kig Tevit rīnəkwein Kristo mə Iərimənu səvənhī. Mə ro iamīnhi irə rəfo kamīni mə in tīni Kig Tevit?”

* 20:36: 1Jon 3:1-2   * 20:38: Rom 14:8-9

Nərmama səvəi Iesu tuhaməkeikei mhəsiari ti nahatən me səvəi Loa

⁴⁵ Nəp̄in nərmama me pam kamhətərig irə, Iesu r̄ini pen ti nərmama me səvənhi minuə,
⁴⁶ “K̄imiaha tihaməkeikei mhəsiari ti nahatən me səvəi Loa. Irəha hokeikei mə tuharkahu ia karkahu əpwəmwiis me, mamhan. Ia kwopun kamomaket me ikin hokeikei mə nərmama tuhəkwein irəha ia nisaiien. Ia nəkwai nimwəfwaki me səvəi nəkur Isrel hokeikei mə tuhəkure ia kwopun amasan me. Ia nəveginien asori me hokeikei mə tuhəkure ia kwopun kamsiai nəmə asori me ikin. ⁴⁷ Irəha kamheikuə ia n̄ipran me səməmə nərman me səvənraha həuvamhə, mamhakres narimnari me səvənraha, nənə mamho mwi nəfwakiiien əpwəmwiis me mə nərmama tuhətoni həsiai irəha tukwe. Kumwesən trərpw̄in noien ərəha me səvənraha rasori mwi.”

21

Pran riti ruvei pen səvənhi mane sampam m Kumwesən

¹ Iesu r̄əti pen mətoni nərmama nautə səvənraha rasori kamherukw pen mane me səvənraha ia kwopun kamerukw pen mane m Kumwesən ikin.
² Ia nəp̄in nəha pran riti ruvehe. Prən nəha iərman səvənhi remhə məpwəh in. Nautə səvənhi riwən. Ruvehe merukw pen silin ouih̄i mi kəru.

Iesu r̄ətoni, ³ *mini mə, “Iakani n̄ipərhiēnien tukumiaha i prən i nautə səvənhi riwən iərman səvənhi remhə məpwəh in rerukw pen mane rasori məpi raka nərmama me pam nəha. ⁴ Iakani iam̄inhi irə ti nəri nə mə nərmama me nəha nautə

* 21:3: 2Kor 8:12

səvənraha rasori. Həuvehi raka nīpərīn a mhəuvei pen m Kumwesən. Mətə prən i nautə səvənhi riwən ruvei pen mane me pam səvənhi sə truvehi nəveginien irə.”

Iesu rəgkiari ia nimwə səvəi Kumwesən

⁵ Nərmama nepwīn səvəi Iesu kamhəgkiari ia nimwə səvəi Kumwesən, mamhəni mə ramanan pik ti nəri nə mə kīno ia kəruətərei amasan me mine narimnari amasan me kiməuvei pen m Kumwesən. Nənə Iesu rīni mə, ⁶ * “Narimnari me i kimiaha hiamətoni, tukamevən tukousi testesi pam, kəruətərei riti ko rəpwəh nərər əknekīnien ia riti.”

⁷ Miregi irəha həres pen in mə, “Iahatən. Narimnari me i tuhəuvehe tinesən? Nəfe nīmətien truvehe mahatən pen mə nəpīn səvəi narimnari me i ruvəuvehe ipaka?”

⁸ Miregi Iesu rīni mə, “Kimiaha tihaməsiari kamo iərmama riti reikuə ia kimiaha. Nərmama həpik tuhəuvehe ia nəghik, mhəni mə irəha Kristo, mhəni mwi mə nəpīn səvəi narimnari me i ruvəuvehe ipaka. Mətə kimiaha tihəpwəh nukurirəien ia nirəha. ⁹ Kimiaha tihəregi nərmama tuhəvisau ia naruagənien me səməme nərmama kamho ia nirəha me, mamho mwi ia nərmama səməme kamhərimənu. Nəpīn tihəregi, tihəpwəh nehekīrien, ti nəri nə mə nəri nəha traməkeikei mukupwən muvehe, mətə rīpko mhə ihī nəpīn sampam.”

¹⁰ Iesu rarə mini pen mwi ti nirəha i mə, “Nərmama ia kwənəkwus riti tuhəskəmter mharuagən irəha nərmama ia kwənəkwus əpə.

---

* 21:6: Luk 19:44

Nərmama səvəi kig riti tuhəskəmter mharuagən irəha nərmama səvəi kig əpə. ¹¹ Nimwnimwien asori me tuhəkiu. Ia kwopun me nepwɪn nukumhə trahi nərmama. Nemhəien skai me tuhəuvehe mhouraha nərmama. Nənə narimnari me nərmama tuhətoni həhekɪr i mine nɪmtətien asori me tuhəku pen ia nɪmagouagou.

¹² Mətə nəpɪn narimnari me nəha həpkuvehe mhə ihi, nərmama tuhəkwtəmhiri kimiaha ia rəginraha, mhometə kimiaha. Irəha tuhəuvei pen kimiaha ia rəgi nəmə asori me ia nəkwai nɪmwəfwaki me səvəi nəkur Isrel. Tɪ nəri nə mə kimiaha nərmama me səiou, nəmə asori me nəha tuhəuvehi puvnɪmwə kimiaha ia kalapus, nənə mhərpwi irapw kimiaha ia nəmri kig me mine nəmri nərmama səməme kamhərimənu. ¹³ In i nəpɪn səkimiaha tihəni irapw nəgkiariien amasan səiou irə. ¹⁴ *Ro iamɪnhi irə mine kimiaha tihəpwəh nətərig pɪkien ia nəfe nəgkiariien səkimiaha tihəni pen tɪ nɪrəha i. ¹⁵ *Iou takuvei pehe nəgkiariien mine nukurənien m kimiaha. Nərmama me nəha səməme kamhəmwəki kimiaha tuhəregi nəgkiariien me səkimiaha, irəha riti ko rɪpkousi raka mhə, uə trɪni neikuəien irə. ¹⁶ *Tata me mine mama me səkimiaha me, mine piəvmiaha me, mine nərmama ia kwənəkwus me səkimiaha me, mine kimiaha me nepwɪn tuhəuvei pen kimiaha ia rəgi nərmama səməme haməmwəki kimiaha. Nənə irəha tuhousi əpune kimiaha nepwɪn. ¹⁷ Nərmama me pam tuhəmwəki kimiaha tɪ nəri nə mə kimiaha nərmama me

---

* **21:14:** Luk 12:11-12   * **21:15:** Wok Me 6:10   * **21:16:** Mat 10:21-22

səiou. 18 *Mətə nīmwai nukwənemiaha nə ia kəmkapwəmiaha kuatia ia nirəha triḗkiwən mhə. 19 *Kimiaha tihaməkeikei mhərer əknekīn ia nahatətəien səkimiaha. Ia noien i tihəuvehi nīmīruien.”

Naruagən me səvəi nəkur Rom tuhəuvehe mhouraha Jerusalem

20 “Mətə nəḗin kimiaha tihətoni naruagən me həḗik həuvehe mheikurkurau ia Jerusalem, tihaməkeikei mhəukurən mə triḗko mhə tui nənə irəha tuhouraha pam kwopun i. 21 Ia nəḗin nəha, nərmama ia tənə Jutia tuhaməkeikei mhap mhəuvən ia təkueḗ me. Səməme kamharə ia nəkwai taon i tuhaməkeikei mhəier. Nənə səməme kamharə iruə tuhəpwəh nuvniwə peheien mwi irə. 22 *Nəḗin nəha in nəḗin sə Kumwesən trəḗpwīn noien ərəha me irə, mo nəgkiariien me pam səməme kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan həuvehe mhəukuə. 23 *Trəḗrəha anan ti nīḗran me səməme tuhəḗəmpəḗm mīne səməme tuhaməuvei pen kənunu m nəkwərhakwərha əmtəmetə me ia nəḗin nəha, ti nəri nə mə nəmisəien asori treste tiḗrənə i. Niemaha səvəi Kumwesən trəuiui nərmama me ia kwopun i. 24 *Tukəḗi əḗpune nəḗwīn ia nau, nənə kəkwtəmhiri nəḗwīn kuvehi irəha həuvən mho slef me ia nirəha ia tənəmtənə me. Nənə nərmama riḗko mhə irəha nəkur Isrel tuhavən testesi Jerusalem, mhərimənu ia nəkur

---

* **21:18:** 1Saml 14:45, Luk 12:7   * **21:19:** Hip 10:36   * **21:22:**
 Dut 32:35, Jer 5:29, 46:10, Hos 9:7   * **21:23:** 1Kor 7:26   * **21:24:**
 Esra 9:7, Sam 79:1, Aes 63:18, Rom 11:25, Rev 11:2

me ik̄in meste n̄əp̄in s̄əv̄ai n̄ərmama r̄ipko mh̄ə ir̄əha n̄əkur Isrel tro sampam.”

Īm̄əti Īərmama truvehe mw̄i

²⁵ * “N̄ən̄ə n̄im̄t̄ətien me tuh̄əuku pen ia meri, m̄əkw̄ə, m̄ine k̄əm̄əhau me. Ia t̄əkure t̄ipr̄ən̄ə i n̄ərmama ia t̄ən̄əmt̄ən̄ə me tuh̄əhek̄ir, mh̄əreirei t̄i n̄əri n̄ə m̄ə t̄əsi ram̄ərk̄w̄əpahar p̄ik, mamo peiau peiau asori me. ²⁶ N̄ərmama tuh̄ətoni n̄əf̄e truvehe meste t̄ipr̄ən̄ə i, n̄ən̄ə h̄əhek̄ir p̄ik, m̄hemh̄ə rasi tukwe. Narimnari me ia n̄im̄agouagou h̄əskai p̄ik, Kumwes̄ən tr̄ikiukiu ia nir̄əha. ²⁷ * Ia n̄əp̄in n̄əha ir̄əha tuh̄ətoni iou, Īm̄əti Īərmama, ia reri n̄əpūə riti, iakauvehe ia n̄iskaiien m̄ine nukuraanien asori. ²⁸ * N̄əp̄in k̄im̄iaha tih̄ətoni narimnari me n̄əha h̄ən̄am̄əier pehe, tih̄ərer atukwatukw, mh̄əkw̄ət̄ə, t̄i n̄əri n̄ə m̄ə n̄əp̄in s̄əkim̄iaha s̄ə takeiv-inari nari ia k̄im̄iaha ruv̄əuvehe ipaka.”

Iesu rusipek̄in ia nei niem̄is

²⁹ N̄ən̄ə Iesu r̄ini nusipek̄inien riti t̄i nir̄əha i m̄ə, “H̄ət̄ə ro nei niem̄is m̄ine nei me pam. ³⁰ N̄əp̄in h̄ən̄am̄əp̄irp̄ir k̄im̄iaha hīətoni mh̄əukur̄ən m̄ə n̄əp̄in s̄əv̄ai n̄əpn̄əpanien ruv̄əuvehe ipaka. ³¹ R̄əm̄when a mw̄i, n̄əp̄in k̄im̄iaha tih̄ətoni narimnari me i h̄ən̄am̄əier pehe, tih̄əukur̄ən m̄ə n̄it̄ət̄ə s̄ə Kumwes̄ən ram̄ərim̄ənu ir̄ə ruv̄əuvehe ipaka.

³² Iakani n̄ip̄ər̄hienien tukumiaha i m̄ə n̄ərmama s̄əm̄əme kamh̄əm̄iru t̄əkw̄t̄əkw̄uni m̄ine tuh̄əpw̄əh nemh̄ə pamien meste narimnari me

---

* **21:25:** Sam 46:2-3, Sam 65:7-8   * **21:27:** Dan 7:13, Mat 26:64,
Rev 1:7   * **21:28:** Rom 13:11

pam i hæier pehe. ³³ *Neiai mine tīprənə trouiwən, mətə nægkariien me səiou tuhəpkiwən mhə.”

Nərmama tuhaməkeikei mhətui amasan mhəpwəh napriien

³⁴ *Nənə Iesu rini mə, “Mətə kimiaha tihaməkeikei mhəsiari, mhəpwəh nourahaien nəpīn səkimiaha ia noien lafet me, uə ia nənīmwiien nənīmwiien skai mhakonə irə, uə ia nətərig pikien ia narəien səkimiaha ia tīprənə i. Rərəha nəpīn nəha səiou truvehē məsgatukw ia kimiaha rəmwhen kwənkru ruəsi kimiaha.

³⁵ Iakani iamīnhi irə ti nəri nə mə nəpīn nəha treste nərmama pam ia təkure tīprənə i. ³⁶ *Mətə ia nəpīn me kimiaha tihaməkeikei mhətui amasan, mhəpwəh napriien. Tihəfwaki mə nəpīn narimnari me nəha truvehē irə niskaiien səkimiaha trəmwhen ti narakaiien irə, nənə mhərer ia nənimek, Iou Iəməti Iərmama.”

³⁷ *Ia nəpīn me pam Iesu ramahatən nərmama ia nimwə səvəi Kumwesən, mətə ia nəpīn rier ia taon, mevən mapri ia Təkuər Olif. ³⁸ Nənə ia nəpnəpīn anan nərmama me həuvehe mwi tukwe fwe ia nimwə səvəi Kumwesən mə tuhətərig in.

22

Nəmə asori me hərai sun mə tuhəkwtəmhiri Iesu

¹ Nəveginien asori nəha nəkur Isrel kamhani bred sə yis riwən irə ruvəuvehe ipaka. Nəveginien asori nəha nəghīn nə Pasova. ² *Pris asori me

* **21:33:** Luk 16:17   * **21:34:** Mat 24:48-50, Mak 4:19, Luk 17:27,

1Tes 5:3   * **21:36:** Mak 13:33, Rev 6:17   * **21:37:** Luk 19:47

* **22:2:** Luk 20:19

mine nahatən me səvəi Loa kamhətui suatuk riti mə tuhəuvən afafa mhousi əpune Iesu ti nəri nə mə kamhhekir nərmama. ³*Ia nəp̄in nəha Setan ruvn-imwə ia reri Jutas, iəmə nəha kani mwi in mə Iskar-iot, in riti ia nərmama me twelef səvəi Iesu. ⁴Nənə Jutas rəpwəh irəha mevən ti pris asori me mine nəmə asori me səvəi naruagən me sə kamhətui ti nimwə səvəi Kumwesən, mægkiari mīnraha mīni mə rukurən nətuiien suatuk riti ti nuvei penien Iesu ia rəginraha. ⁵Nəp̄in irəha həregi, rerinraha ragien. Həni simw̄in mə tuhəuvei pen mane min. ⁶Ro pen Jutas rəsəni, nənə mīnamətui nəp̄in riti nərmama həiwən irə mə truvei pen Iesu ia rəginraha.

Iesu raməpnəpenə mə trəni nəveginien səvəi Pasova

⁷*Nəveginien asori nəha nəkur Isrel kamhani bred sə yis riwən irə ruvəuvehe. Ia nəp̄in nəha kamhousi əpune kwəti sipsip me səvəi Pasova. ⁸Ro pen Iesu rərhi pen Pita mine Jon, mīni mə, “Rouevən, rouəpnəpenə ia nəveginien səvəi Pasova sənətaha, pwəh sani.”

⁹Miregi krouni pen tukwe in mə, “Ikokeikei mə kimirau trouəpnəpenə irə pəku?”

¹⁰Miregi in rini pen ti nirau i mə, “Rouregi ro. Nəp̄in kimirau tirouier pen fwe ia taon, iərman riti trəpi raka kimirau ia suatuk, mauvehi tikinari riti nui rukuər irə. Iroukurirə pen in rouuvnimwə ia nimwə nəha in truvnimwə irə, ¹¹nənə rouni pen ti iəmə asori səvəi nimwə nəha mə, ‘Iahatən səkītaha rani pehe tukw ik i mə nimwə əfo nəha

* 22:3: Jon 13:2,27   * 22:7: Eks 12:1-27

tahani pəri nəveginien səvəi Pasova kımaha səiou me nərmama me ikin? ¹² Nənə in triri kımirau mevən fwe irənhə ia nimwə nəha mahatən rum asori riti. Narimnari me pam hənəmak raka fwe ikin. Ia rum nəha kımirau tirouəpnəpenə tuku-taha.”

¹³ *Nənə irau krouevən rouətə narimnari me pam rosi Iesu rıməni pen ti nirau i. Nənə krouəpnəpenə ia nəveginien səvəi Pasova.

Iesu raməni nari irəha nərmama me səvənhi

¹⁴ Nəpın səvəi nəniien nari ruvəuvehe. Iesu rəkure ia kwopun kaməni nari ikin irəha aposol me səvənhi. ¹⁵ Ia nəpın nəha in rini pen ti nirəha i mə, “Iakinokeikei pik mə kurirə ko nəmisəien miou, takukupwən məni nəveginien i səvəi Pasova kitaha m kımiaha. ¹⁶ *Iakani pehe tukumiaha i iou tapkəni mhə mwi nəveginien səvəi Pasova meste nıpwrai nəveginien i truvehe mukuə ia nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə.”

¹⁷ Nənə Iesu ruvehi kap waen, məfwaki mini vivi Kumwesən tukwe, nənə mini mə, “Kımiaha pam tuhəuvehi nəri, mhənimwi. ¹⁸ Iakani pehe tukumiaha i ipwet mine mamevən tapkənimwi mhə mwi waen meste nitətə sə Kumwesən ramərimənu irə truvehe.”

¹⁹ *Kurirə irə in ruvehi bred, məfwaki mini vivi Kumwesən tukwe, nənə məkwsen, muvei pen mınraha, mini mə, “In i nıpwrak sə takuvei pen tukumiaha. Kımiaha tihaməkeikei mamho iamınhi irə mə rerımiaha ramrhi iou.”

²⁰ Rəmwhen a mwi nəpın irəha hənani raka nari, Iesu ruvehi kap waen, mini mə, “Kap i

---

* **22:13:** Luk 19:32   * **22:16:** Luk 13:29   * **22:19:** Luk 24:30

in i nægkiariien vi sǽvǽi Kumwesǽn. Nítek sǽ traiu tukumiaha trǽrihi tǽrini ǽknekín nægkiariien nǽha. ²¹ *Mǽtǽ hǽregi ro. Iǽrmama sǽ truvei pen iou ia rǽgi nǽrmama sǽmǽme kamhǽmwǽki iou ramǽkure kímrau mín. ²² Iou, Iǽmǽti Iǽrmama, takamǽkeikei memhǽ rǽmwhen kímǽrfi mǽ tuko ia nirak, mǽtǽ trǽrǽha anan tí iǽrmama sǽ truvei pen iou ia rǽgi nǽrmama sǽmǽme kamhǽmwǽki iou.” ²³ Nǽpín Iesu ríni nægkiariien nǽha, irǽha hǽnamǽres irǽha me i mǽ sin nǽha ia nirǽha tro iamínha irǽ míne.

Nǽrmama me sǽvǽi Iesu hǽres irǽha me mǽ sin ia nirǽha in rasori

²⁴ *Ia nǽpín nǽha nǽrmama me sǽvǽi Iesu hǽnamǽvisǽ múnraha me, mamhǽres irǽha me i mǽ sin ia nirǽha in rasori. ²⁵ *Nǽnǽ Iesu ríni pen tí nirǽha i mǽ, “Kíg me sǽvǽi nǽrmama me rípko mhǽ irǽha nǽkur Isrel kamhǽrimǽnu ia nirǽha. Sǽmǽme hasori ia nirǽha kani irǽha mǽ Nǽrmama sǽvǽi Nasituien. ²⁶ *Mǽtǽ kímiaha tíhǽpwǽh noien iamínha irǽ ia kímiaha me, rekǽm. Iǽrmama nǽha ia kímiaha in rasori tramǽkeikei muvehe mǽmwhen iǽrmama nǽha ia kímiaha nuk sǽvǽnhi rouihi. Nǽnǽ iǽrmama nǽha ia kímiaha in ramiri pen kímiaha ia suatuk sǽ tíhesi, tramǽkeikei muvehe mǽmwhen iǽrmama sǽ ramo tukwini nari m kímiaha. ²⁷ *Sin nǽha in rasori, iǽmǽ asori sǽ ramǽkure mamǽni nari uǽ sǽvǽnhi iotukwininari sǽ rasui raka nǽveginien sǽnǽni? Kímiaha híǽukurǽn mǽ iǽmǽ asori sǽ ramǽkure mamǽni nari in rasori. Mǽtǽ ia rerímiaha iou

* **22:21:** Sam 41:9, Jon 13:21-22 * **22:24:** Luk 9:46 * **22:25:**

Mat 20:25-27, Mak 10:42-45 * **22:26:** Mat 23:11, Mak 9:35

* **22:27:** Jon 13:12-15

iakamo rəmwhen iotukwininari sə rasui raka nəveginien sənəmiaha.

28 Kimiaha i hiəpkaƿ raka mhə ia nirak nəpɪn iakinərə ia nəəsəuuien me səiou. 29 *Ro pen rəmwhen ia Tata səiou rıməuvei pehe nasoriien miou mə takərimənu, iou mwi takuvei pehe nasoriien m kimiaha mə tihərimənu. 30 *Ia nitətə səiou sə takərimənu irə, kimiaha tihəkure ia tepol səiou, mhəvegin, mhənimwi, nənə mhəkure ia jea me, mhərimənu ia kwənəkwus me twelef səvəi nəkur Isrel.”

Iesu rini mə Saemon Pita trini m kahar mə in rireirei Iesu

31 *Saemon, Saemon. Regi ro! Setan rinəres raka Kumwesən i mə trəsəni pen kimiaha ia rəgin. In rokeikei mə truai kimiaha rəmwhen iərmama ruai nuni wit mine tekɪn. 32 *Mətə iakinəfwaki raka tukw ik mə nahatətəien səim trəpwəh nimweiiien. Nənə nəpɪn tikrərig muvehe mwi tukw iou, tikaməkeikei mo nahatətəien səvəi piam me ruvehe miskai.”

33 *Miregi Pita rini pen tukwe in mə, “Iərimənu. Iakamərer mwatuk mə takuvnimwə ia kalapus krau mik, uə takemhə krau mik.”

34 Miregi Iesu rini mə, “Pita. Iakani pehe tukw ik i ia nəpɪn a i rəiə trəpwəh nakakaien meste tikini m kahar mə ikreirei iou.”

Nəgkariien ia Nəkukuə Ikinan traməkeikei muvehe mukuə

* 22:29: Luk 12:32   * 22:30: Mat 19:28   * 22:31: 2Kor 2:11

* 22:32: Jon 17:11,15,20, Sam 51:13   * 22:33: Luk 22:54

35 *Nənə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Fwe kupwən, nəpın iakinərhi pen kimiaha mə tihəuvən mhəvisau, hio rəmwhen iakiməni, hiəpwəh nuvehiien tənəripw sə hiaməvai pen mane uə tinari irə mine put me səkimiaha. Nənə rəfo? Nari riti riməiwən təni kimiaha?”

Miregi irəha həni mə, “Rekəm. Nari riti riwən.”

36 *Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Mətə təkwtəkwwuni trini minuə iərmama riti səvənhi fwe tənəripw sə ravai pen mane uə tinari irə, pwəh ruvehi. Nənə trini minuə iərmama riti səvənhi nau səvəi naruagənien riwən, pwəh rəmri pen nəmri nari ia kot səvənhi, muvehi riti irə. 37 *Iakani pehe tukumiaha i nəgkiariien i ia Nəkukuə Ikinan traməkeikei muvehe mukuə ia nirak. Rini minuə ‘Kəvsini pen in irəha nərmama səməme kamhərui loa.’ Nəgkiariien i kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan raməgkiari ia nirak, rinakuə nəha təkwtəkwwuni.”

38 Miregi irəha həni mə, “Iərimənu. Ətə ro! Nau kəru i səvəi naruagənien.”

Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Nəmwhen.”

Iesu raməfwaki ia Təkuər Olif

39 *Iesu rier ia taon, mevən ia Təkuər Olif rəmwhen ramo ia nəruarəv me pam. Nərmama me səvənhi kamhəkuriə in. 40 Nəpın in rapirapw ia kwopun nəha, rini pen ti nirəha i mə, “Kimiaha tihəfwaki mə tihəpwəh nimweiiien ia nərəhaien.”

41 Nənə in rəpwəh irəha mevən isipwın kwopti, minimwi nukurhun mi, məfwaki, 42 *mini mə, “Tata. Trini minuə ratukwatukw ia nətərigien

---

* 22:35: Luk 9:3, 10:4   * 22:36: Luk 22:49   * 22:37: Aes
53:12, Luk 22:52   * 22:39: Luk 21:37, Jon 18:1   * 22:42: Mat
6:10

səim, tikuvehi raka kap i pwəh iakəpwəh nənimwiien. Mətə tikəpwəh noien rəmwhen sə iakokeikei, tiko rəmwhen sə ikokeikei.”⁴³ Ia nəpɪn nəha agelo riti ruku pen ia neiai mier irapw ti Iesu mo in riskai mwi.⁴⁴ Nənə ti nəri nə mə Iesu riregi rərəha anan, rəfwaki əmisə mwi. Niseseien səvənhi ruvehe məmwhen ia netə sə rəmərəməri pen ia tiprənə.

⁴⁵ Nəpɪn in rəfwaki pam, miskəmter, mevən mwi ti nərmama me səvənhi, mətoni mə hənəpri ti nəri nə mə rerɪnraha rəpou.⁴⁶ In rini pen ti nirəha i mə, “Rəfo kimiaha hiəməpri? Hətui, mhəfwaki mə tihəpwəh nımweiien ia nərəhaien.”

Nərmama həkwtəmhiri Iesu

⁴⁷ Nəpɪn Iesu raməgkiari ihi, nərmama həpik həuvehe. Iəmə nəha, nəghɪn nə Jutas, riti ia twelef nərmama me səvəi Iesu, ramiri irəha. In ruvehe ipaka ti Iesu mə trakei min,⁴⁸ mətə Iesu rini pen tukwe in mə, “Jutas. Rəfo? Ikuə tiko pui iou, Iəməti Iərmama, ia nakeiien?”

⁴⁹ *Nəpɪn nərmama səməme kamhərer ipaka ti Iesu hətoni nəfe trukurirə mier pehe, həni mə, “Iərimənu. Kimaha tahəfo? Tahərai irəha ia nau me səkimaha me uərekəm?”⁵⁰ Nənə irəha riti rərai iərmama sə ramo tukwini nari m pris asori anan mərai raka nıkare nifregin mwatuk.

⁵¹ Mətə Iesu rini mə, “Nəmwhen nə!” Nənə mırəpi nifregin, momasan.

⁵² *Iesu rəgkiari m pris asori me, mine naruagən me nəha kamhətui ti nımwə səvəi Kumwesən, mine nəmə asori me səvəi nəkur Isrel səməme

* **22:49:** Luk 22:36   * **22:52:** Luk 22:37, Jon 7:30, 8:20, Kol 1:13

həuvehe mə tuhəkwtəmhiri in. In rini mə, “Rəfo hiaməuvehi nau me mine nīpərpəri nei me mamhəuvehe mə tihəkwtəmhiri iou iamīnhi irə? Nətərigien səkimiaha rinuə iou rakres riti uə?
⁵³ Nərineiv m neis mine kitaha miou samarə ia nəkwai nimwə səvəi Kumwesən. Rəfo hiəpwəh nəkwətəmhiriien iou ia rəgimīaha ia nəpīn nəha? Mətə in i nəpīn səkimiaha, nəpīn niskaiien səvəi nəpitəvien trərimənu ia kimiaha.”

Pita rini mə in rireirei Iesu

⁵⁴ *Ia nəpīn nəha nərmama me nəha həkwətəmhiri Iesu, mhəiri mhəuvən ia nimwə səvəi pris asori anan. Pita rakurirə, mətə rəpwəh nevənien ipaka. ⁵⁵ Nəpīn irəha həkwwumen pam napw riti ia nīkare nimwə nəha, mhəkure pəri, Pita raməkure irəha mīnraha. ⁵⁶ *Nənə pran riti sə ramo tukwini nari rətoni in raməkure ipaka ti napw. Ramətə amasan in, nənə mīni mə, “Iəmə i in mwi rinamavən pəri irau Iesu.”

⁵⁷ Mətə Pita rini mə, “Rekəm, prən i. Iakreirei iəmə nəha.”

⁵⁸ Nəpīn ouihi a rukurau, nənə iərmama riti mwi rətoni in mīni mə, “Ik riti mwi ia nīrəha.”

Mətə Pita rini mə, “Iəmə i, rīpko mhə iou.”

⁵⁹ Nəpīn ouihi a rəmwhen ia aoa riti rukurau, nənə iərmama riti mwi rəgkiari skai, mīni mə, “Nīpərhienien i. Iəmə i in mwi rinamavən pəri irau Iesu. Kwa in mwi iəmə Kalili nəha.”

⁶⁰ Mətə Pita rini mə, “Iəmə i, iakreirei nəfe i iakaməgkiari irə.” Təkwtəkwuni a mwi, nəpīn raməgkiari ihi, rəiə rakaka. ⁶¹ *Nənə Iərimənu

---

* **22:54:** Sam 31:11, Luk 22:33 * **22:56:** Wok Me 4:13 * **22:61:** Luk 22:34

sakitaha ruvsini, mæti pen mætə Pita. Nənə Pita rerin rirhi nægkiariien i səvəi Iərimənu sakitaha. Riməni pen tukwe in mə, “Ia nəpɪn a i kurirə rəiə rakaka, tikini m kahar mə ikreirei iou.” ⁶² Nənə Pita rier mevən iruə mirapi nasəkien.

Iesu rərer ia nəmri nəmə asori me səvəi nəkur Isrel

⁶³ Ia nəpɪn nəha nəmə me nəha səməme kamhərer tukuahag Iesu, kamhəuəsi in, mamharis əkenhin irə. ⁶⁴ Irəha housəman mwi nənimen, nənə mamhəres in mə, “Ni ro nægkiariien sə ruku pen ti Nənɪmwɪn mə sin ruəsi ik!” ⁶⁵ Nənə həni mwi nægkiariien me rɪpɪk mwi, mamhəni ərəha in irə.

⁶⁶ Nəpɪn ruvəran nəmə asori me səvəi nəkur Isrel mine pris asori me mine nahatən me səvəi Loa housəsimwɪn irəha me. Nənə nərmama me həiri Iesu, mhəuvən, mhərpwi irapw in ia nəmriŋraha. Nənə nəmə asori me i həni mə, ⁶⁷ * “Trɪni minuə ik Kristo, ni pehe tukumaha i.”

Mætə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Ko iakini pehe tukumiaha i, ko kimiaha hiəpkini mhə nɪpərhienien irə. ⁶⁸ Ko iakəres nəresien riti m kimiaha, ko hiəpkosəripɪn pehe mhə miou. ⁶⁹ * Mætə nəha təkwtəkwuni mine mamevən iou, Iəməti Iərmama, takəkure ia nɪkare Kumwesən mwatuk sə in nɪskaiien səvənhi rasori.”

⁷⁰ * Miregi irəha pam həni mə, “Ro iamɪnhi irə ik Tɪni Kumwesən?”

Miregi Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Hiaməni mə iou i in i.”

* **22:67:** Jon 3:12, 8:45, Jon 10:24

* **22:69:** Wok Me 7:56

* **22:70:** Luk 4:3,9

⁷¹ Miregi həni mə, “Kitaha tsətui mwi iərmama riti mwi mə trini pui in ti nəfe? Səuvəregi raka mə in rini ərəha Kumwesən. Ruku pen atukwatukw ia tərhun.”

23

Iesu rərer ia nəmri Paelat

¹ Ia nəpın nəha nərmama pam ia kusen nəha həskəmter, mhəiri Iesu, mhəuvən, mhərer ia nəmri Paelat. ² *Nəpın kamhərer ia nəmri Paelat, həni ərəha Iesu i mə, “Kımaha iahətoni iəmə i ramiri əpə iti kımaha nəkur Isrel, məminise kımaha mə təhəpwəh nərəku penien nəmri takis m Kig Sisa. In rani mwi mə in Kristo, iərmama sə trərimənu ia kımaha.”

³ *Miregi Paelat rəres Iesu i mə, “Ik kig səvəi nəkur Isrel?”

Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Ik ikani.”

⁴ Nənə Paelat rini pen ti pris asori me mine nərmama me pam nəha mə, “Takətə iamınhi irə mə nəərəhaien riwən ia iəmə i.”

⁵ Mətə irəha həgkiari skai, mhəni mə, “Mətə iəmə i ramahatən nərmama me pam ia tənə Jutia, mamə irəha haməvisə mınraha me. In rino stat fwe ia tənə Kalili muvehe meste nari ia kwopun i.”

Iesu rərer ia nəmri Herot

⁶ Nəpın Paelat riregi nəgkiariien nəha, rəres mə, “Iəmə i in iəmə Kalili uə rekəm?” ⁷ *Nənə nəpın Paelat riregi mə Iesu ruku pen ia kwopun nəha Herot ramərimənu ikin, rərhi pen in revən tukwe, ti nəri nə mə ia nəpın nəha Herot mwi fwe Jerusalem.

* 23:2: Luk 20:25   * 23:3: 1Tim 6:13   * 23:7: Luk 3:1

8 *Nəpɪn Herot rətə Iesu, rerɪn ragien pɪk. Tui kwopti rokeikei mə trətɔni, tɪ nəri nə mə ramregi kani nəghɪn, nənə mokeikei mwi mə trətɔni Iesu ro nɪmtətɪen riti. 9 Ro pen Herot rərəs Iesu nəresien me rɪpɪk, mətə Iesu rɪpkɪni mhə nəgkiariien riti. 10 Ia nəpɪn nəha pris asori me mɪne nahatən me səvəi Loa həskəmter, mamhəgkiari skai, mamhəni ərəha Iesu. 11 Herot mɪne naruaɡən me səvənhi kamhətə ərəha in, mamharis əkenhɪn irə. Nənə Herot rɪni nəkwan mə irəha tuharkahu pen karkahu amasan riti min. Nəpɪn hənarkahu pen raka min, Herot rərhi pen in rɪrərɪɡ mevən tɪ Paelat. 12 Ia nəpɪn nəha Herot mɪne Paelat krouvehe rouəkwein irau me mə iou riti. Mətə kupwən krouəm wəki irau me.

Paelat rəsəni pen Iesu ia rəgi naruaɡən me

13 Paelat rousəsɪmwɪn pris asori me mɪne nəmə asori me səvəi nəkur Isrel 14 mɪni pen tɪ nɪrəha i mə, “Kɪmɪaha hɪəməuvehi iəmə i, mhəuvehe, mhərpwi ia nənimək, mamhəni mə ramiri raka nərmama ia suatuk atukwatukw. Iakɪnəkiri raka noien səvənhi ia nəmrɪmɪaha, mətə iapkətɔni mhə nari riti ro rərəha rəmwhen nəgkiariien me nəha kɪmɪaha hɪəməni, mamhəuəsi in irə. 15 Herot mwi rɪpkətɔni mhə nari riti ro rərəha. Ro pen rərhi pehe in rɪrərɪɡ mwi muvehe tukutaha. Hətə ro! Iəmə i rɪpkɔ mhə nari riti sə rəmwhen mə tukousi əpune in tukwe. 16 Ro iamɪnhi irə takərɪsɪ in, nənə məsəni in rier ia kalapus mamevən.” 17 a

---

* 23:8: Luk 9:9 a 23:17: Nəkukuə me rɪpɪk kɪmərɪi pen Niutestamen irə ia nəgkiariien səvəi nəkur Kris kupwən kwopi nəgkiariien ia vas 17 rɪwən.

18 Mətə nərmama me nəha irəha pam həkwein əpwəmwis mə, “Uvehi irapw iəmə nə məseni Parapas rier ia kalapus tukumaha.” 19 (Iəmə nəha Parapas raməmak ia kalapus ti nəri nə mə rīmərkwumen naruagəniēn riti ia taon nəha Jerusalem, nənə mousi əpune mwi iərmama.)

20 Paelat rarə məgkiari mwi mīnraha ti nəri nə mə rokeikei mə trəsēni Iesu rier ia kalapus mamevən. 21 Mətə irəha kamhəkwein əpwəmwis mə, “Ərui tərini pen in ia nei kamarkuau! Ərui tərini pen in ia nei kamarkuau!”

22 Nənə Paelat rarə məgkiari sə ro kahar irə, mīni pen ti nīrəha i mə, “Ti nəfe? Nəfe nərəhaiēn in rino? İakinətə raka in mə ripko mhə noien ərəha riti sə rəmwhen mə tukousi əpune in tukwe. Ro iamīnhi irə takərisi in, nənə, məseni in rier ia kalapus mamevən.”

23 Mətə irəha haməmwur, mamhəkwein əpwəmwis, mamhəni mə tukaməkeikei kərui tərini pen Iesu ia nei kamarkuau. Irəha həkwein əpwəmwis iamīnha irə mamhəuvən meste 24 Paelat rini mə tro nəkwānraha. 25 Iəmə nəha Parapas sə kīməuvehi puvnimwə in ia kalapus ti naruagəniēn mīne nousi əpuneien iərmama Paelat rəsēni in rier ia kalapus mamevən, mətə ruvei pen Iesu ia rəgi naruagən me səvənhi mə irəha tuho irə rəmwhen ia nəmə asori me səvəi nəkur İsrəl hokeikei.

Naruagən me hərui tərini pen Iesu ia nei kamarkuau

26 Naruagən me nəha həiri Iesu, mhəier ia taon, mhətoni iəmə Saerin riti nəghin nə Saemon. Ruku pen ia kwopun riti iruə mauvehe

ia taon. Irəha həkwtəmhiri in, mhəmri pen nei kamarkuau i səvəi Iesu ia nuran, nənə mhəkeikei min mə trəvrani mukurirə Iesu. ²⁷ Nərmama me həpik kamhəkurirə Iesu. Nipran me həpik irəha minraha kamhapi, mamhasək asori tukwe. ²⁸ Mətə Iesu ruvsini, mətə pen mətə irəha, mini mə, “Nipran Jerusalem me. Kimiaha tihəpwəh nasəkien tukw iou, mətə tihəsək tukumiaha me mine nipwnətimiaha me. ²⁹ *Nəpən riti sə rauvehe trərəha anan. Tukini iamini irə mə nipran me səməme həpkəkwhəkwen mhə, mhəpkuvei pen raka mhə kənunu m iəkunouih, irəha həkurən nagienien. ³⁰ Ia nəpən nəha nərmama tuhəni pen ti təkue me mə ‘Həkure tərini kimaha’ mine nəpatu me ‘Housəman kimaha.’ ³¹ *Mə nərmama kamho narimnari me i nəpən nei ramərə ih i tukəfo irə nəpən nei ruvehe minhi?”

³² Nənə naruagən me kamhəri iəmə ərəha mi kəru, mhəier mə tuhousi əpune irau irəhar Iesu. ³³ Irəha həuvehe ia kwopun nəha kani mə Kerhə səvəi Iərmama. Ia kwopun nəha hərui tərini pen Iesu ia nei kamarkuau, mhərui tərini pen mwi iəmə ərəha mi nəha ia nei kamarkuau, riti ia nikare Iesu mwatuk, riti ia nikaren mour. ³⁴ *Nənə Iesu rini mə, “Tata. Tikəpwəh nərpwinien tai noien ərəha səvənraha ti nəri nə mə hərəirei nəfe i kamho.” Nənə irəha həuai kirkiri tinari me səvənhi, mhəuini nari riti sə trahatən pen sin tru-vehi nəfe tinari səvənhi.

³⁵ *Nərmama ia kwopun nəha kamhərer mamhəspau ia Iesu, mətə nəmə asori me səvəi

---

* **23:29:** Luk 21:23, Rev 6:16   * **23:31:** 1Tes 4:17   * **23:34:** Aes 53:12, Mat 5:44, Wok Me 7:60, Sam 22:18   * **23:35:** Sam 22:7-8

nəkur Isrel kamharis əkenhin irə, mamhəni mhənuə, “In rıməvehimiru nərmama me həpik. Trini minuə in Kristo pərhiən sə Kumwesən ruvərfi raka in, ramasan mə ruvehimiru atukw a in.”

³⁶ *Naruagən me irəha mwi kamharis əkenhin irə, mamhəuvehe ipaka tukwe, mamhəmwur mə tuhəuvei pen waen sə rəfiə min, ³⁷ mamhəni mə, “Trini minuə ik kig səvəi nəkur Isrel pərhiən, uvehimiru atukw ik!”

³⁸ Ia kənkəpwə irənhə irə nəkukuə riti kimərai mə Iesu tremhə ti nəfe. Rini mə: *In IKiG SəvəI Nəkur Isrel*

³⁹ Iəmə ərəha mi nəha sə krouəgher ia kwopun nəha riti rini ərəha Iesu i, mini mə, “Ik Kristo uə rekəm? Uvehimiru atukw ik mine kimrau!” ⁴⁰ Mətə in riti rinise in, mini mə, “Rosi ipkehekir mhə Kumwesən uə? Kwa kiməuvei pehe nərpwinien mik rəmwhen a mwi irə. ⁴¹ Ratukwatukw a mə kamousi əpune krau iaminihi. In i tai noien ərəha səkrau. Mətə iəmə i ripko mhə nari riti rərəha.”

⁴² *Nənə iəmə nəha rarə mini mwi mə, “Iesu. Rerim tramrhi iou nəpin tikərimənu ia nitətə səim.”

⁴³ Miregi Iesu rini pen tukwe in mə, “Takani nıpərhiənien tukw ik i. Ipwet tikaərə krau mik ia kwopun amasan nəha Parataes.”

Iesu remhə

⁴⁴⁻⁴⁵ *Ipaka ti kurkwai nəpin ia ran nukuraanien səvəi meri riwən. Nəpitəvien ruvehe mousəman kwopun me pam ia tənə nəha meste aoa kahar rukurau. Ia nəpin nəha tinari sə rəgher tukuahag

* **23:36:** Sam 69:21   * **23:42:** Mat 16:28   * **23:44-45:** Amos 8:9, Eks 36:35

rum sə ro ikinan anan fwe ia nəkwai nımwə səvəi Kumwesən reitehi nıpərın kəru. ⁴⁶ *Nənə Iesu rəkwein əpwəmwis mını mə, “Tata. Iakəmri pehe nənimwık ia rəgim.” Rini nəgkiariien nəha, nənə muvehi neiahagien səvənhi sampam, memhə.

⁴⁷ Iaruagən riti səvəi nəkur Rom nəha in rasori ia naruagən me irəha pam hantret. Nəpın rətoni Iesu mə rinəfemhə irə, rəgnəgini Kumwesən, mını mə, “Nıpərhiendien. İəmə i in iəmə atukwatukw.” ⁴⁸ *Nənə nərmama me pam səməme hənousəsımwın irəha me fwe ikin ti nəspauien ia nəri nəha kınə ia Iesu, nəpın hətoni, hərərig pen imwənraha, mhəregi rərəha, mamhərui kwənpwenhınraha tukwe. ⁴⁹ *Nərmama me pam səməme həukurən Iesu, mine nıpıran me nəha səməme hənəməkırırə in fwe ia tənə Kalili, kamhərer isıpwin, mamhəspau ia narımnari me nəha.

Josef rərkwafə nıpwrı Iesu ia nıpəgi kəruətəri

⁵⁰⁻⁵¹ İərmama riti nəghın nə Josef. Imwəni nə Aramatia taon riti səvəi nəkur Isrel. Josef in raməkure irəha nəmə asori me səvəi nəkur Isrel nəpın housəsımwın irəha me. Noien səvənhi ramasan matukwatukw. Nəpın nəmə asori me hənərıi sımwın mə tukousi əpune Iesu, Josef rıpkəsəni mhə. İa nəpın me in rameitenhi mə trətoni nıtətə sə Kumwesən ramərımənu irə ruvehe. ⁵² Josef revən ti Paelat, məres mə ko rəsəni in ruvehi nıpwrı Iesu. ⁵³ Nəpın Paelat rəsəni, Josef revən, muvehi raka nıpwrı Iesu ia

---

* **23:46:** Sam 31:5, Wok Me 7:59 * **23:48:** Luk 18:13 * **23:49:** Sam 38:11, 88:8, Luk 8:2-3

nei kamarkuau, nənə muvegi ia tɪnari kani mə linen, mevən məmri pen ia nɪpəgi kəruətərei sə kɪnərai ərori raka, kɪpkəmri pen raka mhə nɪpwrai iərmama riti ikin. ⁵⁴ In i nəpɪn kaməpnəpenə irə ti Sapat, Sapat ruvəuvehe ipaka.

⁵⁵ *Nɪpran me nəha səməme həməier ia tənə Kalili, mhəkurirə Iesu mhəuvehe, irəha həkurirə Josef i, nənə mhətoni nɪpəgi kəruətərei nəha mɪne Josef rəfəmri pen nɪpwrai Iesu irə. ⁵⁶ *Nəpɪn hətoni pam, hərərig, mhəpnəpenə nɪmwai nari me nepwɪn sə nɪpekɪnraha rapein amasan, mhəpnəpenə mwi senta me nepwɪn. Nənə ia Sapat hapwis rəmwhen sə Loa rɪməni.

24

Iesu rətui mwi ia nemhəien səvənhi

¹ Ia Sante, nəpnəpɪn anan, nɪpran me nəha həuvehi nɪmwai nari me səməme hənəpnəpenə raka ia nɪrəha nɪpekɪnraha rapein amasan, mhəuvehi mhəuvən ia nɪpəgi kəruətərei nəha kɪnərkwafə nɪpwrai Iesu ikin, ² nənə mhətoni kəruətərei asori nəha kɪnərəpɪnhə pen ia tərhui nɪpəg kɪnəsəkʷusəkʷu raka i. ³ Mətə nəpɪn hasu puvnɪmwə ia nɪpəg, həpkətoni mhə nɪpwrai Iesu lərimənu səkitaha. ⁴ *Nəri nəha ro nətərigien səvənraha rəvsausini pɪk. Nəpɪn kamhərer mamhətərig tukwe, təkwtəkʷuni a mwi iərmama kəru krouier irapw ti nɪrəha. Tɪnari səvənrau raməhiapw. ⁵ *Irəha hətoni həhekɪr mhənɪmwi irapw nənɪmenraha ia tɪprənə. Nənə iərmama

* **23:55:** Luk 23:49   * **23:56:** Eks 20:10, Dut 5:14   * **24:4:**

Wok Me 1:10   * **24:5:** Luk 2:9

mi nəha krouni pen ti nirəha i mə, “Rəfo kımiaha hiamətui iərmama sə rımıru ia kwopun i kamərkwafə nıpwrai nərmama sə hemhə ikin?
 6 *In riwən i, mətə in rınətui mwi. Rerımiaha tramrhi nəgkiariien i in rıməni pehe tukumiaha i nəpın rınamarə ihi fwe ia tənə Kälili. 7 In rıməni mə, ‘İrəha tuhaməkeikei mhəuvei pen iou, İəməti İərmama, ia rəgi nəmə ərəha me. Nənə nəmə ərəha me nəha tuhərui tərini pen iou ia nei kamarkuauı. Takemhə, mətə nəpın sə ro kahar irə takətui mwi.’” 8 Nənə nıpran me nəha rerınraha rırhi mwi nəgkiariien nəha səvənhi.

9 Hərərıg ia nıpəg, mhəuvən, mhətoni eleven nərmama me səvəi İesu mıne nepwın mwi, həni pen narımnari me i ti nirəha. 10 *Nıpran me nəha səməme həni irapw narımnari me i ti aposol me səvəi İesu irəha nəha Meri Maktala, mıne Joana, mıne Meri mama səvəi Jemes, mıne nıpran me nepwın mwi irəha mınrahar. 11 Mətə aposol me rerınraha rırhi mə rosi nəgkiariien nəha səvənraha ro nəri auər a irə. İrəha həpkini mhə nıpərhienien irə. 12 Mətə Pita rıskəmter, maiu, mevən ia nıpəgi kəruətərei nəha kınərkwafə nıpwrai İesu ikin, mərpəsuk, məti puvnımwə, mətoni tınari me nəha linen sə kıməvegi nıpwrai İesu irə ramrımə, mətə nari riti mwi riwən. Nənə in rəpwəh kwopun nəha mamevən məkərinari ia nəfe rınətoni.

İərmama kəru səvəi İesu krauesi pen suatuk rauevən fwe Emeas

* 24:6: Luk 9:22, 17:25 * 24:10: Luk 8:2-3

13 Ia nāpīn a mwi nāha iārmama kārū sāvai Iesu krauevān ia rukwānu riti nāghīn nā Emeas. Rukwānu nāha ipaka ti Jerusalem kavān rāmwhen ia kilometa irāha pam eleven. 14 Irau krauægkiari pāri ia narimnari me nāha kīno. 15 *Nāpīn nāha krauægkiari pāri irā, Iesu ruvehe ipaka, mamavān irāhar mīnrau, 16 mātā nari riti ruvegi nātārigien sāvānrau, kroureirei mā Iesu nāha.

17 Nānā Iesu rīni pen ti nirau i mā, “Nāfe i irauavān rauni pen tukumirau me i?”

Nānā krouārer, nānimenrau rīpkagien mhā. 18 Irau riti, nāghīn nā Kleopas, rīni pen tukwe in mā, “Rosi ik āpa ia nārmama me sāmāme kamhavān fwe ia Jerusalem ikreirei narimnari me nāha kīno nārīneiv m neis mīne?”

19 *Mīregi Iesu rīni pen ti nirau i mā, “Nāfe narimnari?”

Mīregi krouni pen tukwe in mā, “Narimnari me nāha kīno ia Iesu, iāmā Nasaret. Iāmā nāha in profet riti. Ia nāmri Kumwesān mīne ia nāmri nārmama narimnari me sā in rīno mīne nāgkiariien sāvānhi ro nānimwīn mīskai. 20 Pris asori me mīne nāmā asori me sākītaha hāmāuvei pen in ia rāgi nākūr Rom mā irāha tuhāni mā in tramākeikei memhā. Nānā irāha hārui tārini pen in ia nei kamarkuāui. 21 *Mātā kīmaha iāhānāmri pen āknekin nātārigien sākīmaha irā mā in iārmama sā treivīnari ia kītaha nākūr Isrel. Narimnari me nāha kīno, mātā nari riti mwi, ipwet i nāpīn sā ro kahar irā. 22 *Riti mwi, nīpran nepwīn ia tāmwen sākīmaha ho

---

* 24:15: Mat 18:20   * 24:19: Mat 21:11   * 24:21: Luk 2:38,
19:11, Wok Me 1:6   * 24:22: Luk 24:1-11

nəmrimaha rier. Ia nəpnəpın anan həuvən fwe ia nıpəg sə kinərkwafə iəmə nəha ikin, ²³ mətə həpkətoni mhə nıpwran. Nəpın irəha hərərig pehe, həni mwi mə hənətoni agelo mi kəru krouier pehe ti nırəha, krouni mınuə in rınətui mwi ia nemhəien səvənhi. ²⁴ *Nərmama nepwin ia təmwen səkimaha həuvən fwe ia nıpəgi kəruətərei nəha, nənə mhətoni rəmwhen atukwatukw mə nıpran me nəha həməni, mətə həpkətoni mhə nıpwrai iəmə nəha.”

²⁵ Mıregi İesu rını pen ti nırau i mə, “Kwa rosi kımiaha hiəreirei nəgkiariien me pam sə profet kupwən me həməni. Rəfo kımiaha hıamo tanpen ia rerımiaha, mhəpwəh nını akwauakwien nıpərhienien irə? ²⁶ *Kumwesən ruvəni raka mə iəmə nəha kani mə Kristo traməkeikei mıregi nəmisəien me nəha kurirə revən muvehi nasorıien səvənhi.” ²⁷ *Nənə İesu rəusiəre pui pen amasan ti nırau i nıpwrai nəgkiariien me pam sə kımərai pen ia Nəkukuə İkinan səməme haməgkiari ia in. Ia nəgkiariien səvənhi rəgkiari ia nəkukuə səvəi Moses muvehe meste nəkukuə me səvəi profet me. ²⁸ Nəpın irəhar haruvehe ipaka ti rukwənu nəha irau krauevən ikin, İesu ramo rəmwhen mə in trəpwəh irau mavən mamevən. ²⁹ Mətə irau krouəkeikei min, rouni mə, “Samaro pəpım kıtahar mik. Rınaməuarəv. Rıpkə mhə tui meri rivə.” Ro pen İesu ruvnimwə irəhar mınrau mə tuamharo pəpım.

³⁰ *Nəpın in rəkure mə trəni pəri nari irəhar

---

* **24:24:** Jon 20:3-10   * **24:26:** Luk 9:22, 24:44   * **24:27:** Sam 22:1-21, Aes 53, Jon 13:31, Wok Me 3:13   * **24:30:** Luk 22:19

mīnrau, ruvehi bred, mǎfwaki mīni vivi Kumwesən tukwe, mǎkwsen, muvei pen mīnrau.

³¹ Ia nǎpīn nǎha nǎtǎrigien sǎvǎnrau rǎsevǎr, krīnauǎtǎ rīnaukurǎn mǎ Iesu nǎha. Nǎnǎ tǎkwtǎkwuni a mwi in rīwǎn ia nǎmrīnrau.

³² Nǎnǎ irau krouni pen tukunrau me i mǎ, “Pǎrhien. Nǎpīn ramǎgkiari pehe m krau ia suatuk, mamǎusiǎre pui pehe nīpwrai nǎgkiariien me ia Nǎkukuǎ Ikinan, nǎgkiariien sǎvǎnhi ramasan pīk, mamǎ rerīrau ramǎgien.”

³³ Nǎnǎ ia nǎpīn nǎha krouǎskǎmter, rourǎrig rouevǎn fwe ia Jerusalem. Ia kwopun nǎha krouǎtǎ nǎrmama me eleven sǎvǎi Iesu mīne nǎrmama nepwīn mwi irǎha mīnraha hǎnousǎsimwīn raka irǎha me, ³⁴ *mamhǎni mǎ, “Nīpǎrhienien. Iǎrīmǎnu sǎkītaha rīnǎtui mwi. In ruvǎier irapw raka tī Saemon.” ³⁵ Nǎnǎ iǎmǎ mī nǎha krouni irapw nǎfe krīnouǎtoni ia suatuk, rouni mwi krīnǎfo rouǎtoni sas ia Iesu nǎpīn in ramǎkwsen bred.

Iesu rier irapw tī nǎrmama sǎvǎnhi

³⁶ *Nǎpīn irau krauǎgkiari ihi ia nari m nari me nǎha, tǎkwtǎkwuni a mwi hǎtoni Iesu ramǎrer ia kurkwanraha, mīni pen tī nīrǎha i mǎ, “Nǎmǎrīnuīen trarǎ tukumīaha.”

³⁷ *Mǎtǎ irǎha hǎrkǎrīnari irǎ, mhehekīr. Rerīnraha rīrhi mǎ kamhǎtoni nǎnimwi iǎrmama riti. ³⁸ Ro pen Iesu rīni pen tī nīrǎha i mǎ, “Rǎfo hīamhekīr iǎmīnhi irǎ? Rǎfo nǎresien me kamhǎutǎ ia rerīmīaha mamho kīmīaha hīǎpwǎh nīniien nīpǎrhienien ia nīrak? ³⁹ Hǎtoni ro rǎgīk

---

* **24:34:** 1Kor 15:4-5   * **24:36:** 1Kor 15:5   * **24:37:** Mat 14:26

mi mine nisuk mi. Kwa iou i. Hərapi iou, mhəregi, mhəukurən mə nusak i mine nikəkrin i. Mətə nənimwi iərmama nusan mine nikəkrin riwən.”

⁴⁰ Iesu rini nəgkiariien nəha, misəni irapw rəgin mi mine nisun mi ti nirəha hətoni. ⁴¹ *Nəpin hətoni nəmrinraha rier. Rerinraha ragien. Mətə nahatətəien səvənraha ramərməru ihi. Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Sənəmiaha i nəveginien uə rekəm?” ⁴² Nənə irəha həuvei pen nıpəri nəmu afə riti min. ⁴³ In ruvehi məni ia nəmrinraha.

⁴⁴ *Nənə Iesu rini pen ti nirəha i mə, “Narimnari me i kamhesi pen nəgkiariien me səiou sə iakiməni pehe tukumiaha i fwe kupwən nəpin iakinamarə pəri ihi kitaha m kimiaha. Iakiməni minuə nəgkiariien me pam nəha kimərai pen ia Loa səvəi Moses mine nəkukuə me səvəi profet kupwən me mine Ol Sam səməme kamhəgkiari ia nirak tuhaməkeikei mhəuvehe mhəukuə.”

⁴⁵ *Nənə in rəsevər ia nətərigien səvənraha mə irəha tuhəukurən nıpwrai nəgkiariien me ia Nəkukuə Ikinan, ⁴⁶ rini pen ti nirəha i mə, “Nəgkiariien me nəha kimərai pen ia Nəkukuə Ikinan həni iamınhi mə iou Kristo takaməkeikei mukupwən miregi nəmisəien, memhə, nənə ia nəpin sə ro kahar irə iakətui mwi. ⁴⁷ *Tukəvisau irapw mə nərmama tuhaməkeikei mhəpwəh noien ərəha me, mhahatətə ia nirak, nənə Kumwesən trəpwəh nərpwinien noien ərəha me səvənraha. Tukukupwən kəvisau irapw nəgkiariien i ia Jerusalem kurirə revən ti nərmama ia tənəmtənə me pam. ⁴⁸ *Kimiaha nəha hiənətoni

* **24:41:** Jon 21:5   * **24:44:** Luk 9:22   * **24:45:** Luk 24:27

* **24:47:** 1Tim 3:16   * **24:48:** Jon 15:27, Wok Me 1:8

narimnari me i ia nanimemiaha. ⁴⁹ *Hāregi rō! Iou takārhi pehe Nānimwīn Ikinan reiwaiu pehe tukumiaha rāmwhen ia Tata sēiou rino raka promes irā. Mātā kimiaha tihāpwāh nierien ia taon i meste niskaiien nāha trukrutā ia neiai meiwaiu pehe. Kumwesān trarkahu pehe m kimiaha.”

Iesu rutā mevān fwe ia neiai

⁵⁰ Nānā Iesu riri irāha mhāier mhāuvān mheste nari fwe rukwānu nāha Petani. Ia kwopun nāha in ruvehi utā rāgin mi, mākwein amasan ia nirāha.

⁵¹ Nāpin ramākwein amasan ia nirāha, raraka ia nirāha, nānā kuvehi utā in revān fwe ia neiai.

⁵² *Irāha hānimwi nukurhunraha, mhāuvei pen nisaiien sāvānraha min. Nāpin hārārig mhāuvān fwe ia Jerusalem, rerinraha ragien pik. ⁵³ Ia nāpin me kamhāuvān ia nimwā sāvāi Kumwesān, mamhāgnāgini in.

---

* **24:49:** Jon 14:16, 15:26, Jon 16:7, Wok Me 1:4
14:28, 16:22

* **24:52:** Jon

Nəkukuə Ikinan
The New Testament in the Nəfe (Kwamera) language
of Southeast Tanna, TAFEA Province, Vanuatu
Niutestamen long lanwis Nəfe blong Vanuatu.
Le Nouveau Testament dans la langue Nəfe de
Vanuatu.

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nəfe (Nəfe)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-06-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021

26b0f540-c192-5878-be67-18ede9ab1416